

**MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİM
ALANINDA YETERLİKLERİ VE
KENDİLERİNDEN BEKLENİLENLERE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Gizem AKAY
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sevgi TAŞ
Şubat, 2023
Afyonkarahisar

T.C
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİM
ALANINDA YETERLİKLERİ VE
KENDİLERİNDEN BEKLENİLENLERE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Hazırlayan
Gizem AKAY

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Sevgi TAŞ

AFYONKARAHİSAR 2023

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanında Yeterlikleri ve Kendilerinden Beklenenlere İlişkin Görüşleri**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim

20/02/2023

İmza

Gizem AKAY

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Gizem AKAY
	Numarası	190651113
	Anabilim Dalı	Müzik
	Programı	Müzik
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanında Yeterlikleri ve Kendilerinden Beklenenlere İlişkin Görüşleri	
Tez Savunma Sınav Tarihi	20.02.2023	
Tez Savunma Sınav Saati	13.30	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİM ALANINDA YETERLİKLERİ VE KENDİLERİNDEN BEKLENİLENLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ BELİRLEMEYE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

Gizem AKAY

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI

Şubat, 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sevgi TAŞ

Bu araştırma, müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterlik durumlarını, özel eğitim alanında çalışmakta olan müzik öğretmenlerinin görüşleri ile belirlemek ve özel eğitim alanının müzik öğretmenlerinden beklentilerinin neler olduğunu saptamak amacını taşımaktadır. Araştırma, müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmayı tercih etme nedenlerinin belirlenmesi, özel eğitim okullarında çalışmaya başladıklarında yaşadıkları sorunların tespit edilmesi, özel eğitim okullarında çalışma sürecinde yaşadıkları mesleki duygu durumlarının neler olduğunun belirlenmesi, aldıkları formasyon eğitime bağlı olarak alan bilgisini özel gereksinimli bireylere uyarlama problemlerinin saptanması, eğitim sürecini özel eğitim öğretmenleri ile işbirliği içinde yürütebilme durumlarının ortaya koyulması ve özel eğitim okullarında müzik dersi öğrenme sürecine dâhil olan kişilerin (özel eğitim öğretmenleri ve veliler), müzik öğretmenlerinden beklentilerinin belirlenmesi bakımından önemlidir. Çalışma, tarama modelini esas alan nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze görüşme ve video konferans yoluyla toplanmıştır. Sorular özel eğitim kurumlarında çalışan müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterlikleri ve özel eğitim alanının müzik öğretmenlerinden beklentilerini öğrenmeye yönelik hazırlanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, özel eğitim alanında deneyim ve bilgi birikiminin önemli olduğu görülmektedir. Yaşanılan olumsuz durumların sebebinin tecrübesizlikten kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeterlik, müzik öğretmenliği, özel eğitim

ABSTRACT

COMPETENCIES OF MUSIC TEACHERS IN THE FIELD OF SPECIAL EDUCATION AND THEIR IDEAS ON WHAT IS EXPECTED FROM THEM

Gizem AKAY

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF MUSIC**

February, 2023

Advisor: Assist. Prof. Dr. Sevgi TAŞ

This research aims to determine the proficiency of music teachers in the field of special education with the ideas of music teachers working in the field of special education and to determine the expectations of special education field from music teachers. The research is valuable in terms of determining the causes why music teachers prefer to work at schools for special education, finding out the problems they experience when they start working for special education schools, stating what their professional moods are throughout the working period at special education schools, determining the problems of adapting their knowledge of the field to individuals with special needs depending on the formation education they get, revealing the capability to carry out the education process in cooperation with special education teachers and determining the expectations of people (special education teachers and parents) involved in the learning process at special education schools. The study has been carried out with the qualitative research method based on the scanning model. Data have been collected through face to face interviews and video conferences with a semi structured interview form. The questions have been prepared to learn the competencies of music teachers working at special education institutions in the field of special education and the expectations of the special education field from music teachers. As a consequence of this research, it has been conferred that experience and knowledge in the field of special education are significant. It has been known that the reason for the adverse situations experienced is derived from inexperience.

Keywords: Proficiency, music teaching, special education.

ÖN SÖZ

Bu çalışma, özel eğitim okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin, özel eğitim alanındaki yeterlik durumları ve kendilerinden beklenenlere ilişkin görüşleri belirlemeye yönelik bir araştırmadır. Ortaya konulan bulguların özel eğitim ve müzik alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tüm eğitim-öğretim hayatım boyunca beni yürekten destekleyen AİLEME, en içten duygularıyla teşekkürümü sunarım. Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilgi, birikim ve tecrübesiyle en iyi şekilde rehberlik eden, yolumu aydınlatan, meraklı ve araştırmacı yanımı tetikleyen ve kendisini her anlamda örnek aldığım çok kıymetli hocam; Dr. Öğr. Üyesi Sevgi TAŞ'a, saygılarımla teşekkür ederim. Araştırmanın, öğrenmenin ve öğretmenin değerini anlatan değerli hocalarım; Prof. Dr. Uğur TÜRKMEN ve Prof. Dr. Emel Funda TÜRKMEN hocalarıma, ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım. Çalışmama başından sonuna kadar destek ve yardımlarını esirgemeyen Sandıklı Özçınar Özel Eğitim Okulu'nda çalışan öğretmen arkadaşlarıma, teşekkür ederim. Çalışma sürecime dâhil olan özel eğitim okullarındaki müzik ve özel eğitim öğretmenlerinin, samimiyet ve hoşgörü ile araştırmama olan katkılarından dolayı teşekkür ederim. Burada adını sayamadığım, desteklerini benden esirgemeyen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Gizem AKAY
2023, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

1. ÖZEL EĞİTİM	3
1.1. ÖZEL EĞİTİMİN TANIMI.....	3
1.2. ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMLİ BİREYLER.....	4
1.2.1. Özel Eğitimin Alanı.....	6
1.2.2. Özel Eğitimin Öğretisi.....	8
1.2.3. Özel Eğitimin Kapsadığı Bireyler.....	9
1.2.3.1. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler.....	9
1.2.3.2. Görme Yetersizliği Olan Bireyler.....	9
1.2.3.3. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler.....	10
1.2.3.4. Fiziksel Yetersizliği/Süreç Hastalığı Olan Bireyler.....	11
1.2.3.5. Dil Ve Konuşma Bozukluğu Olan Bireyler.....	12
1.2.3.6. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler.....	13
1.2.3.7. Duygu Davranış Bozukluğu Olan Bireyler.....	13
1.2.3.8. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Bireyler.....	14
1.2.3.9. Çoklu Yetersizliği Olan Bireyler.....	15
1.3. ÖZEL EĞİTİMİN ÖNEMİ.....	15
1.4. ÖZEL EĞİTİM VE MÜZİK.....	16
2. ÖZEL EĞİTİME TARİHSEL BAKIŞ	18
2.1. ÖZEL EĞİTİMİN DÜNYADAKİ TARİHSEL SÜRECİ	18
2.2. TÜRKİYE’ DE ÖZEL EĞİTİM	22
3. ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ	25
4. MÜZİK ÖĞRETMENİ	26
4.1. ÖZEL EĞİTİM İÇERİSİNDE MÜZİK EĞİTİMİNİN YERİ	27
4.2. MÜZİK ÖĞRETMENİNİN ÖZEL EĞİTİMDEKİ GÖREVLERİ	29
4.3. ÖZEL EĞİTİMDE MÜZİK VE OYUN DERS İÇERİĞİ.....	29
4.3.1. Programın Özel Amaçları.....	30
4.3.2. Programın Öğrenme Öğretme Yaklaşımı.....	30
4.3.3. Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	31
4.3.4. Uygulamada Dikkat Edilecek Hususlar	31
4.3.5. Öğretim Programının Yapısı	31
4.4. BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP).....	33
5. YETERLİK	34
5.1. MÜZİK ÖĞRETMENİNİN YETİŞTİRİLMESİNDE HEDEFLENEN GENEL YETERLİKLER.....	35

5.2. ÖZEL EĞİTİM ALANIN GEREKTİRDİĞİ MÜZİK ÖĞRETMENİ YETERLİKLERİ	36
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

1. TEZLER.....	38
2. MAKALELER.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	45
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	45
3. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI.....	45
4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	45
4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	45
4.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GURUBU.....	46
4.3. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ.....	47
4.4. ARAŞTIRMADA GÜVENİRLİK.....	48
4.4.1. Transfer Edilebilirlik (Aktarılabirlik).....	49
4.4.2. Güvenilebilirlik (Tutarlık).....	49
4.4.3. Doğrulanabilirlik (Teyit Edilebilirlik).....	49
4.5. VERİLERİN TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	50
4.6. VERİLERİN İŞLENMESİ.....	50
5. ARAŞTIRMANIN SAYIL TILARI	50
6. ARAŞTIRMANIN PROBLEM CÜMLESİ.....	51
7. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ.....	51
8. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	51
8.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	51
8.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	52
8.2.1. Öğretmenlerin Tereddüt Durumları.....	52
8.2.2. Karşılaşılan Problem Durumları	53
8.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	54
8.3.1. Özel Eğitimde Aidiyet Duygusu.....	54
8.3.1.1. Ait Hissetme Duygusu.....	54
8.3.1.2. Ait Hissetmeme Duygusu.....	55
8.3.2. Özel Eğitimde Mesleki Doyum.....	55
8.3.2.1. Mutlu Olma Durumları.....	55
8.3.2.2. Mutsuz Olma Durumları.....	56
8.4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	57
8.4.1. Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanında Kendilerini Yeterli ve Güçlü Hissettikleri Durumlar	57
8.4.2. Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanında Yetersiz ve Zayıf Hissettikleri Durumlar.....	58
8.4.3. Özel Eğitimde Müzik Ders Programı Hazırlamaya İlişkin Yaşanan Sorunlar.....	59
8.4.4. Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitimde Kullandıkları Öğretim Yöntem ve Teknikler	60

8.5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	60
8. 6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	62
8.6.1. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Öğretmenlerinden Beklentileri.....	62
8.6.2. Özel Eğitim Öğrencilerinin Müzik Öğretmenlerinden Beklentileri.....	63
8.6.3. Özel Eğitim Öğrenci Velilerinin Müzik Öğretmenlerinden Beklentileri.....	63
8. 7. YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	64
 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
KAYNAKÇA	75
EKLER DİZİNİ.....	80

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı

BİLSEM: Bilim ve Sanat Merkezi

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

OSB: Otistik Spektrum Bozukluğu

TC: Türkiye Cumhuriyeti

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğerleri

YÖK: Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

Özel eğitim, özel gereksinimi olan bireylere, özel olarak yetiştirilmiş bir kadro ile onlara özgü hazırlanmış bir programla eğitim verilmesidir. Özel eğitimin, özel olarak yetiştirilmiş bir kadro ile çalışması bekleniyorsa, müzik öğretmenlerinin de ‘müzikte özel eğitim’ alanında yetişmiş olması beklenmektedir. Yeterli donanımına yani bilgi, deneyim ve tecrübeye sahip olmayan müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanında çalışırken yeterlik algılarının düşük olması kuvvetli ihtimaldir. Yeterlik algısı düşük öğretmenlerin ise kaliteli bir eğitim-öğretim sürecini koordine etme olasılığı düşüktür. Özel eğitim alanındaki çocuklara olumlu katkılarından dolayı müzik ile eğitim önemlidir. Bu sebeple çalışma, özel eğitimde çalışacak müzik öğretmenlerinin yeterlikleri ve onlardan beklentilerin neler olduğunu tespit edilmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı, müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterlik durumlarını, özel eğitim alanında çalışmakta olan müzik öğretmenlerinin görüşleri ile belirlemek ve özel eğitim alanının müzik öğretmenlerinden beklentilerinin neler olduğunu saptamaya çalışmaktır. Çalışmaya uygunluğu açısından, tarama modelini esas alan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler, literatür çalışması ve özel eğitimde çalışan müzik öğretmenlerine yönelik hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme soruları, özel eğitim alanında çalışan müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterliklerini ve özel eğitim alanının müzik öğretmenlerinden beklentilerinin neler olduğunu belirlemeye yönelik hazırlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu, Afyonkarahisar, Uşak, Isparta ve Burdur il ve ilçe merkezlerinde bulunan özel eğitim okullarında çalışan, ulaşılabilen müzik öğretmenlerinin gönüllü katılımı ile 10 kişiden oluşmaktadır. Bu çalışmada veriler yüz yüze görüşme ve video konferans yoluyla elde edilen ses kayıtlarıyla işlenmiştir. Covid-19 salgını nedeniyle ülke genelinde alınan tedbirler kapsamında ulaşım konusunda kısıtlamalar yapılmıştır. Bu sebeple veri toplama yönteminde farklılıklar yaşanmıştır.

Araştırma, müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmayı tercih etme nedenlerinin belirlenmesi, özel eğitim okullarında çalışmaya başladıklarında yaşadıkları sorunların tespit edilmesi, özel eğitim okullarında çalışma sürecinde yaşadıkları mesleki duygu durumlarının neler olduğunu belirlenmesi, aldıkları formasyon eğitimine bağlı olarak alan bilgilerinin özel gereksinimli bireylere uyarlama problemlerinin saptanması, eğitim sürecini özel eğitim öğretmenleri ile işbirliği içinde yürütme durumlarının ortaya

koyulması ve özel eğitim okullarında müzik dersi öğrenme sürecine dâhil olan kişilerin (özel eğitim öğretmenleri ve veliler), kendilerinden beklenilenlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın sonucunda, müzik öğretmenlerinin yaşadıkları tereddüt durumlarının tecrübe ve bilgi eksikliğinden kaynaklandığı anlaşılmıştır. Yaşanılan problem durumlarının süreç içinde aşıldığı tespit edilmiştir. Müzik öğretmenlerinin görüşlerine göre, özel eğitim alanına aidiyet durumlarının farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Bazı öğretmenlerin manevî doyum, öğrenciler tarafından yargılanmadan kabul görme gibi gerekçelerle özel eğitim alanına kendilerini ait hissettikleri, bazı öğretmenlerin ise öğrenciden dönüt alınamaması, yıpratıcı ve fazladan sabır isteyen bir alan olmasından kaynaklı kendilerini alana ait hissetmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında yer alan ‘Müzik ve Oyun’ dersinde, müzik alanında kendilerini yeterli hissettikleri ancak oyun alanında yetersizlik duygusu hissettikleri görülmüştür. Özel alanda, öğrencilere BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) hazırlanmaktadır. Müzik öğretmenlerinin bir kısmının, bu planı kolaylıkla hazırladığı, bir kısmının BEP hazırlama da iş yükünün çok olduğu, bir kısmının ise BEP hazırlamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bütün bu bilgiler ışığında tecrübe ve bilginin önemli olduğu anlaşılmakta ve müzik öğretmenleri yetiştirilirken özel eğitim alanı için gereken hassasiyetin gösterilmesi önerilmektedir. Özel eğitim okullarında daha nitelikli eğitim verilebilmesi adına, görevini yürütmekte olan müzik öğretmenlerine hizmetiçi eğitim, seminerler verilmesi önerilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

1. ÖZEL EĞİTİM

Her birey tektir, biriciktir ve özeldir. Her bireyin kendine ait yetenekleri ve sınırlılıkları vardır. Bu sınırlılıklar bazen görerek, işiterek öğrenme, bazen bedensel hareketlerin yapılması ve bazen de yaşatlarından farklı öğrenme olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel eğitim bireyin özelliklerine uygun hazırlanmış olup, önleyici, engel durumları ile yaşamayı öğretici, kişiyi geliştirici ve sosyal hayata hazırlayıcı eğitim-öğretim sürecidir.

Literatürde geri zekalı çocuk, engelli birey, özürlü birey, ayrıcalıklı çocuk, özel gereksinimli birey gibi adlandırmalarla karşılaşmış, zamanla ‘özel gereksinimli birey’ ifadesi yaygın olarak kullanılmaya başlandığı görülmüştür (Çağlar, 1976; Enç, 2005; Metin, 2012; Ataman, 2003; Kara, 2017; Diken, 2019).

1.1. ÖZEL EĞİTİMİN TANIMI

Özel eğitim terimi günümüze kadar farklı şekillerde ifade edilmiştir. Özsoy, özel eğitimle ilgili eş anlamlı kelimeleri olabildiğince bir araya getirmiş, bunları arızaların eğitimi, sakatların eğitimi, sağaltım eğitimi, tedavili terbiye, çocukları koruma, özel eğitim hizmetleri şeklinde sıralamıştır (1977: 216).

1983 yılı 18192 Sayılı Resmî Gazetede yer alan 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'na göre özel eğitim; “özel eğitime muhtaç çocukların eğitimleri için özel olarak yetiştirilmiş personel ve geliştirilmiş eğitim programları ile bu çocukların özür ve özelliklerine uygun ortamda sürdürülen eğitim” şeklinde anlatılmaktadır (Resmî Gazete 1, 1983: 2). Bir başka ifade ile “özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi için özel olarak yetiştirilmiş personel; geliştirilmiş eğitim programların özür ve özelliklerine uygun eğitim ortamında sürdürülen çalışmalar...” olarak tanımlanmaktadır (Özsoy vd., 2002: 7).

2018 tarihinde 30471 Sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ ne göre özel eğitim, “bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş

personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak ifade edilmektedir (Resmî Gazete 2, 2018: 24).

Kirk ise, “ortalama ya da normal çocuktan zihinsel, duyuşal, sosyal ve duygusal, sinir ya da fiziki özellikleri, iletişim becerileri yönünden okul yaşantılarında uyarlama ya da özel eğitim hizmetlerine gereğı olan çocuk özel eğitime muhtaç çocuktur.” ifadesini kullanmıştır (Kirk, 1972’den akt. Özsoy vd., 2002: 6).

I. Özürlüler Şurası Çağdaş Toplum Yaşam ve Özürlüler Ön Komisyon Raporlarına göre ise özel eğitim tanımı şu şekildedir: “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimlerini sağlamak üzere özel eğitim almış personel, geliştirilmiş eğitim programları, yöntemleri ve araç gereçlere uygun ortamlarda sürdürülen eğitime Özel Eğitim denir.” (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999: 211). “Özel eğitim çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engeli dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir” (Ataman, 2003:19). “Turnbull vd. özel eğitimin, öğrencinin kendine özgü gereksinimlerini karşılamak için öğrenciye göre bireyselleştirilmesi anlamına geldiğini belirtmektedir” (2007’den akt. Eripek, 2019: 10).

1.2. ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMLİ BİREYLER

Bireyler çeşitli sebeplerle doğum öncesi, doğum sırası ya da doğum sonrasında karşılaştıkları problemler sonucunda, özel gereksinimli olmaktadır. Bireyler, genetik faktörler, madde bağımlılığı, zor doğumlar, geçirdiğı hastalıklar, ruhsal travmalar ve sebebi kesin olarak belirlenemeyen birçok sebep sonucunda özel gereksinimli hale gelebilmektedirler (Metin, 2012: 3).

Sarı özel gereksinimli bireyleri, özel eğitime muhtaç çocuk olarak ifade etmiş ve şu şekilde tanımlamıştır:

- “a) Çocuk kendi yaşlıları ile kıyaslandığında öğrenmede fark edilecek kadar zorluk çekiyorsa,
- b) Bir bölgedeki eğitim kurumlarında, yaşlılarına sağlanan eğitimden faydalanması için bir engeli bulunuyorsa veya sağlanan eğitim ona yeterli gelmiyorsa,
- c) Yaşı büyüdüğünde bile kendisine özel gereksinimlerine uygun eğitsel ortam sağlanmamışsa ve çocuk kendi yaşlılarından geride bir gelişim gösteriyorsa (doğal olarak a veya b şıklarından birinde yer alıyorsa), çocuk herhangi sebepten dolayı öğrenme güçlüğü çekiyorsa, bu çocuk ‘özel eğitime muhtaç çocuk’ tur” (Sarı, 2003: 2-3).

Temmuz 2018 tarihinde 30471 Sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre özel gereksinimli bireyler, “bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey” olarak tanımlanmaktadır (Resmî Gazete 2, 2018: 24).

Özçelik özel gereksinimli bireyleri şu şekilde ifade etmiştir: “normal eğitim hizmetlerinden kapasitesi ölçüsünde gelişim gösterecek kadar yararlanamayan bireylere özel eğitime muhtaç bireyler denilebilir.” (Özçelik, 1987: 30).

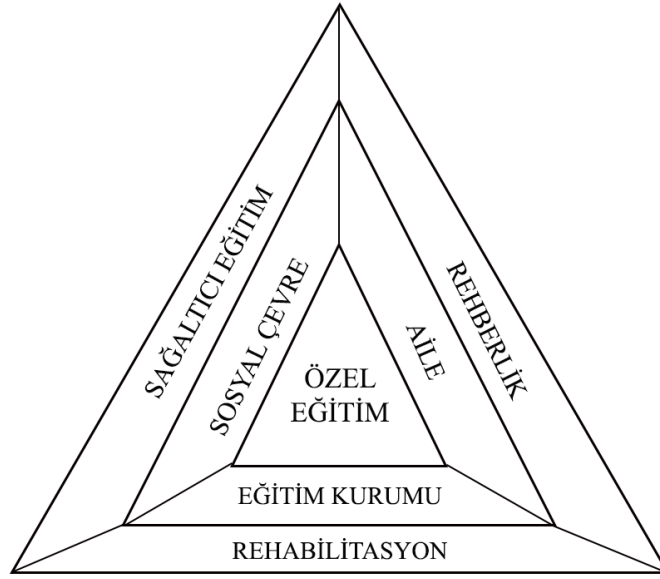
Özel gereksinimli bireyleri daha iyi tanımlayabilmek adına, özel gereksinim ifadesi ile çağrışım yapan zedelenme, yetersizlik ve engel kavramlarının açıklanmış uygun görülmüştür. Zedelenme: bireyin, doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası oluşan farklı sebeplerden kaynaklanan, organlarındaki işleyiş, yapı bozukluğu ya da kayıp olarak tanımlanmaktadır. Bu durum geçici veya kalıcı olabilmektedir. Örneğin, gebelik sürecinde annenin madde bağımlılığından kaynaklı bebeğin beyin hücrelerinin zarar görmesi, tedavi edilmeyen ve sürekli oluşan orta kulak iltihapları nedeniyle çocuğun işitme organının etkilenmesi zedelenmenin bazı örneklerindendir. Yetersizlik: zihinsel, fiziksel, duyuşsal ya da duyu organlarının, zedelenme sonucu tamamen ya da bazı bakımdan tam olarak işlevlerini yerine getirememesi hâlinde ortaya çıkan durumdur. Başka bir ifade ile yetersizlik, zedelenme sonucu ortaya çıkan durumdur. Örneğin, bireyin işitme organının zedelenmesi sonucu kısmen ya da tamamen işitememesi, bir kaza sonucu görme organının zarar görmesi ile görememesi gibi. Engel: kişinin yetersizliğinden kaynaklı, çevre ile etkileşim sağlayamaması ya da etkileşim sonucu karşısına çıkan problem olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, zihinsel yetersizliği olan bir çocuk duyu ve düşüncelerini akranları gibi ifade edemeyebilir. Bu durum, özel gereksinimli olmaktır. Çevre, akran çocuklardan benzer davranışlar beklemektedir. Yetersizliği olan çocuk çevrenin beklentilerine karşılık verememekte ya da karşılık verirken zorluk çekmektedir. Bu sebeplerle, yetersizliği, özel gereksinimli çocuğu etkilemekte ve birey için ‘engel’ oluşturmaktadır (Ataman, 2003: 14; Metin, 2012: 1-2). “...yetersizliği olan bireye gerekli bilgi ve beceriler kazandırıldığında ise sosyal ve gerektiğinde fiziksel çevrede bazı değişikliklere gidildiğinde de yetersizliğin engel durumuna dönüşmesinin önlenebileceği vurgulanmaktadır” (Eripek, 2007’den akt. Diken, 2019: 4).

1.2.1. Özel Eğitimin Alanı

Gelişim ve eğitim ihtiyaçları standart imkânlarla sağlanamayacak kadar farklılığı olan çocukların, özel eğitim ihtiyaçlarını sağlamak için düzenlenmiş olan örgüt, kurumlar, araç, gereç ve hizmetlerin hepsine ‘özel eğitim alanı’ denilmektedir (Enç vd., 1975: 5). Bu alanda özel gereksinimi olan bireyler için, özel olarak geliştirilmiş öğretim programları kullanılmaktadır. Özel eğitim alanı onlara sunulan bireysel ya da toplu eğitim ortamını kapsamaktadır (Ataman, 2003: 20).

Özçelik ise özel eğitim alanını, rehberlik, sağaltıcı eğitim ve rehabilitasyon etkinliklerinin birbirleriyle kesiştiği, bir ‘etkileşim ağı’ olarak tanımlamaktadır. Özel eğitim alanının sadece eğitim kurumu ile sınırlandırılmamasını, aile ve çevrenin dâhil olduğu etkinliklerin de bulunması gerektiğini ifade etmektedir (1987: 29-30).

Şekil 1. Özel Eğitim Alanı, Örüntülenmiş Etkileşim Ağı

Kaynak: Özçelik, 1987: 29.

Sağaltıcı eğitim: öğrenme güçlüğü olan bireylerin, özel eğitim okul ortamı dışında, genel eğitim verilmesini sağlayan bir eğitim türüdür (Widlake, 1977’den akt. Özçelik, 1987: 19). Bu eğitimle bireylerin normal düzeyde ya da olması gereken düzeyde olması sağlanmaktadır. Sağaltıcı etkinliklerin asıl amacı düzeltici olmasıdır. Yani düzeltici, iyileştirici eğitim veya normalleştirme eğitimi olduğu söylenebilir. Düzeltici eğitim denilmesindeki amaç, bireyin genel eğitimde başarı gösteremediği alanlarla ilgili yapılan yardım ve düzeltme olarak ifade edilmektedir. Sağaltıcı eğitim hem normal

gelişim gösteren hem de özel gereksinimli bireyler için kullanılabilmektedir. Özel eğitime muhtaç çocukların, eğitim alanında yaşadıkları zorlukların ve engel durumlarının tespit edilip, problemlerin çözülmesi için düzenlenen etkinliklerdir (Özçelik, 1987: 19-23).

Rehberlik: bireye, kendini tanıtmaktır. Aile, çevre ve birey arasında ortak etkileşim sağlamak adına, yapılan sistematik yardımların tümüdür. Bu yardım, doğru seçimlerde ve davranışlarda bulunma konusundadır. Örneğin, birey bir kaza sonucu görme yetisini kaybedebilir. Bu durumu kabullenmesi ve çevreye yeniden uyum sağlayabilmesi için desteğe ihtiyaç duyabileceği düşünülmektedir. Bu durumda bireye yönelik rehberlik uygulanmış olmaktadır. Ancak konu özel gereksinimli birey olduğunda ise sadece bireye yönelik değil, bireyin ailesi ve eğitim gördüğü kuruma da rehberlik uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır. Aileler özel gereksinimli bir çocuğa sahip olduklarında bunu görmezden gelme, kabullenmeme, yok sayma, aşırı şekilde koruyuculuk gibi duygu durumlarına girebilmektedirler. Aynı şekilde özel gereksinimli çocuk yakın çevresi tarafından kabul görmeyip, damgalanmaya veya etiketlenmeye maruz kalabilmektedir. Bu sebeple önce ailesi ve yakın çevresinin bilinçlendirilmesi gerektiği gibi eğitim göreceği kurum ve öğretmeninin de bilgilendirilmesi gerekmektedir. Özel gereksinimli bireye yardımcı olmak, iyi niyetli davranmak adına abartılı davranışlar sergilenebilmektedir. Örneğin, işitme engelli kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu bir sınıfta, öğretmen abartılı şekilde bağırarak konuştuğu takdirde, benzer davranışları sınıftaki ve okuldaki diğer öğrenciler de sergileyebilir, öğretmen istemeden olumsuz davranışların pekiştirilmesine sebep olabilmektedir (Özçelik, 1987: 32-39).

Rehabilitasyon: hazırlama, onarma ve olan eksiliğin giderilmesi anlamında kullanılmaktadır. Rehabilitasyon etkinliklerindeki amaç bireyi, çevre ilişkilerinde yeterli düzeyine erdirmektir. Herhangi bir sebep sonucu yetersizliği olan bireyin, sahip olduğu potansiyeli toplum yararına kullanmasını sağlamaya çalışmaktadır. Rehabilitasyon etkinliklerinin temel amacı bireyin sosyalleşmesidir. Bunun sağlanabilmesi bireyin bağımsızlıklarını kazanabilmesi ile doğru orantılıdır. Bu sebeple bireyin ekonomik özgürlüğünü ve yeterliğini kazanması, ön koşul haline gelmektedir. (Özçelik, 1987: 40-43).

Tanımlardan yola çıkılarak özel eğitim alanını, özel gereksinimli bireylere sunulan hizmetlerin tümü olarak ifade etmek uygun görülmektedir. Çünkü özel eğitim sadece özel gereksinimli bireyi değil, bireyin çevresini de ilgilendiren ve etkileyen bir durum olmaktadır. Eğitim sürecinin etkili yürütülebilmesi ve özel gereksinimli bireylerin,

onlara karşı sergilenen yanlış tutumları benimsememeleri için okul, çevre ve ailenin uyum içerisinde ve birbirinden haberdar olarak süreci işletmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.2.2. Özel Eğitimin Öğretisi

Özel eğitim içerik yönünden genel eğitimden farklılaşmaktadır. Çünkü genel eğitim sürecindeki çocukların doğal olarak öğrendiği bilgileri, özel gereksinimli çocuklara düzenli ve sistemli bir yolla öğretmek gerekmektedir. Giyinme, soyunma, yemek yeme gibi becerileri veya öz bakım becerilerini normal gelişim gösteren bir çocuk gözlem, taklit yoluyla öğrenebilmektedir. Ancak, özel gereksinimli bir birey, örneğin görme engelli bir birey bunları işitsel ve dokunsal uyaranlarla öğrenebilmektedir. Genel eğitimde belli bir program dâhilinde öğrencilerin eğitim sürecini tamamlaması beklenirken özel eğitimde öğrencinin yeterliklerine göre plan yapılmakta ve bu plan dahilinde gelişim göstermesi beklenmektedir (Ataman, 2003: 20-21).

Genel olarak özel eğitimin amacı, özel eğitim gereksinimi olan bireyleri başkalarından bağımsız olarak yaşamaya hazırlanmalarında destek olmaktır (Cavkaytar ve Diken, 2005: 11).

Özel gereksinimli bireylere Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) hazırlanmaktadır. BEP bireylere sunulacak hizmetlerin ayrıntılı bir planıdır. BEP, çocuğun o anki eğitim durumunu, kısa ve uzun dönemli öğretim hedefleri ve amaçlarını, çocuğa sağlanabilecek özel eğitim hizmetlerini ve bu hizmetlerin sağlanması için zaman-süre, ölçüt, amaç ve değerlendirme sürecini kapsayan yazılı bir plandır (Fiscus & Mandel, 1997'den akt. Cavkaytar ve Diken, 2005: 65). Özel eğitim sınıflarında ya da normal gelişim gösteren öğrencilerle birlikte derse giren kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlanmaktadır. Ancak bunun dezavantajı da bulunabilmektedir. Özel eğitimdeki bir sınıfta farklı öğrenme alanında bulunan öğrencilere aynı anda eğitim verilmesinin öğretmeni zorlayabileceği ve her öğrenci için ayrılan zamanın kısıtlı olmasına sebep olabileceği düşünülmektedir. Bir başka örnek ise BEP hazırlanmış bir kaynaştırma öğrencisine, genel eğitim gören bir sınıfta, hafifletilmiş bu planı öğrenciye özel zaman ayırarak uygulamak zor olabilmektedir. Ayrıca kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta, normal gelişim gösteren diğer öğrencilerin yanlış tutum ve davranışları onu olumsuz yönde etkileyebileceği ve onun özgüvenini zedeleyebileceği düşünülmektedir.

Eğer kaynaştırma öğrencisinin olumsuz tutum ve davranışları varsa, yanlış bir tepki ile bu olumsuzlukların pekiştirilmesi de mümkün görülmektedir.

1.2.3. Özel Eğitimin Kapsadığı Bireyler

Özel gereksinimli bireylerin tarih içinde farklı şekillerde tanımlandıkları bilinmektedir. Gereksinimlerin hepsi ayrı birer alandır. Özel eğitimin kapsadığı bireyler gereksinimlerine göre gruplandırılarak tanımlanmıştır.

1.2.3.1. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler

Zihinsel yetersizliğin farklı yönleri bulunmakta ve bu yönlerin her biri farklı bilimlerin konusu olmaktadır. Bu bilim alanlarına ait olan kişiler zihinsel yetersizliği kendi alanlarına (psikoloji, felsefe, sosyoloji, eğitim ve tıp) göre tanımlamaktadırlar. Çağlar, eğitim yönünden zihinsel yetersizliği şu şekilde tanımlamıştır: “normal çocuklar için düzenlenmiş eğitim programlarından, sürekli zihin gelişimi ve fonksiyonel gerilik yüzünden, gereği gibi faydalanamamaya sebep olan bir durumdur.” (1975: 230-231).

AAMR (Amerikan Zekâ Geriliği Birliği) ise zihinsel yetersizliği, zekâ geriliği olarak ifade etmektedir. AAMR'ın 2002 yılında yayınladığı yönergeye göre zekâ geriliği, “zihinsel işlevler ve kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde görülen anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen bir yetersizlik” olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2003: 157).

Temmuz 2018 tarihinde 30471 Sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde ise zihinsel yetersizlik hafif, orta ve ağır olarak derecelendirilerek şu şekilde açıklanmıştır;

- “Hafif düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine sınırlı düzeyde ihtiyacı olan bireyi,
- Orta düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan bireyi,
- Ağır düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal, pratik uyum ve öz bakım becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi, ifade etmektedir” (Resmî Gazete 2, 2018: 22-24).

1.2.3.2. Görme Yetersizliği Olan Bireyler

Görme yetersizliği ya da körlük hem yasal hem de eğitsel anlamda tanımlanmaktadır. Körlüğün yasal tanımlanmasında görme keskinliği ve görme alanı ifadeleri kullanılmaktadır. Görme keskinliği, belli bir uzaklıktan görebilme ve bu

uzaklıktan ayrıntıları ayırt etme yetisine denilmektedir. Görme alanı ise, başı ve gözleri hareket ettirmeden ileriye bakıldığında bireyin görebildiği çevreyi ifade etmektedir (Diken, 2019: 246). Körlüğün yasal tanımlamasını Özsoy vd. şu şekilde yer vermiştir: “... tüm düzeltmelerle birlikte, gören gözün olağan görme gücünün onda birine yani 20/200'lük görme keskinliğine ya da daha azına sahip olan ya da görme açısı yirmi dereceyi aşmayan kişilere kör denilmektedir.” (2002: 25). Bunun anlamı görme yetisi normal olan bir birey nesneyi 6 metrede görebilmekte, görme engeli olan birey ise 60 cm de görebilmektedir. Görme açısı ise baktığı doğrultuda sadece 20 derecelik kısmı algılayabilmekte ve diğer kalan açıları görememektedir. Ayrıca yasal tanımda normal görme yetisine sahip olan bir bireyin 6 metrede gördüğü nesneyi, 2 metre ile 60 cm arasındaki gören bir birey ise az gören birey olarak tanımlanmaktadır (Özsoy vd., 2002: 25-26).

Eğitsel açıdan görme yetersizliği ‘fonksiyonel kör’ ve ‘az gören’ olarak tanımlanmaktadır. Fonksiyonel kör, görme organını öğrenme sürecinde fonksiyonel olarak kullanamayan birey anlamı taşımaktadır. Başka bir ifade ile öğrenme sürecinde görsel araç ve gereçleri kullanamayan ancak, işitme ve dokunma duyularına hitap eden araç ve gereçlere ihtiyaç duyan bireyleri ifade etmektedir (Cavkaytar ve Diken, 2005: 41).

Temmuz 2018 tarihinde 30471 Sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde ise “görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” olarak tanımlanmaktadır (Resmî Gazete 2, 2018: 23).

1.2.3.3. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler

Bireyin, sesleri duyma ve duyduğunu anlama becerisini tamamen ya da kısmen kaybetmesine işitme engeli denilmektedir. Bu kayıp çevresel veya biyolojik sebeplerden kaynaklı olabilmektedir (Metin, 2012: 111). İşitme engelinin kapsamı geniştir. Hafif derecede işitme yetisini kaybeden bireyle, hiç duyamayan bireye kadar hepsi bu kapsamın içinde yer almaktadır. İşitemeyen (sağır) birey, işitme organında dille ilgili olan bilgilerini aktif olarak kullanamayan birey olarak tanımlanmaktadır. Bu bireyler işitme cihazı kullansalar dâhi tam anlamıyla fayda görememektedirler. Ağır işiten birey, dille ilgili olan bilgileri çeşitli uyaranlarla elde eden bireyleri kapsamaktadır. Bu bireyler işitme cihazı ile dille ilgili olan bilgileri öğrenebilmektedirler (Cavkaytar ve Diken, 2005: 27).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde işitme yetersizliği olan birey “İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” olarak tanımlanmaktadır (Resmî Gazete 3, 2006: 2). İşitme bireyin isteğine bağlı olmayan, kesilemeyen ve durdurulamayan doğal bir yetidir. Bireye verilen uyarıları algılamayı sağlamaktadır. İşitme olmadığında birey, çevresini algılayamamakta ve çevresine tepki verememektedir. Bu sebeplerle güven ve güvensizlik duyguları gelişmektedir. Sosyalleşmede ve beklenen düzeyde gelişim göstermede problemler yaşamaktadır (UNISEF, 1983: 92).

1.2.3.4. Fiziksel Yetersizliği/Süreğen Hastalığı Olan Bireyler

Fiziksel (bedensel) yetersizliği olan bireyler, kas ve iskelet sistemlerindeki yetersizliklerinden kaynaklı sağlık problemleri yaşayan kişileri ifade etmektedir (Özsoy vd., 2002: 107). Bu yetersizlikler iskelet bozukluklarını, kas bozukluklarını ve zayıflıklarını, eklem bozukluklarını, sinir sistemindeki bozukluklarını ve yetersizliklerini, devinimsel bozukluklarını ve güçsüzlüklerini kapsamaktadır (Çağlar, 1982b: 13).

Süreğen hastalığı olan bireyler ise, sürekli bakıma ve tedaviye ihtiyaç duyanları ifade etmektedir. Bu süreklilik birkaç yıl veya ömür boyu devam edebilmektedir. Genellikle süreğen hastalığı olan bireylerin iyileşmesi uzun zaman almaktadır. Gerek hastalık sürecince gerekse kısmî iyileşme sürecinde eğitim alabilmeleri için özel bir programa ve özel tedbirlere ihtiyaç duymaktadırlar (Enç vd., 1975: 179).

Temmuz 2018 tarihinde 30471 Sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Özel Hizmetleri Yönetmeliği'nde ise yine benzer tanımlar yapılmaktadır. Fiziksel yetersizlik, bedensel engelli birey olarak ifade edilmektedir. Yönetmeliğe göre: “Kas, iskelet ve sinir sistemindeki bozukluklar nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” olarak tanımlanmaktadır (Resmî Gazete 2, 2018: 2-3). Mayıs 2006 26184 sayılı Resmî Gazete' de ise süreğen hastalığın tanımına şu şekilde yer verilmektedir: “Sürekli ya da uzun süreli bakım ve tedavi gerektiren hastalığı nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi ifade etmektedir” (Resmî Gazete 3, 2006: 3).

Fiziksel yetersizlik ve süreğen hastalıkların daha iyi ifade edilebilmesi için bu hastalıkların sınıflandırılması ile ilgili tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Şekil 2. Fiziksel ve Süreğen Hastalıklar

Kaynakça: Diken, 2005: 37.

1.2.3.5. Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Bireyler

Dil bireyin kendini ifade etmek için kullandığı bir iletişim aracıdır. Birey küçük yaşlardan itibaren kendini anlatabilmek için sesler çıkarmakta, konuşmaktadır. Bireyin sosyalleşmesinde ve kendini ifade etmesinde konuşma etkili ve önemli bir araçtır.

Mayıs 2006 tarihinde, 26184 Sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan Özel Hizmetler Yönetmeliği’nde dil ve konuşma güçlüğü olan bireyler “dili kullanma, konuşmayı edinme ve iletişimdeki güçlük nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” olarak tanımlanmaktadır (Resmî Gazete 3, 2006: 2).

Konuşma bozukluğu ve dil bozukluğu birbirleri ile bağlantılı terimlerdir. Kimi bireyler konuşma bozukluğu yaşarken, kimileri sadece dil bozukluğu yaşayabilmekte veya iki bozukluğu birden yaşayabilmektedirler. Konuşma bozukluğu, anlaşılmayan konuşma, güzel olmayan ve iletişime ket vuran durumları kapsamaktadır. Konuşma bozukluğu, ses bilgisel sorunlarını (sesin perdesi ve yüksekliği ilgili problemler), sesletim bozukluklarını (konuşma seslerinin üretilmesi), ve akıcılık gibi problemleri kapsamaktadır. Dil bozukluğunda ise bireyler, dili üretirken ya da anlarken veya her ikisinde de sorun yaşayabilmektedirler. Dilin üretilmesinde (ifade edici dil becerilerinde) problemleri olanlar, sınırlı sayıda kelime bilgisine sahip olabilmektedirler. Dil bilgisini

yanlış kullanabilmekte, seslerin veya kelimelerin sıralamasında problem yaşayabilmektedirler. Dilin anlaşılmasında (alıcı dil becerilerinde) problemi olan bireyler, haftanın günlerini yanlış sıralayabilmekte, ikili üçlü talimatları algılamakta zorluk yaşayabilmektedirler. Örneğin, sıranın üstündeki kalemligi aç, içinden mavi kalem al ve bana getir gibi... (Cavkaytar ve Diken, 2005:24).

1.2.3.6. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler

En azından ortalama zekâyâ sahip olup okuma, yazma, dinleme, konuşma, muhakeme ve matematik gibi temel düzey bilgileri edinirken zorluk yaşayabilen bireyleri kapsamaktadır. Bu zorlukları neden yaşadıklarını ilk etapta anlamak güç olabilmektedir. Yaşanılan bu duruma da öğrenme güçlüğü denmektedir (Vuran, 2014: 333).

Özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin en yaygın ve kabul görmüş tanımı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde şu şekilde verilmiştir:

“Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” (Resmî Gazete 3, 2006: 3).

1.2.3.7. Duygu Davranış Bozukluğu Olan Bireyler

“Yaşına uygun olmayan sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar göstermesi nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyler” şeklinde tanımlanmaktadır (Resmî Gazete 3, 2006: 2). Bu bireyler kendi benlikleri ve çevreleri ile dengeli ve etkili iletişim kurmakta ya da kurdukları iletişimi geliştirip yürütme konusunda zorluk yaşamaktadırlar. İnsanların gelişim sürecine etki eden faktörlerden biri de çevredir. Çevresi ile sağlıklı iletişim kuramayan bireyin, gelişiminin de olumsuz yönde etkilenmesi beklenmektedir. Var olan iletişim şekli ve düzeltilemeyen davranış biçimlerine sahip olan bireylere uyumsuz çocuklar (duygu davranış bozukluğu olan bireyler) denilmektedir (Enç vd., 1975: 271).

Duyusal ve davranışsal bozukluğu olan bireyler, bulundukları ortamlarda başkalarına çok rahatsızlık verdikleri için tanındıkları veya daha az rahatsızlık verdikleri için daha az tanındıkları gözlenmiştir. Bu bireyler dışa yönelim bozukluğu ve içe yönelim bozukluğu olarak iki başlıkta incelenmiştir (Ataman, 2003: 237).

Dışa yönelim bozukluğu olan bireyler, “çevrelerindeki kişilere karşı saldırgan davranmak, başkalarının eşyalarına zarar vermek, öfke nöbetleri, dürtüsel davranış, aşırı hareketlilik ve karşı gelme gibi uyumsuz davranış özellikleri göstermektedirler.” (Başar

ve Özdemir, 2015: 177). İçe yönelim bozukluğu olan bireylerde ise, içe kapanıklık, kaygılı olma, depresiflik, sosyal olarak çekingenlik gibi davranışlar gözlenmektedir. İçe yönelim bozukluğu olan bireyler, çevrelerine karşı olan bu tutum ve davranışları sebebi ile akranları tarafından dışlanmakta ve gelişim dönemlerine uygun davranış sergilemeyi öğrenme konusunda kendilerine ket vurmuş olmaktadır (Gresham vd., 1999'dan akt. Başar ve Özdemir, 2015: 177).

1.2.3.8. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Bireyler

“Erken çocukluk döneminde görülmeye başlayan, sosyal etkileşim ve iletişim bozukluğu ile ilgi ve etkinliklerin belirgin sınırlılığı gibi özelliklerle kendini gösteren yaygın gelişimsel bozukluk durumudur” (Turan, 2006: 17). OSB’li bireylerde sosyalleşme ve iletişime geçme becerilerinde gelişimsel sınırlılıklar olmakla birlikte, kendini uyaran davranışlar da gözlenmektedir. OSB’li öğrencilerde gözlemlenen durumlar üç madde de açıklanmıştır (Smith, 2007: 439’dan akt. Diken, 2018: 454).

- Sosyal etkileşimdeki yetersizlikler: OSB’li bireyler karşısındaki diğer insanlarla, göz kontağı kurma, jestleri-mimik gibi iletişim kanallarını kullanma, karşılıklı konuşma, iletişimi devam ettirme, sosyal bağlamlara uygun davranma, akranları ile ilişki kurma gibi becerilerde, başkalarının duygularını, görüşlerini ve inanışlarını anlama konusunda sınırlılıklar ya da etkinlik içinde ortak ilgi, dikkat kurmakta yetersizlik yaşamaktadırlar (Smith, 2007: 439’dan akt. Diken, 2018: 454).

- Dil ve iletişim becerilerindeki yetersizlikler: kullanışlı dil becerilerini kazanmada, sohbet başlatmada ya da devam ettirmede, jest-mimik gibi ifadesel iletişimi anlamada, zamirleri doğru biçimde kullanmada sınırlılıklar yaşamaktadırlar (Smith, 2007: 439’dan akt. Diken, 2018: 454).

- Sıra dışı davranış örüntüleri: ciddi derece uyku problemi yaşayabilmekte, başkalarına karşı saldırgan davranışlar (vurma, itme, ısırma vb.) sergileyebilmekte, çevresindeki önemsiz ya da küçük değişiklikler sonucunda bile stres yaşayabilmektedirler (Smith, 2007: 439’dan akt. Diken, 2019: 454).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde OSB olan bireyler ağır, orta ve hafif düzeyde derecesine göre tanımlanmaktadır. Bu bireyler “Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılıkları nedeniyle...” özel eğitim ve destek eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Özel eğitimin veya destek eğitiminin yoğunluğu OSB’nin derecesine göre değişmektedir (Resmî Gazete 2, 2018: 22-23).

1.2.3.9. Çoklu Yetersizliği Olan Bireyler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre birden fazla yetersizliği olan birey olarak ifade edilmektedir. “Birden fazla alanda görölen yetersizlik nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” şeklinde tanımlanmaktadır (Resmî Gazete 3, 2006: 1). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Eğitim Yasası'nda (Individuals with Disabilities Education Act-IDEA,1997) çoklu yetersizliği olan bireyler, ileri derecede eğitsel sorunlara sebep olan iki ya da daha fazla engelin bir arada olması şeklinde ifade edilmektedir. Örneğin: zihinsel yetersizlik-görme yetersizliği, zihinsel yetersizlik-fiziksel yetersizlik gibi durumların aynı anda görölmesi gibi. Ancak bu yasa görme-işitme engellilik durumunun aynı anda görölmesini kapsamamaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2005: 48).

1.3. ÖZEL EĞİTİMİN ÖNEMİ

Her bireyin, yetenekleri çerçevesinde eğitim almaya, kendini geliştirmeye ve toplumun bir parçası olmaya hakkı vardır. Toplumun da düzeninin korunması ve devamının sağlanabilmesi için faydalı, sağlıklı, üretken, yaratıcı, sorumluluk sahibi bireylere ihtiyacı bulunmaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu Genel Amaçlarında yer alan: “Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değeri veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” maddesi de bu düşünceleri destekler niteliktedir (Resmî Gazete 4, 1973: 1). Toplumdaki bireylerin kendine yetebilmesi ve çevresindekilere de katkıda bulunabilmesi beklenmektedir. Bunun sağlanabilmesi için, her bireyin eğitim alması gerekmektedir. Bu konu ile ilgili olarak 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu Temel ilkelerinde, “Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.” maddesi yer almaktadır (Resmî Gazete 4, 1973: 1). Bu madde ile anlaşılıyor ki herhangi bir engel durumu eğitim almak için engel değildir.

Milli Eğitim Kanunu'nun Genel Amaçlarından biri de bireyin “ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak” şeklinde maddeleştirilmiştir (Resmî Gazete 4, 1973: 1). Anlaşıldığı üzere engelli

bireylerin, kendi bilgi ve becerileri ile hayata hazırlanmaya, toplumun bir parçası olmaya ve özel bir eğitim almak için yasal hakları bulunmaktadır.

Özel eğitim alabilen bireyler, aldıkları eğitim sayesinde toplumda tüketici birey olmaktan çıkıp üretici birey olabilmektedirler. Bu sebeple özel eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve gereken önemin verilmesi gerektiği düşünülmektedir. (Cavkaytar ve Diken, 2005: 11).

Özel eğitimde erken yaşta eğitim önemlidir. Özel eğitimin erken başlayabilmesi için bireyin engel durumunun da küçük yaşta fark edilebilmesi ve gereksinimine ilişkin tanının erken konulması gerekmektedir. Erken yaşta alınan eğitim ile eğitim zamanı, maliyet gibi tasarrufların yanı sıra alınan eğitimin verimi de artmaktadır. Erken fark edilmeyen çocuklarda uyum problemleri, sosyal sorunlar, okula devam etmede güçlük ve bunların beraberinde akademik başarısızlık, olumsuz okul algısı gözlenmektedir. Bireyin sağlıklı bir kimlik ve rol gelişimi için erken yaşta özel eğitim gerekmektedir. Eğer birey topluma kazandırılabilir bir birey ise, bu gelişim sağlıklı bir şekilde olmadığında işsizlik ve suç oranının artması gibi ciddi sonuçlar da görülmektedir (Aslan, 2015: 586).

Çağdaş ve gelişmiş toplumlarda bireylerin mutlu olduğu varsayılmaktadır. Bu mutluluğun sebebinin, bireylerin topluma faydalı olabilmesi ve onlara sağlanan imkânların getirilerinin ürünü olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak tüketici değil üretici olan, ruhsal sağlığı yerinde ve sağlıklı kimlik gelişimi sağlamış bireylerin toplumda yerini alabilmesi için özel eğitimin önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. ÖZEL EĞİTİM VE MÜZİK

Müziğin etkili gücünden asırlar boyunca faydalandığı bilinmektedir. Müzik, insan hayatında önemli bir yer tutmakta ve farklı boyutlarda yerini almaktadır. Din, inanç, tedavi ve eğlence aracı olarak kültürel varlıkların unsuru, taşıyıcısı ve aktarıcısı rolünü benimsemektedir (Türkmen, 2019: 1). Farklı boyutlarda yerini alan müzik, özel eğitim alanında da önemli bir yer tutmaktadır. Yapılan alan yazı taramasında müziğin özel gereksinimli bireylerde, tedavi, araç ve yöntem veya meslekî müzik eğitim amaçlı olarak kullanıldığı görülmüştür (Karamızrak, 2014; Güven ve Tufan, 2010; Berrakçay, 2008; Yurteri ve Akdemir, 2019).

Müzik farklı birçok sebeple sağlık alanında geçmişten günümüze kadar kullanılmıştır. Çeşitli hastalarla birlikte zekâ geriliği olan çocuklarda, otistik çocuklarda, nevrotik hastalarda, madde kullanım bozukluğu olan hastalarda kaygıya sebep olabilecek

herhangi bir tıbbi işlem öncesi, sonrası ya da süresince müzikten faydalanılmıştır. Müziğin iyileştirme amaçlı en belirgin kullanımı ise stresi azaltmak ve gevşeme yönündedir. Müzik terapistinin uygulamalarından biri de müzik ile bireyin dikkatini dağıtmaktır. Böylece dikkat, rahatsızlıktan başka bir yöne doğru geçiş yapmakta ve kişinin rahatlamasını sağlamaktadır. Özel gereksinimli bireylerin zaman zaman yaşadıkları kaygı, stres, korku, panik, saldırganlık gibi durumlar göz önüne alındığında, müzik ile bireyin dikkatinin dağıtılmasında yarar görüleceği düşünülmektedir (Karamızrak, 2014: 55-57).

Müzik özel eğitim alanında, araç ve yöntem olarak da yerini almıştır. Müzik, eğitimin çeşitli alanlarında öğrenmeyi kolaylaştıran bir araç olarak kullanılmaktadır. Özel gereksinimli öğrenciler ile yürütülen müzik terapi çalışmaları da bunun bir örneği olarak gösterilebilmektedir. Müzik terapi, müzik ve seslerin düzenlenmiş bir şekilde özel gereksinimli bireylerin fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal ve birçok farklı yerde gelişimlerini desteklemek amaçlı kullanılmasıdır (Duffy & Fuller, 2000'den akt. Güven ve Tufan; 2010: 559). Yurteri ve Akdemir OSB'li çocuklara sekiz haftalık müzik terapi uygulamıştır. Çocukların güvenliklerine uygun araç-gereçlerle, katılım sağladıkları bir çalışma yöntemi izlenmiştir. Çalışmanın sonucunda OSB belirtilerinde yaşanan problemlerde azalma ve yaşam kalitesinde (ilişki kurma, dil becerileri gibi kazanımlarda) artış olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple müzik terapinin, tamamlayıcı tedavi yöntemi olarak ve rehabilitasyon yönünden OSB'li bireylere faydalı olacağını düşünmektedirler (2019: 438-440). Güney ise müzik terapinin, OSB olan bireylerde şiddeti, hiperkinetik (farklı sebeplerle sınırların irkilmesi, kasılması) hareketliliği, tekrarlayan davranışları azalttığı ve karşılıklı sözel iletişim ve etkileşimi artırdığını belirtmektedir (Güney, 2009'dan akt. Uçaner ve Jelen, 2009: 43).

OSB'li bireylerle yapılan farklı bir araştırmada ise, ritim çalışması yapılmıştır. OSB'li bireylerde sıkça görülen, tekrarlanan davranışların yerini tekrara dayalı ritim çalışmalarının yer aldığı gözlenmiştir. Çocukların ilgisi müziğe yönelmiştir. Bu yönelmenin de sosyal zamanın verimli geçmesi bakımından etkili olacağı vurgulanmıştır. Müzik çalışmaları, çocukta görme, işitme, dokunma ve duyma duyularını uyarmakta ve olumlu yönde gelişime destek olmaktadır. Problemleri davranışların azalmasını sağlayarak çevresi ile daha sağlıklı etkileşime geçmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin: yağmurdan korkan bir OSB'li bireyin, kulaklıkla müzik dinlemesi bu korkuyla mücadele etmesini sağlamaktadır (Berrakçay, 2008: 79-83).

Özel gereksinimli bireylere müzik eğitiminin hangi alanda olursa olsun pek çok faydası olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra özel gereksinimli bireyler, gereken imkân sağlandığında meslek olarak da müziği seçebilmekte ve bu alanda ilerleyebilmektedirler. Üstün yetenekli, görme yetersizliği olan veya kısmî bedensel engeli olan bireylerin meslekî müzik eğitimi veren çeşitli kurumlarda eğitim gördükleri ve sonrasında meslek sahibi oldukları bilinmektedir.

2. ÖZEL EĞİTİME TARİHSEL BAKIŞ

Şüphesiz ki dünya üzerinde geçmişte de özel gereksinimi olan bireyler bulunmaktaydı. “Bu bireyler bazen üstün özellikleri nedeniyle destanlar yazmış, bazen de yetersizlikleri nedeniyle toplum tarafından soyutlanmış veya ölüme terk edilmişlerdir” (Diken, 2019: 17). Bilimin gelişmesi, büyük dinlerin yayılması ile, toplumların bakış açısı da değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Böylece özel eğitim gereksinimi olan bireyler toplumda yer edinebilmişlerdir. Günümüzde de özel gereksinimli bireylerin eğitimi önem kazanarak devam etmektedir.

2.1. ÖZEL EĞİTİMİN DÜNYADAKİ TARİHSEL SÜRECİ

Özel gereksinimli bireylerin zaman içinde toplum tarafından dışlandıkları, istismar edildikleri, kullanıldıkları, hatta öldürüldükleri bilinen gerçeklerdir. Bunların sebepleri, ilkel toplumlarda faydacılık-yararcılık, Tanrı tarafından cezalandırılma, günah işleme veya engel durumlarından dolayı onları kötü işlerde kullanmaya layık görme olarak sıralanabilmektedir (Ataman, 2003: 99; Çağlar, 1979: 25-26).

Özel gereksinimli bireyler, devamlı olarak birilerinin yardımına ihtiyaç duymaktadırlar. Yardım aldıkları bireylerin, yani bağımlı oldukları bireylerin topluma olan katkılarını da engelleyebilecekleri düşünülmüştür. (Morgan, 1987’den akt. Ataman, 2003: 99). İlkel toplumlardaki bireylerin, hayatlarını idame ettirebilmeleri için ‘üretici, savaşçı, sihirbazlık’ gibi görevlerden en az birini yerine getirebilmesi beklenmiştir (Çağlar, 1979: 25). Başka bir ifade ile kişinin yaşamını sürdürebilir nitelikte olması gerekmiştir. “Geçimi ya da korunması için başkasına bağımlı duruma düşen kişi, toplumun sırtından atılması gereken bir ağırlık...” olarak görülmüştür (Diken: 2019: 17). Hem kendilerinin topluma yararlarının olmaması hem de bağımlı oldukları bireylerin topluma yararlarını engellemelerinden kaynaklı öldürüldükleri düşünülmektedir. İlkel toplumlar çocuklardan kurtulmak için farklı yöntemler kullanmışlardır. Bunlar; çöl ya da dağlarda ölüme terk etmek, vadi ya da nehirlerle bırakmak, canlı canlı gömmek, vahşi

hayvanlara yem etmek olarak sıralanabilmektedir (Morgan, 1987'den akt. Ataman, 2003: 99).

Doğaüstü güçlere inanç anlayışına göre, özel gereksinimli çocukların aileleri, Tanrı tarafından cezalandırıldıklarını düşünülmüştür. Özel gereksinimli çocukların cinlerinin olduğuna ve vücutlarında kötü ruhları barındırdıklarına inanılmıştır. Bu sebeple çocukların dövülerek ya da başları kayalara çarptırılarak, bu kötü ruhlardan ve cinlerden arınacaklarına inanılmıştır (Morgan, 1987; Mainord & Love, 1973; Akt Ataman, 2003: 99). Eski Yunan inancına göre ise Tanrının kızıp sakatlandığı kullarını daha sonra acıyarak onları başka bir yetenekle ödüllendirdiğine inanılmıştır. "...Eski Yunan'da şiir, müzik ve kâhinliğin görmeyenler için çok uygun işler sayıldığı ve bunlar arasında tarihe geçecek kadar sivrilenlerin bulunduğunu biliyoruz. Oedipus adlı dramda bulunan kâhinin de kör oluşu bunu göstermektedir." (Enç, 2005: 12-13).

Eski Yunan ve Roma uygarlıkları, Aristo'nun 'mükemmel olmayan hiçbir şeyin, gelişmesine izin vermeyin' cümlesinden etkilenmişlerdir. Güç ve zekâyı destekleyerek mükemmeliyetçi olunmuştur. Bu mükemmeliyetçilik anlayışı ile özel gereksinimli bireylerin terk edilmeleri, öldürülmeleri, köle olarak satılmaları ve dilendirilmeleri uygun görülmüştür (Morgan, 1987'den akt. Ataman, 2003: 99). Platon 'Devlet' adlı eserinde ruhsal bozuklukların açılımını, hastalık ve organlardaki işlev bozukluklarının dışa aktarımı olarak betimlemektedir. Bunlar çirkinlik, ruhun kötülüğü, uyumsuzluk (Kiefer) gibi kavramlarla açıklanmıştır. Ruh güzelliği, asil bir tavır ve tutumla; aksi ise hastalık, çirkinlik ve zayıflıkla bağdaştırılmıştır (Subaşıoğlu ve Fenge, 2019: 596).

Eski Roma'da özel gereksinimli çocukların dağ başlarına ya da nehirlere bırakılmaları için yapılan sepet ve çömlüklerin sıradan eşyalar gibi satılması doğal karşılanmıştır. Bütün bunlarla birlikte, doğuştan özel gereksinimli birey olunabileceği gibi sonradan da gereksinimli birey olmak ihtimaller arasında yer almaktadır. O dönemlerde gereksiniminden kaynaklı öldürülmeyerek toplum içinde yaşamayı sürdürenlerin, insancıl bir şekilde yaşaması mümkün olmamıştır. Roma İmparatorluğu zamanlarında görme engelli erkeklerin kürekçi olarak satıldığı ve kadınların ise fuhuş için yetiştirildiği yazılmıştır (Enç, 2005: 11-12). Ayrıca "... zengin ve varlıklı kişi ya da ailelerin konuklarını eğlendirmeleri için zihinsel engelli bireyleri 'soytarı' olarak tuttukları, hatta bazı soytarının İmparator Augustus'un soytarısı Gabba gibi şöhret oldukları ifade edilmektedir" (Mairnord & Love, 1973'ten akt. Ataman, 2003: 99).

Roma'daki kültüre benzer bir durum Eski Çin'de de görülmektedir. Görme engelliler dilencilik için yetiştirilmiştir. Görme engelli kızlar da 'şarkıcı kızlar' adı verilen fahişeliği geleneksel bir meslek olarak görmüştür. Çin'i ziyaret eden Batılı gözlemcilerce görme engelleri kızların yakın tarihte bile şarkıcı kız oldukları anlatılmaktadır (Enç, 2005: 12).

Görme engelli olmak Orta Doğu'da bulunan Eski İsrail'de büyük bir felâket olarak düşünülmüştür. Görme engelli insanlar şeytanın tutsağı olarak görülmüş ve onlardan uzak durulmuştur (Enç, 2005: 12). Başka bir kaynakta ise İsrail'deki özel eğitim konuları İbranî felsefesine göre açıklanmaktadır. Bu felsefeye göre de her birey eşsiz ve dünyanın çok değerli bir parçası olarak görülmektedir. Yaşanılan dünyanın mükemmelleşmesi için tüm İbranilerin potansiyellerini en üst düzeyde kullanmaları beklenmektedir. Her birey Tanrının bir parçası ve biricik olarak görülmekte ve her bireyin dünyaya geliş amacının birbirinden farklı olduğu düşünülmektedir. Birey özel gereksinimli olsa da İbrani tarihini ve yaşam tarzını öğrenebileceği düşünülmektedir (Ataman, 2003: 102-108).

Koruyuculuğun ve merhametli olmanın Hristiyan dini gerekleri arasında yer aldığı bilinmektedir. Bu gereklilikler özel gereksinimli bireylere karşı olumsuz tutumun değişmesini sağlamıştır. Hristiyanlığın ilk yüzyıllarında engelli ve muhtaçlar, kilise kapılarında ibadet etmeye gelenlerden dilenmeleri için din adamlarınca teşvik edilmiştir. Öyle ki bu teşvik işe yaramış ve kilise kapılarında dilenci yığını oluşmuş, ibadet için gelenlerin içeri girmeleri zorlaşmıştır. Bu olayların sebep olduğu düşünülmektedir özel gereksinimli bireylerin barınma, beslenme ve sağlık gibi ihtiyaçlarının karşılanması için bakım yurtları açılmıştır (Ataman, 2003: 99; Enç, 2005:13). Özel gereksinimli bireylere gösterilen olumlu tutumlar felsefe ile de görülmüştür. Rönesans akımıyla birlikte hümanist felsefe doğmuştur. Hümanist yaklaşım insancıldır ve bireyin varlığını, özgürlüğünü önemsemektedir. Bu nedenle özel gereksinimli olan bireylerle karşı sosyal paylaşım tutumu oluşmuştur (Kara, 2017: 281).

Özel gereksinimli çocukların eğitimi, Amerika Birleşik Devletleri'nde farklı aşamalardan geçmiştir. Öncelikle özel gereksinimli bireylerin tedavi edilebileceğine inanılmış ve bu bireyler hastane ve tımarhanelere yerleştirilmiştir. 19. yüzyılın son otuz yılında özel gereksinimli bireylerin normal gelişim gösteren çocuklardan farklı okul ve enstitülerde eğitim görmeleri yaygınlaşmıştır. 19. yüzyılın sonunda ise normal gelişim gösteren çocukların gittiği okullarda özel gereksinimli bireyler için özel bir sınıf açılmış ve onlara, özel geliştirilmiş programlar hazırlanmıştır. Başlarda heterojen olan bu sınıflar

daha sonrasında gereksinimlerine göre homojen sınıflar haline gelmiş ve gereksinimlere göre eğitim programları düzenlenmeye başlanmıştır. (Ataman, 2003: 101).

ABD'de 1930 yılında 'Sakat Çocuklar Konferansı' düzenlenmiştir. Özel gereksinimli çocukları da dâhil eden eğitim programlarının hazırlanması üzerine çalışmaya başlanmıştır. Bu durum ulusal düzeyde bir devlet politikası olarak görülmüştür. 1950'lerde gerçek bütünleşme yaklaşımı hâkim olmuştur. Bunlar; tıp, psikoloji, eğitim, konuşma, işitme, çeşitli terapi ve sosyal çalışma gibi disiplinler arası ilişkilerdir. ABD'de PL 94-142 (Bütün Özel Eğitim Gereksinim Duyan Çocuklar İçin Eğitim Yasası) yasası çok kapsamlıdır. Bunun sebebi ise özel gereksinimli çocukların eğitim hakkının olması ve bunun yaygınlaştırılmasını sağlamaktır (Ataman, 2003: 102). Bu çalışmaların sonucunda milletçe özel gereksinimli bireylere karşı tutumların gelişmesi ve bu bireylerin normal gelişim süreci gösteren akranları arasında kaynaşmış bir eğitim görmesi sağlanmaya çalışılmıştır (Çağlar, 1979: 103).

Genel olarak Avrupa ülkelerinde eğitimde eşitlik anlayışından yola çıkılarak ülke çapında yasa düzenlemeleri yapılmıştır. Almanya'da 1880 yıllarından sonra dini yayma politikaları ile özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması hızlanmış ve onların eğitimine önem verilmiştir. Çoğu Avrupa ülkesi 1990'lardan sonra kaynaştırma uygulamasına hız kazandırırken, Hollanda 1920'lerde çalışmalarına başlamıştır. Hollanda'da bakımevleri, iş atölyeleri, eğitim okulları sistem haline dönüştürülmüş ve bunun yanı sıra doğum öncesi kontrole de önem verilmiştir. Aynı zamanda okullarda kaynaştırma uygulamasına başlanılmış ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmene de kaynaştırma öğrencisine nasıl davranacağı ile ilgili eğitim verilmiştir (Ataman, 2003: 102-108).

Avrupa devletleri arasında yer alan İngiltere'de ise kaynaştırma öğrencileri ile ilgili yasal değişimler yapılmıştır. Bu değişim 1944 Eğitim Yasası 33/2 maddesi ile 1976 Eğitim Yasası madde 10'un değişimi ile sağlanmıştır. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmaya çalışılması 1981 Özel Eğitim Yasası ile gerçekleşmiştir. 1988'de çıkan Eğitimde Reform Yasası ise uzmanları endişelendirmiştir. Birinci sebebi, tüm Resmî ve özel eğitim okullarında uygulanması gereken Bakanlık Konseyi tarafından hazırlanan zorunlu eğitim müfredatı; İkincisi sebebi ise, okullar için ayrılan bütçenin planlanması olmuştur. Raporu olsun ya da olmasın kaynaştırma öğrencisi için bu durum dezavantaj olarak görülmüştür. Çocuğun gelişimi için, eğitim gördüğü alanın ona uygun donanımda olması gerekmektedir. Okulun kendisine ayrılan bütçeyi çocuğun zengin öğretim ortamı

için kullanmayabileceği düşünülmüştür. İngiltere'de aileler çocuklarını engelli belgesi olması koşulu tutulmadan istedikleri normal okula kaydettirebilmiştir. Ancak okulların aile isteğine de bakılarak olması gereken imkânları sağlaması gerektiği ifade edilmiştir. Buradan da gerekli tedbirleri almayan okulların, özel eğitim hizmeti veremeyeceği anlaşılmaktadır (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999: 211- 212).

Asya ülkeleri arasında yer alan Hindistan 1980'lerde eğitimcilerin özel eğitim konusunda bilgi sahibi olması için çalışmalar düzenlemiştir. 1988'den sonra özel gereksinimli çocukların normal okullara gitmesi sağlanmış ve yapılan çalışmalar sonucunda bu çocukların düşük de olsa bir başarı elde ettikleri gözlenmiştir (Ataman, 2003: 102-108).

Yukarıda sayılan ülkelere bakıldığında özel gereksinimli bireylerin eğitiminin önemi yakın tarihe dayandığı anlaşılmaktadır. Bu önemin, gelişmişlik düzeyi ve finansal güç ile doğru orantılı olduğu düşünülmektedir. Özel gereksinimli bireylerin eğitimi için öncelikle iyi yetiştirilmiş öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda devletlerin bunu bir politika haline getirmesi, özel gereksinimli bireyler eğitiminin yaygınlaştırılması ve gereken önemin sağlanması için önemli görülmektedir. Aynı zamanda ülkelere özel gereksinimli bireylerin donanımlı ortamlarda eğitimlerini alırken, kaynaştırma uygulamaları ile sosyalleşmeleri, toplumla bütünleşmelerine önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

2.2. TÜRKİYE' DE ÖZEL EĞİTİM

Özel gereksinimli bireylere yönelik ilk çalışmaların temelini 4. yüzyılda Anadolu topraklarında, Kayseri'de atıldığını söylemek mümkündür. İlk Çağ'ın sonlarına doğru 329-379 yılları arasında, Hristiyan dünyası için önemli olan, Kapadokya'nın üç büyük azizinden biri olarak anılan Aziz Basili, bugünkü Kayseri bölgesinde yaşamıştır (Genç, 2011: 264). Aziz Basili görme engelliler için Kapadokya bölgesinde Caesarea Century'de hastane açmış ve onlara rehberlerin eşlik etmesini sağlamıştır (Wagg, 1932'den akt. Subaşıoğlu ve Fenge, 2019: 598).

Orta Çağ döneminde Avrupa Devletleri'nde skolastik düşünce yapısının hâkim olduğu bilinmektedir. Aklın ve bilimin saf dışı bırakıldığı bir ortamda, özel gereksinimli bireylerin, eğitiminde veya tedavisinde bilimsel bir yaklaşım sergilenemeyeceği düşünülmektedir. Çünkü yaşanan bu Karanlık Çağda, bedensel ve zihinsel engellerin sebebi şeytana bağlanmıştır (Alexander & Selecknick 1964'ten akt. Karademir, 2008: 2).

Avrupa topraklarında Karanlık Çağ olarak anılan Orta Çağ yaşanırken, Anadolu topraklarında ise Selçuklu Devleti hüküm sürmüştür. Onların bu ilkel bakış açılarının yanı sıra Türkler, özel gereksinimli bireyleri birer hasta olarak kabul etmiş, tedavi ve bakımlarını üstlenmiştir. Anadolu topraklarında yaşamış olan Selçukluların ve Osmanlıların, sağlık alanında sundukları hizmetleri Darül-Şifahane adı verilen kurumlarda gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Bu kurumlar günümüz hastanelerine benzer hizmetler sunmuştur. Bunlardan biri olan Gevher Nesibe Tıp Medresesi ve Darüşşifası, Selçuklu Devleti'nde 1206 yılında yapılmıştır. Tıp alanında öğrenci yetiştirmesi ve sağlık hizmetleri sunulması açısından önemli olan bu kurumda aynı zamanda Bimarhane Bölümü olduğu da belirtilmiştir. Mimari yapısı incelendiğinde hasta odalarının kavislerinde ikişer delik bulunmuştur. Bunlar o dönemde uygulanan musiki ve telkin tedavisi amacı ile kullanılmıştır. Bu ses koridorları dünyanın ilk primitif hoparlörü olması açısından önem taşımaktadır (Köker, 1992: 26-58).

Ülkemizde daha yakın dönemlerde hüküm sürmüş Osmanlı Devleti de özel gereksinimli bireyler için çalışmalarda bulunmuştur. 1889 yılında İstanbul'da bulunan Sultan Ahmet Ticaret Mektebi'nin bir bölümünde işitme engelli bireylere yönelik eğitim vermeye başlanmıştır. Daha sonra görme engelli bireyler için de bir bölüm eklenmiştir. Bu okul, otuz yıl kadar eğitim vermiş ve 1919 yılında çıkarılan Fermanı Hümayun (Padişah emri) ile kapatılmıştır. 1921 yılında Özel İzmir Sağırılar-Körler Okulu açılmıştır. Bir dernek tarafından kurulan bu kurum 1923'ten sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığıyla ardından 1951'de 5822 Sayılı Kanun ile Millî Eğitim Bakanlığıyla özel eğitim hizmetlerini yürütmüştür (Özçelik, 1987: 158-159; T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı: 212-213).

İstanbul Sağır Dilsiz ve Körler Tesevüt Cemiyeti 1944 yılında İstanbul Özel Dilsiz ve Körler Okulu'nu açmıştır. 1953 yılına kadar özel kurum olarak faaliyetlerine devam eden bu okul, 1953 yılından sonra Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. Bakanlığa devredildikten sonra Yıldız Sementine taşınan okul Yıldız Sağırılar Okulu ve Yetiştirme Yurdu olarak eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmiştir. 1964-1965 yıllarında ise ortaokul ve orta sanat bölümleri de açılmıştır (Çağlar, 1982a: 332).

Ankara'da 1950'lerde Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu, 1953 yılında Ankara Sağırılar Okulu ve Yetiştirme Yurdu akabinde 1955'te zihinsel engelli çocuklar için ilköğretim seviyesinde ilk özel sınıf açılmıştır (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999: 213).

1951 yılında yayınlanan 7880 sayılı Resmî Gazete’ de 5822 sayılı Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesinin Millî Eğitim Bakanlığına devrine dair Kanun çıkarılmıştır (Resmî Gazete 5, 1951: 1758). 5822 sayılı Kanun ile özel eğitim, sağlık ve bakım hizmeti olarak algılanmaktan çıkmış ve Türk Millî Eğitim sistemi içerisinde gereken yerini almıştır. Bu sebeple bu kanun bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Bu kanundan sonra;

- “1955 yılında Engellilerin Mesleki Rehabilitasyonu Hakkında 99 Sayılı Uluslararası Çalışma Örgütü Tavsiye Kararı,
- 1956 tarih ve 6660 sayılı Güzel Sanatlarda Fevkalâde İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkındaki Kanun,
- 1957 tarih ve 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun,
- 1959 Çocuk Hakları Bildirisi,
- 1960 Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme UNESCO Genel Konferansı, gibi yasal düzenlemeler yapılmıştır” (Çitil, 2020: 29- 31).

Özel Eğitim Personeli yetiştirilmesi adına 1952 yılında, Gazi Eğitim Enstitüsü’nde özel eğitim şubesi açılmıştır. 1954-1962 yılları arasında hizmetiçi eğitim programları ile özel eğitim alanında personel yetiştirilmesi sağlanmıştır. 1962 yılında ise özel eğitimden mezun 19 kişi özel eğitimcileri yetiştirmek için, her alandan bir öğrenci olacak şekilde Amerika'daki üniversitelerin yüksek lisans ve doktora eğitim programlarına gönderilmiştir (T.C. Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999: 213).

1961 yılında yayınlanan 10705 sayılı Resmî Gazete’ de ise 222 sayılı Kanunda “Mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde, zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan özürlü olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.” beyanı madde 12’ de yer almaktadır (Resmî Gazete 6, 1961: 3069). Bu maddenin 5822 sayılı Kanunu destekler nitelikte olduğu, sadece işitme, konuşma ve görme engelli bireylerin dışında, tüm özel gereksinimli bireyleri kapsadığı ve bireylerin eğitim-öğretim süreçlerinin Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yürütüldüğü anlaşılmaktadır (Resmî Gazete 6, 1961: 3069).

1961 ve 2006 yılları arasında özel eğitim ihtiyaçları konusunda çok sayıda düzenleme yapılmış ve kararlar alınmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır;

- “1961 Anayasası (50. madde ‘Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.’ hükümleri yer almaktadır. Böylece engellilerin eğitimi anayasal güvenceye alınmıştır.)
- 1983 tarih ve 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu (Özel eğitimle ilgili doğrudan çıkarılan ilk ve en kapsamlı kanun) Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği
- Eğitilebilir Çocuklar İş Okulu Yönetmeliği
- 1988/11 numaralı, Engelli Çocukların Normal Sınıflarda kaynaştırma Yoluyla Eğitimi adlı Genelge
- 1990- BM Herkes İçin Eğitim Dünya Bildirgesi

- 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunun yerine geçmiştir.)
- 2006- 31.05.2006 tarihinde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği yeniden düzenlenmiştir” (Çitil, 2020: 32-38).

Bu yasal düzenlemelere paralel olarak ülkemizin çeşitli illerinde özel gereksinimli bireylere özel eğitim okulları açılmıştır. Özel eğitim personeli yetiştirilmesi için üniversitelerde bölümler açılmıştır. Bu bölümlere ek olarak sertifika programları yürütülmüştür. Özel eğitim konseyi toplanmıştır. 1992 yılında Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Günümüzde ise özel gereksinimli bireylere sunulan hizmetlerin yasal kaynaklarından bazıları şunlardır;

- “1997, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- 2000 yılında yürürlüğe giren ve değişikliklere uğrayarak son şeklini 2018 yılında alan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği,
- 2005, 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun” (Çitil, 2020: 29-40).

3. ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

Özel eğitim öğretmeni, özel gereksinimli bireylere özel olarak hazırlanmış bir plan ile bireyin gereksinimlerine uygun eğitim ve öğretim sürecini koordine eden kişi olarak tanımlanabilmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinde sosyal iletişim yönü gelişmiş, yardımsever, çözüm odaklı, planlı, kriz yönetimi yapabilen, ekip çalışması yürütebilen gibi özelliklerin olabileceği düşünülmüştür.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özellikleri;

- Özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinim alanlarını bilmesi ve özel gereksinimli bireyin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik eğitim vermesi gerekmektedir.
- Öğretmenler eğitim-öğretim etkinliklerine uygun ders araç ve gereçleri hazırlayabilmesi, geliştirebilmesi ve bu araç gereçleri koruyabilmesi gerekmektedir.
- Teknolojiden haberdar olması, yenilikleri takip edebilmesi ve teknolojinin özel gereksinimli bireyin gelişimine ya da gelişimini engelleyen durumlarına hâkim olabilmesi gerekmektedir.
- Karşılaşılabileceği problemlere hazırlıklı olması ve çözümleri hakkında fikir sahibi olabilmesi gerekmektedir. Bu durum hem akademik hem de davranışsal boyutta olabilmektedir. Yetersizliği olan bireyler kontrolsüz davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu davranışlar saldırganlık, öfke nöbetleri, tükürmek, cinsel dürtü kontrolsüzlüğü vb. olarak örneklendirilebilir.

- Eğitimcilerin sabırlı ve umutlu olması gerekmektedir. Süreç uzun ve ağır ilerleyebilmektedir. Bu sebeple hedeflenen davranışların kazandırılma olasılığı yüksek olmalı ve yapılabilecek en üst nokta düşünülmelidir.

- Özel gereksinimli bireylerle ilgili yasaları bilmesi ve olası güncellemeleri takip etmesi gerekmektedir.

- Aile ve ilgili diğer kurumlarla iletişim halinde olması gerekmektedir (Vuran, 2014: 34-35; Özçelik, 1987: 68-69).

2018 tarihinde 30471 sayılı Resmî Gazete’ de ‘Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ yayımlanmıştır. Bu yönetmeliğe göre öğretmenlerin görev sorumluluklarını şu şekilde özetleyebilmek mümkündür. Öğretmenler; derslerini yürüttükleri sınıfların genel program çerçevesinde planlayıp, okutmak, dersi ile ilgili uygulama ve deney yapmak, ders dışında okulun eğitim-öğretim ve sosyal faaliyetlerine katılmakla yükümlüdür. Bunların dışında Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) hazırlarken BEP Geliştirme Birimi ile iş birliği içinde olmakta ve bu planı uygulayıp değerlendirmektedir. Aile eğitim çalışmalarının planlamasını yapmakta, yürütmekte ve bu çalışmalara katılım sağlamaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerine yönelik kullandıkları cihaz ve aletler varsa, bu cihaz ve aletlerin bakım ve kontrollerine yönelik gerekli önlemleri almaktadır. Sınıf öğretmeninin olduğu okullarda çalışan öğretmenler, alan öğretmenlerinin derslerine katılıp dersin işlenişine destek olmaktadır. Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleriyle iş birliği yaparak gelişimini takip etmektedir (Resmî Gazete 2, 2018: 50-51).

Özel eğitim öğretmeni, sorumlu olduğu şubelerin derslerinde alan öğretmeni ile iş birliği içinde dersi yürütmektedir. Ders sürecinde iki özel eğitim öğretmeni, bir müzik öğretmeni toplam üç öğretmen yer almaktadır. Özel eğitim öğretmenleri müzik derslerinde etkinliklere dâhil olmakta ve destek ihtiyacı olan öğrencilere yardımcı olmaktadır. Müzik öğretmenin olmadığı durumlarda tercihen anasınıfı veya ilköğretim seviyesinde etkinliklerle dersi işledikleri bilinmektedir.

4. MÜZİK ÖĞRETMENİ

Ülkemizde okul öncesi, ilk ve ortaöğretim okullarında, müzik öğretmeni olarak çalışabilmek için, Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliğinden mezun olmak gerekmektedir. Bunun yanı sıra konservatuvarlar, güzel sanatlar fakülteleri, müzik ve sahne sanatları fakülteleri gibi kurumlar çeşitli alan ve

bölümlerde yetişen öğrenciler de formasyon eğitimi aldıkları takdirde müzik öğretmeni olarak çalışabilmektedirler.

Eğitim Fakültelerinin müzik öğretmenliği programlarında düzeye göre uzman öğretmen yetiştirmediği bilinmektedir. Müzik öğretmenleri ihtiyaç doğrultusunda okul öncesi, ilk ve ortaöğretim düzeyinde, özel eğitim okullarında ve üstün yetenekli öğrencilerin takviye eğitim olarak gittikleri Bilim ve Sanat Merkezleri'nde (BİLSEM) öğretmenlik yapabilmektedir. Müzik öğretmenlerinin geniş bir yelpazede sorumluluğu vardır. Her alan için birbirinden farklı özelleştirilmiş eğitim almaları gerekmektedir. Bu durum müzik öğretmeni adaylarının aleyhine olsa da henüz lisans programlarında bir değişime gidilmemiştir (Türkmen, 2019: 47).

Müzik Öğretmenleri normal gelişim gösteren ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) ve ortaöğretim (lise) öğrencileri ile T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Müzik Öğretim Programı çerçevesinde eğitim-öğretim sürecini işlemektedirler. Bu programın özel amaçları ve öğrenciye kazandırılması gereken beceriler yer almaktadır. Özel amaçlara göre müzik öğretmenlerinin öğrencilerine kültür mirası aktarması, İstiklâl Marşımız başta olmak üzere millî duyguları harekete geçiren marşları öğretmesi gerekmektedir. Öğrencinin estetik yönünü, yaratıcılığını geliştirmesi; duygu ve düşüncelerini müzik yoluyla ifade etmesini sağlayabilmesi; müzik teknolojilerinin doğru kullanımını öğretmesi, bireysel ve toplumsal gelişimini desteklemesi özel amaçlar arasında yer almaktadır. Öğrenciye alanla ilgili kazandırılması gereken özellikler ise şu şekilde özetlenebilir. Öğrencinin müzikal algısının gelişmesi; bununla birlikte müzikal dinleme, söyleme ve çalma becerilerini kazanması gerekmektedir. Tonal ve makamsal tonları öğrencinin ayırt etmesi sağlanmaktadır. Bilinçli müzik dinleyicileri olmaları amaçlanmaktadır. Müzik öğretmenin, müziksel etkinliklere öğrenciyi dâhil etmesi ve eleştirel düşünme becerisini öğrenciye kazandırması gerekmektedir. (MEB 1, 2018: 8-13; MEB 2, 2018: 12-13).

4.1. ÖZEL EĞİTİM İÇERİSİNDE MÜZİK EĞİTİMİNİN YERİ

İnsanlar genel olarak müziğe özel bir yetenek olarak bakmakta ve sadece özel yetenekli insanların müzik yaptıklarını düşünebilmektedirler. Müzik özel bir yetenektir ve müzisyen olabilmek için özel bir yetenek gerekmektedir. Ancak müzikle uğraşmak için her ne kadar özel bir yeteneğin gerektiği düşünülse de her birey kendi seviyesinde eğitim alarak müzikten nasibini alabilir. Her birey müziği sevebilir, anlayabilir, onun

sihirli gücünden faydalanabilir ve bunları yapmak için özel bir yetenek gerekmemektedir (Çağlar, 1979: 459).

Özel Eğitim Ders Programı'nda müzik eğitimi 'Müzik ve Oyun Dersi' olarak yer almaktadır. Bu ders ile özel gereksinimli öğrencilerin müzik yeteneklerinin geliştirilmesinin yanı sıra, öğrencilere müzik ile farklı becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu beceriler: sosyal ve duygusal yönden gelişim, etkili iletişim kurabilme, duygu ve düşünceleri ifade edebilme şeklinde sıralanabilir (MEB 5, 2018: 9).

Müzik ile yürütülen eğitimlerde özel gereksinimli bireyler başka bir öğrenme performansına ihtiyaç duymamaktadırlar. Bu sayede güdülenme üst seviyeye çıkarken öğrenme süresince oluşabilecek olumsuz durumlar da en aza inmektedir. Örneğin: özel gereksinimli bireyler, bir şarkı öğrenirken veya bir müziğe el çırparken aynı zamanda farklı yönlerde de gelişim göstermektedirler. Bu gelişim alanları, göz kontağında artma, dikkat süresinde uzama, söylenenleri takip etmede kolaylaşma, sözel taklit yeteneğinde gelişme, bellekte kuvvetlenme, ince el becerilerinde ve duyulan sesleri ayırt etme şeklinde sıralanabilmektedir. Müzik eğitimiyle yürütülen öğretim programları, bu becerilerin daha kısa zamanda kazanılmasına yardımcı olmaktadır (Güven ve Tufan, 2010: 559). Şarkılar eşliğinde becerilerin öğretilmesindeki en önemli etken, öğretmenin uygulama basamaklarını sözel olarak anlatması ve uygulatması yerine, şarkı sözleri ve müzik eşliğinde uygulatmasıdır. Böylelikle öğretilecek beceri öğrencinin aklında daha kolay yer edinmektedir (Ünal vd., 2016: 151).

Özel gereksinimli bireyler agresif tavırlar sergileyebilmekte, çevresindekilerle sağlıklı iletişim kurmakta zorlanabilmektedirler. Müzikle yürütülen çalışmalarda özel gereksinimli bireylerin iletişime daha yatkın olduğu ve sosyal gelişim düzeylerine olumlu katkıları olduğu görülmüştür (Gökmen, 2010: 70; Sakarkaya vd., 2019: 41). Problemli davranışların müzik aracılığıyla yatıştığı belirtilmiş, müziğin özel gereksinimli bireylerin dil ve konuşma becerilerine de katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca şarkı içinde geçen terimleri de öğrendikleri tespit edilmiştir (Pektaş vd., 2016: 11-15). Öğrencinin yaşam kalitesi, özel eğitimde müziğin kullanılmasıyla birlikte olumlu anlamda gelişim göstermektedir. Bu gelişimler, ilişki kurma, beden-nesne kullanımı, dil becerileri, toplumsal-öz bakım, ruhsal, okul ve toplam otistik belirtiler alanlarında azalma şeklinde sıralanmaktadır (Yurteri ve Akdemir, 2019: 439). Özel eğitim içerisinde müzik eğitiminin destekleyici bir unsur olarak yer aldığı düşünülmektedir.

4.2. MÜZİK ÖĞRETMENİNİN ÖZEL EĞİTİMDEKİ GÖREVLERİ

Özel Eğitim okullarında görev yapmakta olan müzik öğretmenleri yönetmeliklerde branş öğretmeni olarak tanımlanmaktadır. Branş öğretmenleri 25 Ağustos 2003 tarihli 25212 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde "Alanı bir veya bir grup dersin öğretmeni olan öğretmen" şeklinde ifade edilmiştir (Resmî Gazete 8, 2003). Bunun yanı sıra özel eğitim içinde branş öğretmenliklerine yönelik farklı bir yönetmelikle de karşılaşılmamıştır.

Yapılan alan yazı çalışmaları sonucunda özel eğitim kurumlarında çalışan müzik öğretmenlerinin görevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- "Müzik dersini etkinlik ve materyallerle desteklemesi,
- Belirli gün ve haftalarda, Resmî törenlerde müzik kanalıyla etkinlik ortaya koyabilmesi,
- Sınıf içerisinde yaşanabilecek olumsuzluklara karşı gerekli tedbirleri alabilmesi,
- BEP hazırlaması,
- Okulunda başka müzik öğretmeni varsa zümresi ile ortak kararlar doğrultusunda hizmet vermesi,
- Alanıyla ilgili bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmesi ve bunu eğitimine yansıtması,
- Resmî özel eğitim okulunda ise istenilen evrakları (yıllık plan, BEP, zümre toplantı tutanakları, varsa eğitsel kol raporları vb.) zamanında düzenlemesi ve teslim etmesi,
- Görevi ile ilgili olan müdürün verdiği sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir" (Resmî Gazete 7, 2013).

4.3. ÖZEL EĞİTİMDE MÜZİK VE OYUN DERS İÇERİĞİ

Müzik her insanın hayatında ne kadar önemli ise, özel gereksinimli bireyler için de o denli önemli olduğu düşünülmektedir. Müzik eğitimi ile özel gereksinimli bireylere boş zamanlarını değerlendirme, dinleme, eğlenme ve kendini ifade edebilme gibi fırsatlar sunulmaktadır. Müziğin özel gereksinimli bireylere olanak sağlayan bir araç olarak görülmesi gerekmektedir (Çağlar, 1979: 459).

Özel eğitimde gerek amaç gerekse araç olarak kullanılan müzik belirli hedefler çerçevesinde işlenmektedir. Özel eğitim okullarında doğrudan müzik dersi olmamakla birlikte 'Müzik ve Oyun Dersi' bulunmaktadır. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 1, 2 ve 3. kademe Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin hazırlanan Müzik ve Oyun Dersi öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmiştir (MEB 3, 2018; MEB 4, 2018; MEB 5, 2018). Program devlete bağlı özel eğitim okullarının genel çerçeve programını oluşturduğu için aşağıdaki başlıklar altında özetlenmesi uygun görülmüştür.

4.3.1. Programın Özel Amaçları

MEB Müzik ve Oyun Dersi öğretim programının özel amaçları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- “Dinleme, söyleme, çalma; müziksel algı ve bilgilenme, oyun ve hareket; müziksel yaratıcılık ve müzik kültürüne ilişkin bilgi ve beceriler kazanması,
- Duygu, düşünce ve deneyimlerini müzik yoluyla ifade etmesi,
- Müzik aracılığı ile bilişsel, psikomotor, dil, sosyal ve duygusal becerileri geliştirmesi,
- İstiklâl Marşı'nı kurallarına uygun seslendirmesi,
- Müzik yolu ile yaratıcılık becerileri geliştirmesi,
- Müzik yoluyla sevgi, paylaşım ve sorumluluk duyguları geliştirmesi,
- Geleneksel çocuk oyunlarını tanıması,
- Basit ritmik müzik aletleri çalması,
- Farklı malzemelerle basit ritim ve müzik aletleri tasarlaması amaçlanmıştır” (MEB 3, 2018: 9).

4.3.2. Programın Öğrenme Öğretme Yaklaşımı

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programında hem öğrenci hem de program merkezli bir anlayış hâkim olmuştur. Program merkezinde öğrenci bulunmaktadır. Öğrenme alanları ve etkinlikler öğrenciye göre seçilip düzenlenmiştir. Öğrencinin ilerdeki gereksinimleri dikkate alınarak bu düzenlemeler yapılmıştır (MEB 3, 2018: 10). Dikkat edilen önemli noktalarla program:

- “Her öğrencinin bir birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencinin kişisel mutluluğunu ve başarıma duygusunu kazandırmak için çaba gösterir.
- Öğrencinin gelecekteki hayatı için rehberdir.
- Günümüzdeki engelli bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine rehberdir.
- Öğrencinin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini hedef almıştır” (MEB 3, 2018: 10).

Programda pragmatist felsefe akımı ile örtüşen ilerlemecilik eğitim felsefesi benimsenmiştir. Hayatla iç içe olan konu ve etkinliklere yer verilmiştir. Bilgi ve beceriler farklı öğrenme alanlarında olsalar da birbirlerini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Bu sebeple farklı öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Bu sebeple program uygulamalı davranış analizi ve sosyal etkileşim kuramları ile yazılmış ve programda doğrudan öğretim, yanlışsız öğretim ve etkinlik temelli öğretim yöntemleri kullanılmıştır. Programın merkezinde öğrencinin yer alması sebebiyle öğrencilere BEP hazırlanması gerektiği belirtilmiştir. BEP hedeflerinde kesinlikle özel gereksinimli bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması ifade edilmiştir. Ders sürecinde ise görsel materyaller ve teknolojik araç-gereçler kullanılması, bu çerçevede gerekli önlemlerin alınması vurgulanmıştır (MEB 3, 2018: 10-11).

4.3.3. Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı

Ölçme ve Değerlendirme bir eğitim-öğretim sürecinin ayrılmaz parçasıdır. Program özel gereksinimli öğrenciye başarıya ulaştırdı mı? Hedef davranışlar ne ölçüde kazandırıldı? Bunların hepsini ölçme ve değerlendirme ile takip edebilmek mümkündür. Eğitim-öğretim sürecinin başında hazırbulunuşluk düzeyi ölçülmektedir. Öğrenci gereksinimine göre verilen eğitimde her hedef ve davranışın ne ölçüde kazandırıldığı ölçülmektedir. Böylece çıkabilecek aksilikler erken tespit edilmekte, gereken önlemler de erkenden alınabilmektedir. Bu sayede değerlendirme geliştirici bir görev üstlenmiş olmaktadır. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programında ölçme ve değerlendirme yapabilmek için gözlem formu, informal ölçü araçları ve kontrol listeleri kullanılabilmektedir (MEB 3, 2018: 11-12).

4.3.4. Uygulamada Dikkat Edilecek Hususlar

Uygulamada dikkat edilmesi gereken maddeler aşağıda sıralanmıştır:

- “Öğretim planlarında tüm hedef ve hedef davranışlara yer verilmesi gerekmektedir. Çünkü bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini tamamlamakta ve etkilemektedirler.
- Öğrenme alanlarında farklı kademelerde benzer hedef ve hedef davranışlar bulunmaktadır. Kademeye ve öğrenciye göre farklı etkinliklerle eğitim-öğretim süreci sağlanması gerekmektedir.
- Tüm öğrencilerin katılım sağlayabileceği hedef ve hedef davranışlar belirlenmektedir. Özellikle dil gelişim bozukluğu olan öğrenciler, kendini konuşarak ifade edemeyen öğrencilerin de dâhil olacağı etkinliklerin yürütülmesi gerekmektedir.
- Öğrencilerin güçlü yönlerini ortaya koyan etkinliklerin seçilmesi gerekmektedir.
- Oyun bir çocuğun kişilik gelişimi için oldukça önemlidir. Özel gereksinimli bireylerde oyun sosyal, duygusal, bilişsel ve dil gelişimlerine katkı sağlamaktadır” (MEB 3, 2018: 12).

4.3.5. Öğretim Programının Yapısı

Müzik ve Oyun Öğretim programındaki öğrenme alanları ‘Dinleme-Söyleme-Çalma, Müziksel Algı ve Bilgilenme, Oyun ve Hareket, Müzik Kültürü ve Müziksel Yaratıcılık’ başlıkları altında oluşturulmuştur.

Dinleme-Söyleme-Çalma: Müzik dinleme etkinliği, bireylerin müzikle ilgilendikleri en temel alan olarak düşünülmektedir. Dinleme etkinliği ile özel gereksinimli bireyler, susmak, odağını müzikte toplamak, saygı göstermek gibi kazanımları gerçekleştirebilmektedirler. Şarkı söyleme etkinliklerinde, bu kazanımlara ek olarak; sesine hâkim olma, uyumlu davranma, heceleme ya da söyleme davranışını sergileme de sayılabilmektedir. Öğrenci bir çalgı çaldığı esnada ya da çalgıdan ses çıkarabildiğinde, enerjisini olumlu olarak aktarmış olmaktadır. Bütün bu bilgiler

doğrultusunda MEB şu hedefleri oluşturmuştur: müziği kurallarına uygun dinleme, millî ve manevi günler ile ilgili müzikler dinleme, farklı türlerdeki müzikleri dinleme, farklı sesler çıkarma, sesini doğru kullanma, şarkı söyleme, şarkı söylerken sesini doğru kullanma, bireysel olarak ritmine uygun şarkı söyleme, grupla şarkı söyleme, İstiklâl Marşı'nı söyleme, müziğimizdeki türlerden bildiği örnekleri seslendirme, Orff çalgılarıyla ritim tutma, basit enstrümanları çalma ve farklı enstrümanları çalma (MEB 3, 2018: 13).

Müziksel Algı ve Bilgilenme: Müziksel algılama, müziksel işitmeleri beynin algılayıp anlamlı hale getirmesi şeklinde ifade edilmektedir. Öğrencinin ses gruplarını anlayabilmesi ve işleyebilmesi sağlanmaktadır. Müziğin farkına varması ve müzik yapabileceği çalgıları ayırt edebilmesi gerekmektedir. Bu nedenlerle programda, sesin geldiği yönü bulma; dinletilen sesin hangi kaynağa ait olduğuna yönelik tepkide bulunma; sesleri çıkış kaynağına göre ayırt etme, sesleri tınlarına göre ayırt etme gibi hedefler yer almaktadır. Ayrıca çevresinde duyduğu sesleri, gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırma; müziklere uygun hızda ve gürlükte (ninni-marş-şarkı-türkü-tekerleme) sözle/ritimle/hareketle eşlik etme ve müzik aletlerini tanıma gibi hedeflere de Oyun ve Müzik programı oluşturulurken yer verilmiştir (MEB 3, 2018: 13-14).

Oyun ve Hareket: Oyun çocukların genel anlamda eğlendiği bir alan olarak tanımlanmaktadır. Oyun çocukların tüm gelişim alanlarına hitap ettiği zaman hem çocuğun becerilerine katkı sağlamakta hem de kültürümüze ait özellikleri öğretmiş olmaktadır. Oyun yoluyla çocuk dinlediği bir hikâyeyi canlandırabilmekte, böylece yaratıcılığına katkı sağlamış olmaktadır. Çocuk tekerleme, sayısmaca gibi kültürümüze ait müziksel öğeleri tanıyabilmektedir. Folklor ile ülkemize ait kültür birikimini öğrenebilmektedir (MEB 3, 2018: 14).

Müzik Kültürü: öğrencinin müzik sanatına ilişkin bilgi, birikim, beceri, tutum ve davranışlarla birlikte müzik ortamlarında geçerli ahlak kurallarını da kapsayan bir bütün şeklinde tanımlanmaktadır. Bu becerilerin kazandırılabilmesi için müzik dinleme ve yapma, kurallarına uyma; ülkemizdeki farklı bölgelere ait müzikleri dinleme, ülkesindeki ünlü müzisyenleri tanıma; bireysel müzik arşivini oluşturma gibi hedefler programa eklenmiştir. Bu hedeflerin yanında İstiklâl Marşı'nı dinleme ve söyleme kurallarına uyma; dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etme ve farklı müzik

aletlerini tanıma gibi hedefler de Oyun ve Müzik Ders Programına eklenmiştir (MEB 3, 2018: 14).

Müziksel Yaratıcılık: bir müzikal yapıt üretmek, oluşturmak anlamında kullanılabilir. Yaratıcılık doğuştan geldiği gibi, doğru eğitimlerle de öğrenciye kazandırılabilir. Programda müziksel yaratıcılığın geliştirilmesine yönelik amaçlar, özgün melodiler ve ses oluşturma, basit müzik aletleri tasarlama, özgün dans etme ve doğaçlama olarak sayılmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda ses oyunları yapma, bildiği sözlere melodi oluşturma, bildiği melodilere söz oluşturma, müzik dinlerken doğaçlama ritim tutma, oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere özgün hareketlerle/çalgılarla eşlik etme, basit ritim aletleri ve müzik aletleri tasarlama ve teknolojik müzik aletleriyle müzik yapma gibi hedefler oluşturulmuştur (MEB 3, 2018: 15).

4.4. BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP)

Özel gereksinimli bireylerde genel çerçeve programın yanı sıra özelleştirilmiş bir programa da ihtiyaç duyulmaktadır. Bireye özel olarak hazırlanmış bu programa ‘Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı’ denilmektedir. Bireyselleştirilmiş Eğitim programı, öncelikle öğrencinin zihinsel, duygusal, sosyal, dil ve iletişim alanlarında yapabildiklerine odaklanmaktadır. Bu programda kazandırılacak davranışların neler olduğu, bu davranışların nerede, nasıl, kimler tarafından, hangi yöntemlerle ve ne kadar sürede kazandırılacağı belirtilmektedir. Programın içeriğinde gerekli destek eğitim hizmetleri, ailenin de dâhil olduğu durumlar yer almaktadır. BEP bir ekip tarafından hazırlanan yazılı bir program olmaktadır (Diken, 2019: 72).

2018 yılında yayımlanan 30471 Sayılı Resmî Gazete’ de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde BEP, 4. Bölüm Eğitim Planlarında yer almaktadır. Madde 20’ye göre BEP:

- “**MADDE 20** – (1) Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için takip edecekleri eğitim programı temel alınarak BEP hazırlanması esastır. Bu programda;
- a) Eğitim planında yer alan yıllık amaçlara ve kısa dönemli amaçlara,
 - b) Sunulacak destek eğitim hizmetinin türüne, süresine ve hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağına,
 - c) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerine,
 - ç) Eğitim ortamına ilişkin düzenlemelere,
 - d) Davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve tekniklere,
 - e) Öğrencinin kişisel bilgilerine, yer verilir şeklinde açıklanmıştır” (Resmî Gazete 2, 2018: 32).

5. YETERLİK

“Yeterlilik teorisi; bireyin kendi davranışı, düşüncesi ve motivasyonu üzerinde etkili olabilmesi ile ilgili inancını vurgulayan bir sosyal-psikoloji davranış teorisidir” (Schraver & Czerniak, 1999’dan akt, Yaman vd. 2004: 358). “Başka bir ifade ile yeterlik teorisi; insanların, yaşamlarında kendilerini nasıl motive ettikleri, nasıl düşündükleri, nasıl davrandıkları ve nasıl hissettiklerinin bilincinde olmalarını içeren bir teori olarak yorumlanmaktadır” (Ritter vd. 2001’den akt. Yaman vd. 2004: 357).

Öz-yeterlik basitçe bir ifade ile bireyin yapabileceklerinin ve yapamayacaklarının bilincinde olmasıdır. Başka bir ifade ile “bireyin kendi yeteneklerinin ve kapasitesinin farkında olma durumudur” (Karataş, 2019: 5). “Öz-yeterlik bireyin gelecekte karşılaşılabileceği güç durumların üstesinden gelmede ne derecede başarılı olabileceğine ilişkin kendisi hakkındaki yargıları ve inancıdır. Bireyin becerisini kullanarak yapabildiklerine ilişkin yargılarının ürünü ve sonucudur. Farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine kapasitesine ilişkin kendini algılayışıdır” (Senemoğlu, 2012’den akt. Akıncı vd., 2019: 1611).

Bandura'ya göre yeterlik inancı “bireyin nasıl hissettiğini, düşündüğünü, kendini motive ettiğini ve davrandığını etkiler. Öz-yeterlik inançları bu muhtelif sonuçları dört ana süreç yoluyla üretmektedir. Bu süreçler bilişsel, güdüsel, duygusal ve seçimseldir.” (1993’ten akt. Tokinan, 2008: 49).

“Öz-yeterliğin gelişmesinde dört temel kaynak bulunmaktadır. Bunlar:

- Kişinin yaşantısı,
- Başkasının başından geçmiş deneyimler,
- Sözel ikna: bireyin başarıp başaramayacağına yönelik nasihat, öğüt ve teşvikler,
- Psikolojik durumdur” (Reeve, 2001’den akt. Tokinan 2008: 49).

Yukarıda sayılan bu dört temel kaynak irdelendiğinde Müzik Öğretmeni adaylarının özel eğitim alanında yeterlik düzeylerinin yüksek olabilmesi için, hizmet öncesi eğitimlerinde, özel eğitim alanında deneyim kazanarak mezun olmalarının faydalı olacağı düşünülmektedir. Müzik Öğretmeni adaylarının öz-yeterliğe sahip olabilmesi için özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerle yaşantı geçirmesi, özel eğitim alanında deneyimli bireyleri takip edebilmesi önemlidir. Ayrıca öğretmenlik uygulaması ders öğretmenlerinin başarabileceklerine ilişkin öğüt ve teşviklerinin yanında, müzik

öğretmeni adaylarının özel eğitimli bireylerle çalışabilmeye psikolojik olarak hazır olması beklenmektedir.

“Öz yeterlik inançları, bireylerin nasıl hissettiklerini, düşündüklerini, kendilerini nasıl motive ettiklerini ve nasıl davrandıklarını belirler” (Bandura 1994’ten akt. Karataş, 2019: 5). Bu sebeple müzik öğretmeni adaylarının özel eğitim alanında göreve başladıklarında özel eğitimde müzik dersi içeriği hakkında bilgi sahibi olması beklenmektedir. Özel eğitim ders içeriklerinin tanımsal bilgilerin yanı sıra uygulamalara da yer verilerek düzenleme yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Müzik öğretmeni adaylarında, bilgiler deneyimlerle sentezlendiğinde yeterlik inancının artması muhtemeldir. Bandura'ya göre yüksek yeterlik inancına sahip olan bireyler, hedeflerine ulaşmada çok kararlı olmaktadır. Yapılan yanlışlardan sonra yeterlik duygularını çok hızlı onarabilmektedirler. Öz-yeterliği düşük olan bireylerde ise, kendilerine zor gelen işleri tehdit olarak görmekte, yapmaktan kaçınmakta, zor gelen işlerde çaba göstermemekte ve bu işlerden vazgeçme eğilimleri yüksek olmaktadır (Bandura, 1994’ten akt. Karataş, 2019: 5).

Eğitim sürecini yöneten kişi olarak mesleği yürütecek müzik öğretmenlerinin, alanında uzman ve deneyim sahibi olmaları beklenmektedir. Ancak Yüksek Öğretim Kurumu Müzik Öğretmenliği Lisans Programı (2018) incelendiğinde ‘Öğretmenlik Uygulaması’ dersinin sadece dördüncü sınıf 7. ve 8. yarıyıl programlarında yer aldığı görülmüştür (YÖK 1, 2018: 28-31).

5.1. MÜZİK ÖĞRETMENİNİN YETİŞTİRİLMESİNDE HEDEFLENEN GENEL YETERLİKLER

Müzik öğretmenleri yetiştirilirken hedeflenen genel yeterlikleri anlayabilmek adına YÖK’ün 30 Mayıs 2018’ de güncellediği Müzik Öğretmenleri Lisans Programı incelenmiştir. Meslek Bilgisi, Genel Kültür ve Alan Eğitimi olmak üzere toplam üç farklı alanda eğitim görmektedirler (YÖK 1, 2018: 2).

Meslek Bilgisi eğitimlerinde öğretmenlik mesleğine ilişkin dersler işlenmekte ve 4. sınıfın 7. ve 8. yarıyıllarında öğretmenlik uygulaması yapılmaktadır. Genel Kültür eğitimlerinde Atatürk İlke ve İnkılapları, edebiyat ve yabancı dil, bilişim teknolojileri gibi derslerin yanı sıra seçmeli alan dersleri bulunmaktadır. Alan bilgisi eğitimlerinde ise bireysel çalgı eğitimi dersi 7 yarıyılta bulunmasından dolayı dikkat çekmektedir. Açıklamalar incelendiğinde çalgı hakkında bilgilerden ve temel çalgı eğitiminden

başlayıp farklı teknikleri kullanarak eser icrasına kadar bir eğitim verilmektedir. Temel müziksel davranışların kazanılması için alınan derslerin dışında Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Gitar, Bağlama, Orkestra, Batı Müziği Tarihi, Şan eğitimleri de verilmektedir (YÖK 1: 3-32).

Program incelendiğinde müzik öğretmenleri yetiştirilirken amaçlanan hedefin, her alanda ve her eğitim düzeyine uygun bilgisi olan öğretmen olduğu düşünülmektedir. Okulöncesinde müzik eğitimi, ortaokul ve lise düzeyinde müzik öğretmeni, güzel sanatlar liseleri için yetiştirilmiş ve özel gereksinimli bireyler için uzmanlaştırılmış müzik öğretmenleri ne yazık ki sistemimizin eksik bir yönü olarak düşünülmektedir. Öğretmenlik uygulaması dersinin sürece yayılıp, öğretmen adaylarının daha çok tecrübe edinmeleri sağlanmalıdır. Daha çok öğrenci profili ile karşılaşan öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin yeterlik düzeylerinin artacağı düşünülmüştür. Doğal olarak konservatuvarlar, güzel sanatlar fakülteleri, müzik ve sahne sanatları fakülteleri gibi kurumlarda çeşitli alan ve bölümlerde yetişen bireylerin iki dönem boyunca aldıkları pedagojik eğitim formasyonunun öğretmenlik mesleği için yetersiz olduğu düşünülmektedir (YÖK 2, 2021). Eğitim süreçleri boyunca sanatçı ya da alanında uzman mantığı ile yetişmiş bireylerin, iki dönem alınan öğretmenlik uygulaması eğitimi ile öğretmen kimliğine ve psikolojisine bürünmeleri mümkün görülmemektedir.

5.2. ÖZEL EĞİTİM ALANIN GEREKTİRDİĞİ MÜZİK ÖĞRETMENİ YETERLİKLERİ

Özel eğitim alanında çalışacak müzik öğretmenlerinde bulunması gereken bazı yeterlikler aşağıdaki gibi düşünülmüştür.

- Alan bilgisi: müzik öğretmeni adayların alanında kendini geliştirmiş olması, zengin, öğretici bir repertuara sahip olması (çocuk şarkıları, eğitsel devinimsel şarkılar),
- Çeşitli çalgıları çalabilme: Farklı çalgılar kullanarak dersi zenginleştirmesi ve çalgı kullanabilen öğrencilere öğretimini sağlaması,
- Farklı öğretim yöntem ve teknikleri bilme: özel öğrenen ve bireysel farklılıkları olan bir guruba çeşitli yöntemlerle eğitim sunabilmeyi bilmesi (Orff, Kodaly vb.),
- Hedefe göre eğitim verebilen: özel eğitimde amaç ilk olarak mutluluk ve daha sonrasında yapılabildiği kadar bağımsız birey yetiştirmektir. Öğretmen adaylarının bunun bilincinde olup farklı amaçlara farklı program içerikleri kullanabilmesi gerekmektedir.

Örneğin: amaç, dil gelişimi ise tekerlemeler; beden gelişimi için devinimsel içerikli şarkılar öğretimi gibi,

- Özel Eğitime ihtiyacı olan bireyleri tanıma: özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tanımsal ifadelerini bilmek dışında, bu kişilerle nasıl iletişime geçeceğini, müziği nasıl bir araç olarak kullanacağını, özel eğitimle müzik eğitiminin amaçlarını nasıl sentezleyeceğini bilmesi,

- Müzik derslerini işbirlikçi bir anlayışla yürütme: müzik dersleri özel eğitim sınıflarında özel eğitim öğretmeni ile yürütüldüğü bilinmektedir. Bu sebeple müzik öğretmenin sosyal becerileri kuvvetli ve takım çalışmasına uyum sağlaması,

- Müziği temel düzeyde anlatabilmesi,

- Müziği araç olarak kullanabilme: özel gereksinimli bireyler için müzik kimi zaman sakinleşme yolu, kimi zaman kendini ifade etme biçimi, kimi zaman ise sosyalleşmenin ve sağlıklı iletişim kurabilmenin bir yoludur. Bu sebeple çeşitli etkinliklerle müziği bir yol olarak kullanabilmesi,

- Müzik öğretmenin üstün yetenekli öğrenciden ağır zihinsel engelliye kadar kitleyi tanınması ve her düzeye göre eğitim vermesi,

- Kültürümüzü, Halk Müziği hikâyelerini canlandırma veya halk oyunu gibi etkinliklerle aktarabilmesi gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

1. TEZLER

Akıncı'nın çalışmış olduğu (2017), "Müzik Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerle Müzik Uygulamalarına İlişkin Özyeterlik Algıları" isimli doktora tezinde, betimsel nitelikli çalışma modeli kullanmıştır. Özel gereksinimli öğrencilere müzik uygulaması yapan müzik öğretmenlerinin özyeterlik durumlarını tespit etmek için 'Müzik Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerle Müzik Uygulamalarına İlişkin Özyeterlik Algısı Ölçeği'nin' (ÖYAÖ) geliştirilmesi ve ÖYAÖ' bün uygulanması ile bu durumun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu Türkiye'de farklı illerde çalışmakta olan tesadüfi seçilmiş müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Veriler yüz yüze görüşme, posta ve e-posta aracılığı ile elde edilmiştir. Bulgularda ise, müzik öğretmenlerinin mezun oldukları fakülteler; evde müzik özel ders vermiş olma durumları; katılmış oldukları kurs, seminer, proje, sertifika programı vb. katılım durumları; müzik dersliğinin olması, çalıştıkları okullarda rehber öğretmen bulunması değişkenlerine göre özyeterlik algılarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Güzel Sanatlar Fakülte mezunlarının, Konservatuar ve Eğitim Fakültesi mezunlarına göre özyeterlik algıları daha düşük çıkmıştır. Bunun sebebinin ise özel gereksinimli öğrencilerle staj döneminde yeterince karşılaşamamış olmalarından kaynaklandığı düşünülmüştür. Özel gereksinimli öğrencilere evde özel ders veren müzik öğretmenleri, özel olarak program geliştirme, çeşitli öğretim yöntem ve teknik düşünme, öğrencinin yapabilecekleri ve sınırlarını tanıyabilme birikim ve deneyimlerinden kaynaklı, özyeterlik algıları yüksek çıkmıştır. Çeşitli kurs, seminer vb. programlarına katılan müzik öğretmenlerinin bilgi birikim ve deneyim durumlarına katkı sağlamış olduğundan, özyeterlik algıları, bu programlara katılmayan müzik öğretmenlerinden yüksek çıkmıştır.

Kutlu (2018) "Ortaokullar ve Özel Eğitim Uygulama Okullarında Görev Yapan Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrencilere İlişkin Görüşleri" adlı yüksek lisans tezinde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada Trabzon MEB'e bağlı özel eğitim uygulama okullarında ve özel eğitim sınıfları olan ortaokullarda çalışan müzik öğretmenlerinin, özel gereksinimli öğrencilerle karşılaştıkları problemler ve bu problemlere yönelik geliştirdikleri çözüm ve yöntemlere yönelik görüşleri saptamak amaçlanmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile elde edilmiş ve içerik

analizi yoluyla da işlenmiştir. Katılımcıların öğrencilerdeki algı problemleri, akranları ile uyum durumları, derse katılım zorlukları, konuşma bozuklukları, dikkat eksikliği gibi durumlarda zorlandıkları belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin hizmetiçi eğitim eksikleri, kaynaştırma eğitiminde öğrenciye özel zaman ayıramama gibi konularda problem yaşadıkları tespit edilmiştir. Kaynak ve özel eğitim alanında eksiklik hissettikleri, bu sebeplerden dolayı sorun ve zorluk yaşadıkları, tecrübenin önemli olduğu gibi sonuçlara da ulaşılmıştır.

Ergüven (2019) “Özel Eğitim Alanında Çalışan Alan Dışı Öğretmenlerin Mesleki Yeterliliklerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, özel eğitim alanında çalışan alan dışı öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu Türkiye’nin farklı illerinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapmakta olan farklı branştan (okul öncesi, sınıf ve çocuk gelişimi) öğretmenlerden oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş ve içerik analiz yöntemi ile işlenmiştir. Deneyim ile kendini alanda yeterli hissetme konusunda doğrudan bir bağ olduğuna, lisansta alınan derslerin farklılıklarından kaynaklı özel eğitim dersi alınmış olsa bile yeterlik durumlarının farklılık gösterdiğine, yeterlik için tecrübe ve kişisel yatkınlığın etkili olduğuna, BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarındaki eksiklikler, materyal eksikliği sonuçlarına ulaşılmıştır. Temel olarak deneyim ve tecrübe, alanda eğitim alma konularının üzerinde durulması gerektiği belirtilmiştir.

Kara (2019), “Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Süreçlerinde Müzik Eğitim Entegrasyonuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması yöntemi ve örnek olay incelemesinden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkâmil ilçelerinde görev yapmakta olan özel eğitim öğretmenleri arasından ölçüt ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemleri kullanılarak belirlenmiş 14 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Görüşmelerden önce, katılımcılara ön bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmada veriler, içerik analizi ile müzik eğitime yönelik tutum, müzik eğitime ilişkin yeterlik algısı, müzik eğitimi entegrasyonu önündeki engeller ve destekler ile müzik eğitimi entegrasyonuna ilişkin çözüm önerileri temaları altında incelenmiştir. Katılımcıların müzik eğitiminin özel eğitim süreçlerine entegre edilmesi konusunda olumlu bir tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların müzik konusunda yeterliklerinin sınırlı olduğu da tespit edilmiştir. Katılımcıların müzik

eğitimine ilişkin yeterlik ve farkındalıkları istenilen seviyede olmadığı halde çevresel sorunları birincil problem olarak gösterdikleri çıkarımında bulunulmuştur. Katılımcıların müzik eğitimi entegrasyonuna ilişkin çözüm önerilerinde ise teknik, fiziksel ve beşerî kapasite temaları oluşturulmuş ve bunların güçlendirilmesi sonucuna çözüm önerisi olarak ulaşılmıştır. Bunların dışında müzik eğitiminin, özel eğitim sürecine farklı pek çok konuda katkı sağladığı da fark edilmiştir.

Sarıçiftçi (2019) “Özel Eğitim Okullarında Görev Yapan Müzik Öğretmenlerinin Mesleki Doyumlarının ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezinde, özel eğitim okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin mesleki doyum ve mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkileri, çeşitli değişkenler açısından farklılık olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın yöntemi betimsel tarama modelidir. Araştırmanın çalışma gurubunu Ege Bölgesinde yer alan illerin, il merkezlerindeki özel eğitim okullarında çalışan 27 müzik öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada Maslach & Jackson (1981) tarafından geliştirilen ‘Maslach Tükenmişlik Envanteri (MBI)’ ile Kuzgun, Sevim ve Hamamcı (1999) tarafından geliştirilen ‘Mesleki Doyum Ölçeği’ kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise SPSS 22 programı kullanılmıştır. Görev yapılan okula göre değişkenler incelendiğinde, işitme engelliler okulunda görev yapan müzik öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyinin diğer okul türlerine oranla daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Araştırmanın sonunda ise farklı okul türlerinde görev yapmakta olan müzik öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ile mesleki doyum düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı olmayan bir ilişki tespit edilmiştir. Tükenmişlik düzeyi yüksek olduğu halde mesleki doyum da yüksek çıkmıştır.

Sağırkaya (2020) “Özel Eğitim Öğretmenlerinin Pedagojik Müzik Terapi Tekniklerini Uygulama Durumları” adlı doktora tezi yazmıştır. Tezde özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi tekniklerini tanımaları ve bu teknikleri uygulamalarının özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki eğitim/gelişim açısından etkilerini deneyimlemeleri ve mesleki gelişim süreçlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma desenlerinden yorumlayıcı paradigmaya dayalı iş birliği temelli eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Süreç, bulgular ve sonuç bölümlerinde ise durum betimlemesi modeli kullanılmıştır. Gerekli hazırlıklardan sonra özel eğitim öğretmenlerine yönelik özel eğitimde pedagojik müzik terapi semineri düzenlenmiştir. Bu seminer gönüllü olarak çalışmaya dâhil olacak öğretmenlere ulaşılmasında kolaylık sağlamıştır. Özel eğitim öğretmenlerinde müzik temelli algı, müzik yeterlilikleri ve sınıflarında müzik temelli uygulamalardan yararlanma durumları

belirlenmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda özel eğitimde pedagojik müzik terapi eğitim programı geliştirilmiş ve akabinde uygulanmıştır. Süreci tamamlayan öğretmenlerin müziğin, müzik dışında eğitimsel amaçlara hizmet edebilen teröpatik etkisini gelişimsel olarak deneyimledikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca özel eğitim öğretmenlerine bu sürecin mesleki gelişimlerine katkı sağladığı, bu süreç sonunda özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerine farklı alanlarda müzik yoluyla bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlayabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Özel eğitimde bu yöntemin pedagojik olarak uygun olduğu ve uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özdemir (2021) araştırmasında, “Özel Eğitim Uygulama Okullarında Çalışan Müzik Öğretmenlerinin Mesleki Yaşantılarında Karşılaştıkları Güçlükler” başlıklı yüksek lisans tezinde, özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları güçlükleri tespit etmeyi ve bu güçlüklerle öneriler sunmayı amaçlamıştır. Yapılan çalışmada, betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmış olup, veri toplama araçlarından da anket yöntemi seçilmiştir. Anket formu dört bölüm şeklindedir. İlk bölümde müzik öğretmenlerinin kişisel bilgilerine, ikinci bölümde ders ortamına, üçüncü bölümde okul yönetimi ve veli ilişkilerini kapsayan konulara, son bölümde ise müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki hazırbulunuşluk ve yeterliklerine yönelik sorular sorulmuştur. Araştırmanın çalışma gurubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Marmara Bölgesi’nde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim uygulama okullarında (II. Kademe) görev yapmakta olan gönüllü 57 müzik öğretmeni, oluşturmaktadır. Yapılan araştırmanın sonucunda ders ortamı ile ilgili yaşanan güçlükler; ders işlenen sınıfın yeterli büyükte ve ses yalıtımına sahip olmaması, haftalık müzik ders saatinin yeterli gelmemesi, öğrenci devamsızlıkları sebebi ile ders planlarının aksaması, özel eğitimde müzik ile ilgili yeterli kaynak bulunmaması, özel eğitimde müzik müfredatının eksik olması şeklinde sıralanmaktadır. Okul yönetimi ile bir problem yaşanmadığı, velilerle olan tek problemin ise çalışılan konunun evde tekrarlanmaması olduğu tespit edilmiştir. Çalışma hazırbulunuşluk ve yeterlik boyutları bakımından incelendiğinde, üniversitelerde alınan özel eğitim dersinin mesleki anlamda yeterli olmadığı, öğretmen ve aile iş birliği eksikliği, özel eğitimde müzik ile ilgili çalışmaların yetersizliğinden kaynaklı öğretmenlerin bu kaynaklardan tam olarak beslenememesi ve göreve başlamadan önce hizmetiçi eğitime ihtiyaç duymaları gibi sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Özel eğitimde müzik konulu çalışmaların artırılması, alanda uzman kişilerin daha fazla kaynak üretmesine yönelik isteklendirilmeleri ve özel eğitim okullarında çalışan müzik öğretmenlerine hizmetiçi eğitimlerle destek olunması önerilmiştir.

Tuna (2021) “Özel Eğitim Alanında Çalışan Branş Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanına Yönelik Mesleki İhtiyaçlarının Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde özel eğitim alanında çalışan branş öğretmenlerinin (beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik, din kültürü ve ahlak bilgisi) özel eğitim alanına yönelik mesleki ihtiyaçların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın modelini nitel araştırma yöntemlerinden açıklayıcı durum çalışması oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma gurubunu Konya il merkezine bağlı üç ilçede bulunan özel eğitim uygulama (2.- 3. kademe) ve özel eğitim meslek okulunda görev yapan 20 branş öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda branş öğretmenleri lisans eğitimlerinde özel eğitim ile ilgili eğitim almamış ve özel eğitimde çalışmaya başladıktan sonra da eğitim almamışlardır. Yöntem teknik kullanırken özel eğitimle ilgili yöntem ve teknikleri kullanmak yerine kendi branşlarında kullandıkları yöntem ve teknikleri tercih etmişlerdir. Branş öğretmenleri, öğrenci davranışlarına sağaltım programı yerine deneme yanılma ve kendi ürettikleri yöntemlerle müdahalelerde bulunmuşlardır. Bunlara ek olarak branş öğretmenleri özel eğitim ile ilgili farklı pek çok konuda eğitim almak istemektedirler.

2. MAKALELER

Alkan, Perkmen ve Çevik (2012) “Müzik Öğretmeni Adaylarının Mesleklerinden Beklentileri” adlı çalışmasında müzik öğretmeni adaylarının beklentilerinin ortaya çıkarılmasına ilişkin durum belirlemeyi amaçlamışlardır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin bireysel farklılıkları olduğuna ulaşılmıştır. Kimisi için statü, kimisi için çalışma arkadaşları ve kimisi için de rahatlık ön plana çıkmıştır. Buna ek olarak paranın meslekteki tatminliği arttırmayacağını vurgulamışlardır. Müzik öğretmenlerinin ileriki yaşlarda mesleklerinden tatmin olabilmesi içsel faktörlerle mümkün olabileceği anlaşılmıştır.

Düzbastılar ve Eyüpoğlu (2019) “Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrencilerin Müzik Öğretimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında Müzik öğretmenlerinin özel eğitim kurumlarındaki müzik eğitimine ve öğrencilere yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin lisans döneminde aldıkları özel eğitim dersinin yeterliğine ilişkin ve özel eğitimle ilgili düşüncelerine ilişkin bulgular nelerdir? Sorularına da cevap aranmıştır. Araştırmada betimsel araştırmalardan tarama modeli kullanılmış, veriler nicel araştırmalarda kullanılan anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda özel

eğitim konusunda kendini yeterli gören öğretmenlerin, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere ders verme konusunda olumlu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca formasyon yeterlikleri yüksek olan öğretmenlerin bu öğrencilere ders verme konusunda da yeterli hissettikleri görülmüştür. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu yeni atandıklarında korku, kaygı, tedirginlik, endişe ve bocalama yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun sebebinin de bu alandaki eğitimlerinin yetersiz olduğunu, bu durumdan kaynaklı olarak da kendilerinde yetememe duygusu ve ne yaptığını bilememe kaygısının oluştuğunu belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak kendini özel eğitimde yeterli gören öğretmenlerin, yeterlik sebebinin özel eğitim okullarında uzun süreli çalışma deneyimlerinin olmasından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Eren ve Engür (2019), “Özel Eğitim Öğretmeni Adaylarının Müzik Öğretimine Yönelik Özyeterlik İnançlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında, özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik eğitime yönelik özyeterlik düzeylerini saptamak ve inançlarının cinsiyete, sınıf düzeyine, müzik eğitim geçmişleri ve müziğe yatkınlıklarına ilişkin görüşlerine göre farklılık gösterip göstermediğini amaçlanmıştır. Çalışmada var olan durumu ortaya koyabilmek ve müzik öğretimine yönelik öz yeterlik inancının farklı değişkenlerle ilişkisini de saptayabilmek için betimsel ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye’de Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde öğrenim görmekte olan özel eğitim öğretmeni adayları, örneklemini ise 2017-2018 Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde öğrenim gören 113 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacı ile farklı form kullanılmıştır. Bunlar; S. Özmenteş (2011) tarafından geliştirilmiş olan ‘Müzik Öğretimine Yönelik Özyeterlik (MÖYÖ) Ölçeği’ ve yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ile müzik eğitim geçmişlerine ve müziğe yatkınlıklarına ilişkin görüşleri belirlemeye yönelik kişisel bilgi formudur. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının özyeterlik inançlarında yaş ve sınıf düzeylerine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiş. Ancak kadınların özyeterlik inançlarının, erkeklere oranla daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Son olarak özel eğitim öğretmeni adaylarının müzikal geçmişleri ve yatkınlıklarının, özyeterlik inançlarıyla doğru orantılı olduğu görülmüştür.

Karatağ (2020) “Zihinsel Engelliler Özel Eğitim Uygulama Okullarında Çalışan Müzik Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli çalışmada zihinsel engelliler okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları problemleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu 8 farklı ilde çalışan 8 müzik

öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma nitel bir araştırma yöntemi olup, veriler görüşme tekniği ile elde edilmiş ve içerik analiziyle betimlenmiştir. Araştırmanın sonucunda okullardaki derslik ve araç-gereç yetersizliği, öğrencilerdeki bireysel farklılıklar, bir öğrenci ile bireysel ilgilenildiği esnada diğer öğrencilerinin dikkatinin dağılması, bireysel eğitim planının hazırlanması ve uygulanmasındaki sıkıntılar gibi problem durumları ortaya çıkmıştır. Ayrıca özel eğitimde müzik ile ilgili kaynak, materyal eksiklikleri ve buna bağlı olarak öğretmenlerin kendilerini geliştirememeleri ve yetersizlik duygusu gibi sorunlar da tespit edilmiştir. Çözüm önerileri olarak ‘öğretmenlik uygulama’ derslerinde her tip okulda öğretmen adaylarının deneyim kazanmaları sağlanmalı, üniversitelerde ders içeriklerine özel eğitimde müzik eğitimi gibi konular eklenilmeli, özel eğitimde kullanılacak kaynakların uzman kişilerce çoğaltılmaları sağlanmalı gibi maddeler sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterlik durumlarını, özel eğitim alanında çalışmakta olan müzik öğretmenlerinin görüşleri ile belirlemek ve özel eğitim alanının müzik öğretmenlerinden beklentilerinin neler olduğunu saptamaya çalışmaktır.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışmada müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmayı tercih etme nedenlerinin belirlenmesi, müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmaya başladıklarında yaşadıkları sorunların tespit edilmesi, müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışma sürecinde yaşadıkları mesleki duygu durumlarının neler olduğunun belirlenmesi, müzik öğretmenlerinin aldıkları formasyon eğitimine bağlı olarak alan bilgisini özel gereksinimli bireylere uyarlanması problemlerini saptamak, müzik öğretmenlerinin eğitim sürecini özel eğitim öğretmenleri ile iş birliği içinde yürütme durumlarını ortaya koymak ve özel eğitim okullarında müzik dersi öğrenme sürecine dâhil olan kişilerin (özel eğitim öğretmenleri ve veliler), müzik öğretmenlerinden beklentilerinin belirlenmesi bakımından önemlidir.

3. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Bu araştırma; özel eğitim alanında çalışan müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterliklerini ve kendilerinden beklenilenlere ilişkin görüşlerini kapsamaktadır.

Araştırma, 14 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formuyla, 2020-2021 eğitim-öğretim yılıyla, Afyonkarahisar, Burdur, Isparta, Uşak il ve ilçe merkezlerinde bulunan MEB'e bağlı özel eğitim okullarıyla ve bu okullarda çalışmakta olan müzik öğretmenlerinin görüşleri ile sınırlıdır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma, tarama modelini esas alan nitel bir çalışmadır. Veriler, literatür çalışması ve özel eğitimde çalışan müzik öğretmenlerine yönelik hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir.

Tarama çalışması, geçmişte veya günümüzde olan bir durumu, olduğu şekli ile uygun bir biçimde gözlemleyip belgeleyebilmektir (Karasar, 2019: 109). “...Geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu ve olayla ilgili olarak görüşlerinin, tutumlarının alındığı, olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır.” (Karakaya, 2012: 59). Tarama çalışmasında bir durumu ayrıntısıyla betimlemeye ve o durum hakkında ayrıntılı bilgi verilmeye çalışılmaktadır. Betimsel araştırmalarda verilen durumu tam ve eksiksiz şekilde tanımlamak önemli görülmektedir. Özellikle eğitim alanında yürütülen çalışmalarda en çok kullanılan betimsel yöntem tarama çalışmasıdır. Bunun sebebi ise araştırmacıların, bireylerin durumlarını ya da ortamların durumlarını özetleyebiliyor olmasından kaynaklanmaktadır. Olgunun, durumun tanımlanması, ortaya konulması esas amaçlar arasında yer almaktadır (Karakaya, 2012: 59; Büyüköztürk vd, 2017: 24).

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve belge analizi gibi bilgi toplama yöntemlerinin kullanılarak, algı ve olayların ortaya konulmasını sağlayan niteliksel bir araştırma türüdür. Gözlem ve görüşmenin sıkça kullanıldığı nitel araştırmada araştırılan konu, ilgili kişilerin bakış açılarıyla görebilmeyi ve bu bakış açılarının oluşumunu sağlayan sosyal süreci ortaya koymayı sağlamaktadır (Yıldırım, 1999: 10).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem sabit seçenekli cevapları hem de alanda derinlemesine gidilebilmesini sağlamaktadır. Analizlerin kolaylığı, görüşülen kişinin kendini ifade etme imkânı ve gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlanması gibi avantajları bulunmaktadır (Büyüköztürk vd, 2017: 159). Yarı yapılandırılmış görüşme formunda, bireylerden araştırmanın çerçevesi dâhilinde bilgi edinmek amacıyla soruların yer aldığı görüşme formu kullanılmaktadır. Bu formlar sayesinde elde edilen bilgiler arasında benzerlik ve farklılıklar belirlenip karşılaştırma yapılabilmektedir (Aktaş, 2014: 343-344).

4.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'de Özel Eğitim okullarında görev yapmakta olan müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Müzik öğretmenleri, Afyonkarahisar, Uşak, Isparta ve Burdur il ve ilçe merkezlerinde bulunan özel eğitim okullarında görev yapmaktadırlar. Gönüllülük esasına dayanarak çalışma grubu, 6 kadın, 4 erkek olmak üzere toplam 10 kişiden oluşmaktadır. Yaşları 29-43 arasındadır. Öğretmenlik mesleğindeki süreleri en az 2 yıl, en çok 21 yıl arasındadır. 1 öğretmen hariç, 9 öğretmen özel eğitim okulunda çalışmadan önce başka tür okullarda da çalışmıştır. Özel eğitim okullarında çalışma süreleri ise 2,5 ay ile 8 yıl arasında değişiklik göstermektedir.

Çalışmaya katılan müzik öğretmenlerinin çalışmakta oldukları okullar il bazında sıralanarak listelenmiştir.

1. Afyonkarahisar/Merkez Afyonkarahisar Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe

2. Afyonkarahisar/Bolvadin Şehit Teğmen Muzaffer Gümüş Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe

3. Afyonkarahisar/Sandıklı Sandıklı Özçınar Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe ve İş Uygulama Merkezi

4. Burdur/Merkez Burdur Şehit Hakan Özel Eğitim Meslek Okulu

5. Isparta/Merkez Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe ve İş Uygulama Merkezi

6. Isparta/Merkez Gülşen Önal Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe

7. Uşak/Merkez Vala Gedik Özel Eğitim Ortaokulu ve Meslek Okulu

8. Uşak/Merkez Uşak Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe ve III. Kademe

4.3. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanması;

Araştırmada özel eğitim kurumlarında çalışan müzik öğretmenlerinin yeterliklerini belirlemeye yönelik sorular hazırlanmıştır. Bunun için Sandıklı Özçınar Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe ve İş Uygulama Merkezi'nde çalışmakta olan özel eğitim öğretmenleri ve müzik öğretmeniyle bir ön görüşme yapılmıştır. Görüşme sonucunda soru havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzun içinden belirlenen soruların uygunluğu için altı uzman kişiden görüş alınmıştır. Çünkü yapılacak olan görüşmenin geçerli olması için soruların da görünüş geçerliğine sahip olması gerekmektedir. Görünüş geçerliği ölçülmek istenen konu ile soruların uygunluğu anlamına gelmektedir. Görüşme formunun geçerliğini belirlemek için alanında uzman kişilerin yorumlarına ihtiyaç vardır. Nitel araştırmalarda uzman görüşü almak, görüşme sorularının daha güçlü bir şekilde ifade edilmesine katkı sağlayacağı için oldukça önemli görülmektedir (Tekindal, 2021: 494-495; Yıldırım ve Şimşek, 2021: 143).

Yapılan çalışmada uzman görüşleri için özel eğitim okulunda çalışan bir müzik öğretmenine, özel eğitim okulunda çalışan iki özel eğitim öğretmenine ve müzik eğitim alanında uzman üç kişiye başvurulmuştur. Bu bilgiler ışığında yarı yapılandırılmış görüşme formu düzenlenmiştir. Görüşme formu on dört sorudan oluşmaktadır (Bkz. Ek: 2).

4.4. ARAŞTIRMADA GÜVENİRLİK

Nitel araştırmalarda güvenirlik konusu nicel araştırmalardan farklı ele alınmaktadır. İki araştırmanın alanının farklı olduğu düşünüldüğünde bu olağan bir durum görülmektedir. Güvenirlik, farklı zaman dilimlerinde yapılan testin benzer sonuçlar vermesini ifade etmektedir. Ancak sosyal olaylarla ilgili araştırmalarda aynı sonuçları elde etmek mümkün görülmemektedir. Bu sebeple dış ve iç güvenirliğe nitel araştırmalardan farklı anlam yüklenmektedir. Dış ve iç güvenirliğin sağlanması için LeCompte & Goez'in stratejilerine başvurulmuştur. Dış güvenirlik için alınan birinci önlem, araştırmacının konumunu açıklamasıdır. Yapılan çalışmada araştırmacı, yapılan çalışmalarla ilgili ön deneyimlere sahiptir. Bu deneyimlerden yola çıkarak, çalışmaya yön vermek, merak edilen ve problem durumu olabilecek durumları tespit etmek kolaylaşmıştır. İkinci önlem, katılımcıların açıklanmasıdır. Bu önlem araştırmanın çalışma gurubunda açıklanmıştır. Üçüncü önlem, araştırmanın yürütüldüğü sosyal ortamdır. Dış geçerliği sağlamak adına görüşmeler büyük ölçüde öğretmenlerin çalışmakta oldukları özel eğitim okullarında, okulda varsa Müzik ve Oyun Dersi sınıflarında gerçekleştirilmiştir. Dördüncü önlem, kavramsal çerçevenin açıklanmasıdır. Bu önleminde araştırmanın içerik bölümünde kavramlar ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Araştırmanın içeriği, analiz ve bulguları destekler niteliktedir. İlgili araştırmalar bölümü de benzer bulgular sebebi ile iç güvenirliği kuvvetlendiren bir etkidir. Beşinci önlem, veri toplama ve analiz yöntemlerinin açıklanmasıdır. Bu araştırmada yöntem başlığı altında gerekli bilgilere ulaşmak mümkündür. İç güvenirlik için ilk strateji, verilerin doğrudan sunulmasıdır. Bunun için, yorum eklenmeden veriler işlenmiş ve katılımcıların ham verileri sunulmuştur (Bkz. Ek: 4). İkinci strateji, araştırmaya farklı araştırmacıların dâhil edilmesidir. Bu stratejiyi gerçekleştirmek için, konunun anlaşılmasında, sorunun betimlenmesinde, ölçme aracının oluşturulmasında danışman haricinde farklı araştırmacıların (alanında uzman kişilerin) yorumları dikkate alınmıştır. Üçüncü strateji başka araştırmacıyı kullanma ve ulaşılan sonuçları teyit etme. Araştırmada başka araştırmacıların çalışmalarına yer verilmiş benzer alanlarda çıkarımlar yapılmıştır. Dördüncü strateji ise önceden hazırlanmış ve açıklanmış kavramsal çerçeveye bağlı bir veri analizi yapılarak iç güvenirliğin arttırılmasına çalışılmıştır (1982'den akt. Yıldırım ve Şimşek, 2021: 284-288; Tekindal, 2021: 551).

Nitel araştırmalar sayısal araştırmalar değildir. Bu sebeple farklı yöntemlerle araştırma niteliğinin arttırılması amaçlanmaktadır. Nitel araştırmalarda 'güvenirlik'

kavramı yerine nitel araştırmanın doğasına uygun farklı kavramlar kullanılmıştır. Bu araştırmada, nitel araştırmaların değerlendirilmesinde kullanılan transfer edilebilirlik (aktarılabirlik), güvenilebilirlik (tutarlık), doğrulanabilirlik (teyit edilebilirlik) kavramları kullanılmıştır (Tekindal, 2021: 552; Yıldırım ve Şimşek, 2021: 289).

4.4.1. Transfer Edilebilirlik (Aktarılabirlik)

Erlandson vd. nicel araştırmalarda amacın evrene genelleme yapmak olduğunu söylerken nitel araştırmalarda bunun yerine araştırma sonuçlarının benzer durumlara transfer edilebilirlik değerinin ortaya konulması olduğunu söylemektedir. Bu araştırmada amaç benzer araştırmalara anlayış oluşturmak ve yapılacak olan araştırmalara daha deneyimli ve bilinçli yaklaşım sağlayabilmektir. Transfer Edilebilirliği arttırmak amacıyla ayrıntılı betimlemelere ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden faydalanılmıştır. Ayrıntılı betimleme, yorum katmadan ham veri etrafında oluşan kavram ve temaların okuyucuya aktarılmasıdır. Araştırmada ayrıntılı betimlemelere yer verilmiş ve doğrudan katılımcı alıntlarıyla desteklenmiştir. Böylelikle yorumdan uzak tarafsız bir bakış açısı ile çalışmak amaçlanmıştır. Amaçlı örneklemede hem genele hem de özele ait bilgilere ulaşma eğilimi vardır. Araştırma bu sebeple dört farklı il ve ilçelerde bulunan özel eğitim okullarında yürütülmüştür (1993'ten akt. Yıldırım ve Şimşek, 2021: 293-294).

4.4.2. Güvenilebilirlik (Tutarlık)

Nicel araştırmalarda güvenilebilirlik, tutarlık, dürüstlük gibi kavramlar, nicel araştırmalarda kullanılan güvenilirlik kavramı yerine tercih edilmektedir. Nicel araştırmalarda tekrar edilebilen sonuçlar geçerlidir. Ancak nitel araştırmalarda bu tekrarlanabilirlik mümkün olmayabilir. Çünkü nitel araştırmalarda olaylar ve durumlar değişkenlik gösterebilir, bu farklı sonuçlar gerçeğin olağan halinden kaynaklanmaktadır. Bu araştırmada konu içinde olabilecek değişkenlikler kabul edilmiş ve araştırmaya yansıtılmaya çalışılmıştır. Güvenilebilirliğin sağlanması için 'tutarlık incelemesi' yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 295). Çalışmanın bütün basamaklarında dışarıdan farklı bir bakış açısı ile bakılmıştır. Le Camp & Presissle'in bakış açısı ile araştırmacının statüsüne, katılımcıların seçimlerine, sosyal durumlar ve koşullara, kullanılan çevreye ve veri toplama/analiz yöntemlerine dikkat edilmiştir (akt. Tekindal, 2021: 554-555).

4.4.3. Doğrulanabilirlik (Teyit Edilebilirlik)

Nitel araştırmalarda doğrulanabilirliğin sağlanabilmesi için araştırmacının tarafsız bir bakış açısı ile çalışmasını sürdürmesi, verileri ham hâli ile işleyebilmesi gerekmektedir. Doğrulanabilirliğin artırılması için araştırmada önerdiği 'teyit incelemesi' yapılmıştır. Bu incelemeye göre ulaşılan sonuçlar, ham veriler ile

karşılaştırılmıştır. Bir uzman görüşü ile ulaşılan yargıların ham verilerle teyit ediliyor veya edilemiyor olması gözden geçirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 296; Tekindal, 2021:556).

4.5. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Bu çalışmada veriler yüz yüze görüşme ve video konferans yoluyla elde edilen ses kayıtlarıyla toplanmıştır. Covid-19 salgını nedeniyle ülke genelinde alınan tedbirler kapsamında ulaşım konusunda kısıtlamalar yapılmıştır. Bu sebeple veri toplama yönteminde farklılıklar yaşanmıştır.

Özel eğitim kurumlarında çalışan müzik öğretmenlerine, müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterlikleri ve özel eğitim alanının müzik öğretmeninden beklentilerini öğrenmeye yönelik sorular yöneltilmiştir (Bkz. Ek: 2) Cevaplar ses kaydına alınarak, not edilmiştir (Bkz. Ek: 4).

4.6. VERİLERİN İŞLENMESİ

Bu araştırmada veriler betimsel analiz yöntemi ile işlenmiştir. Dey, veri analiz sürecini betimleme, sınıflama ve ilişkilendirme şeklinde üç basamakta incelemektedir. Betimleme basamağında araştırmacı öncelikle verileri geniş bir çerçeveden tanımlar. Amaç, okuyucunun verilere ilk elden derinlemesine, ayrıntılarıyla birlikte, araştırma sürecine ve görüşmedeki katılımcıların görüşlerine ulaşmasını sağlamaktır. Veriler sınıflama aşamasında kodlanır ve sınıflandırılır. Bu sınıflandırma ile temaların oluşturulması daha kolay olmaktadır. Son basamakta ise belirli tema başlıkları altında toplanan veriler ilişkilendirilir ve yorumlanır (1993'ten akt. Yıldırım ve Şimşek, 2021: 243).

Bu betimsel çalışmada bir durumun 'ne olduğunu' tasvir, tarif etmek ve açıklığa kavuşturmak amaçlanmıştır. Öğrenilmek istenen konu hakkında sorular oluşturulmuştur. Sorular hedef kitleye uygulanmış ve bulgular kısmında yer alan ifadeler, özel eğitim kurumlarında görev yapmakta olan müzik öğretmenlerinin cevaplarını temsil etmektedir (Erdoğan, 2012: 169).

5. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Yapılan araştırmada;

1. Müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterlik durumlarına ilişkin sorunlar yaşadığı,
2. Özel eğitim alanının müzik öğretmenlerinden beklentilerinin olduğu,
3. Araştırmayı yürütmek için kullanılan veri toplama, yöntem ve tekniklerin, yapılan araştırmanın içerik ve amacına uygun olduğu, sayıltılarından hareket edilmiştir.

6. ARAŞTIRMANIN PROBLEM CÜMLESİ

Müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterlik durumları nasıldır?

7. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

1. Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmayı tercih etme nedenleri nelerdir?
2. Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmaya ilk başladıklarında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışma sürecinde yaşadıkları meslekî duygu durumları nelerdir?
4. Müzik öğretmenlerinin aldıkları formasyon eğitimine bağlı olarak alan bilgisini özel gereksinimli bireylere uyarlama problemleri nelerdir?
5. Müzik öğretmenlerinin eğitim sürecini, özel eğitim öğretmenleri ile iş birliği içinde yürütme durumları nasıldır?
6. Özel eğitim okullarında müzik dersi öğrenme sürecine dâhil olan kişilerin, müzik öğretmenlerinden beklentileri nelerdir?
7. Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmaya ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?

8. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

8.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmayı tercih etme nedenleri nelerdir?

Bu alt problemin nedenini öğrenmeye yönelik çalışmaya katılan müzik öğretmenlerine, “Özel eğitim kurumunda çalışmayı tercih etme nedeninizi açıklayınız?” sorusu yöneltilmiştir.

Özel eğitim okullarında çalışan müzik öğretmenleri, özel eğitim okullarında çalışma nedenlerini farklı sebeplerle ifade etmişlerdir. Müzik öğretmenleri “eş durumu ataması, evine yakın olması, özel eğitim öğrencilerine faydalı olmak, tercih dışı atama, kendini geliştirmek, tercih etme sebebinin olmaması, başarıdaki dönütün tatmin etmesi” gibi ifadelerle özel eğitim okullarında çalışma nedenlerini ifade etmişlerdir.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

- M. Ö. (Müzik Öğretmeni) 2: Evime yakın olduğu için.

o M. Ö. 6: Kendimi geliştirmeyi seviyorum. Özel eğitim kurumunda çalışarak kendime yeni ve farklı tecrübeler edinebileceğimi düşündüm...

o M. Ö. 8: Tercih etmemde özel bir sebep yok. Ben öğretmen olduğum için her okulda çalışırım.

o M. Ö. 9: İl dışından geldik. Eşimden dolayı, eş durumundan geldim. Tayin isteyecek yer olmadığından, biraz mecburi oldu.

o M. Ö. 10: O çocuklara ulaşabilmek öncelikli hedef ve o otizmli çocukların resim, müzik ve beden eğitimi alanlarına daha yatkın olduğu için. Oradaki başarıda aldığım dönüt beni tatmin ettiği için burayı tercih ettim.

8.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmaya başlarken ve yeni başladıkları süreçte deneyim durumlarının etkileri nelerdir?

Çalışmaya katılan müzik öğretmenlerine özel eğitim okullarında çalışmaya başlarken tereddüt yaşayıp yaşamadıklarını, nasıl bir tereddüt yaşadıklarını? Özel eğitime yeni başladıkları zamanda karşılaştıkları problem durumlarını tespit etmeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

8.2.1. Öğretmenlerin Tereddüt Durumları

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda özel eğitimde çalışmaya başlarken tereddüt etme sebepleri; tecrübesizlik, deneyimsizlik, özel eğitim alanında eğitim ve bilgi eksiliği, öğrencilerin problemleri davranışları, öğrencilerin öğrenme güçlüğü, öğrencilere uygun eğitim yöntemi bilememe şeklinde sıralanmaktadır. Tereddüt yaşanmamasındaki sebep ise tecrübe olarak belirtilmiştir.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 1: Evet yaşadım. Hiç tecrübem yoktu o yüzden.

o M. Ö. 5: Tereddüt tabii ki yaşadım... Hiçbir fikrimin olmaması birinci tereddüdümdü. İkincisi ise o okulda ne yapacağımı kestiremiyordum. Tabii okula gittik de işleniş nasıl? Yıllık planı nasıl? Öğrencilerle ilgili ilişkiler nasıl? ...Hiç tanımadığınız bir dünyaya giriyorsunuz.

o M. Ö. 6: Açıkçası yaşadım. Çünkü aldığımız müzik öğretmenliği programında yeterince bu alanla ilgili eğitim almadığımı düşünüp bu yetersizlik hisleri sebebiyle tereddütlerim oldu.

o M. Ö. 7: ...Çocukların öğrenme becerileri çok zayıf, en çok problem o zaten. Onun dışında bazı öğrencilerimizin psikolojik problemleri de var, aile yaklaşımlarından kaynaklı. Yani saldırgan olabiliyorlar. Sabote etmek için farklı eylemler yapıyorlar. Öyle problemler yaşadım.

o M. Ö. 9: Bu dalda hiçbir eğitimim yoktu. Tereddüt de ettim. Aslında korktum yani. Ne yapacağım? Nasıl hâkim olacağım öğrenciye diye. Böyle bir okulun varlığından haberdar da değildim işin aslı. Mecbur kalınca işin içine girdik ama çok memnunum. Bu dala hiç hâkim değilim. Özel eğitim çocukları kendi içlerinde de ayrıldıkları için bu dalda eğitimim yok. Nasıl bir eğitim uygulayacağım? ...Hangi çocuğa nasıl yaklaşabilirim? Diye bir tereddüt, bir korku vardı.

o M. Ö. 10: Hiç tereddüt yaşamadım. Daha önce Toplum Sağlığı Merkezinde çalışmışım. Orada da karşılaştım otizmlili öğrencilerle. Oradan deneyimim var aslında. Biliyordum burayı, özellikle tercih ettim.

8.2.2. Karşılaşılan Problem Durumları

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplarla özel eğitime yeni başlanıldığı dönemde karşılaşılan problemler; müzik öğretmenin adaptasyon süreci, öğrenciye yaklaşım yollarını bilememe, özel gereksinimli öğrencilerin saldırgan davranışları olarak sıralanabilir. Bunların yanı sıra eğitim ile problemlili durumun ortadan kalktığı, problem durumlarının çözümlenerek, süreçte aşıldığı bulgularına da rastlanmıştır.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 2: Evet yaklaşık 1 yıl uyum süresinde zorlandım. Ne yapmak gerektiği nasıl çalışılacağı konusunda diğer zümrelerimden destek aldım.

o M. Ö. 4: Evet, daha önce deneyimim olmadığı için, yaparak yaşayarak öğrendim. Tecrübe ile şekillendi.

o M. Ö. 7: Yeni başladığım süreçte şöyle bir sorun yaşadım. Normal eğitim sürecinde, normal öğrencilerle çalıştığım için, bunlar şimdi farklı geldi. Onlara öğrettiğin şeyleri bunlara da öğretmeye çalışıyorsun. Bu süreçte karşıdan istediğin ya da beklediğin, istediğinden ziyade beklediğin dönütü alamadığın için psikolojik bir yorgunluk oluşuyor...

o M. Ö. 9: Yok, çok büyük sorun yaşamadım. İki aylık bir eğitim vardı ona katıldım. Az çok bir bilgi edindim. Bir de yaşayarak sahada görünce, nasıl yaklaşırım, nasıl davranırım anladım. Bir sorun yaşamadım.

o M. Ö. 10: Zaten zorluklarını biliyordum. Ben bilerek geldim. Tabii ki sorunlar çok oldu. Çocukların krize girmeleri, derste bir gün iyiye ertesi gün kötü olmaları veya canlarını hiç istememeleri... Onun haricinde sınıfta otokontrolünün sıkıntılı olduğu... Bu durumu daha sabırla, daha zamana yayarak, tanımaya çalışarak çocukları ilerlemeye çalıştım.

8.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışma sürecinde yaşadıkları meslekî duygu durumları nelerdir?

Özel eğitim okullarında çalışan müzik öğretmenlerine kendilerini özel eğitime ait hissetme ve hissetmeme durumları ile yaptıkları işten doyum alma ve onları mutlu/mutsuz eden durumları belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

8.3.1. Özel Eğitimde Aidiyet Duygusu

8.3.1.1. Ait Hissetme Duygusu

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda özel eğitim alanına ait hissetme sebepleri; öğrencilerin eğlenceli geçen müzik dersi sonrası mutlu olması, manevî doyum, öğrencilerin bazı becerileri (başarabilme, yapabilme) kazanabilmeleri, özel eğitimin önemli olması, dönüt alabilme, öğrencilerin doğal davranması olarak sayılabilmektedir. Ayrıca müzik öğretmenleri, toplumla uyumlu olsalar da kendilerini toplumdan farklı görmekte olduklarını ve doğal yönlerini özel eğitim alanında rahatça ortaya koyabildiklerini söylemişlerdir. Öğretmenler, yargılanmadıkları ve öğrenciler tarafından kabul görüldükleri için kendilerini bu alana ait hissettiklerini belirtmişlerdir.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 2: Evet. Eğlenceli bir ders olduğu için çocukların mutlu olduğunu görmek motive ediyor.

o M. Ö. 3: Evet. Özel çocuklarla çalışmanın özel olduğunu düşünüyorum. Manevi olarak doyum noktasına ulaşmak daha kolay oluyor.

o M. Ö. 5: ...ben kendimi orada çok rahat hissediyorum. Çocuklara mesela bir mimik yapacağım zaman ya da suratımın şeklini değiştireceğim zaman çekinmiyorum... Ben yaşadığım psikolojik rahatlığı seviyorum orada...

o M. Ö. 7: ...bir müzisyen olarak toplumdan farklı yönlerim olduğunu düşünüyorum. Açıkçası toplum dışında bir insan olduğumu düşünüyorum. Onun için de orada olmak bana sıkıcı gelmiyor... Benim için bir rehabilite aslında. Kendim gibi davranabildiğim yerlerden biri. Başka bir okulda olsam, çocuklara karşı farklı bir maske takmak zorundayım. Onları kontrol edebilmek için. Ama orada öyle bir şey yok. Sadece müzik yapıp eğleniyoruz...

o M. Ö. 9: Evet, şu anda hissediyorum. Buradaki çocuklar çok doğal. Seviyorsa seviyor, sevmiyorsa direkt dile getiriyor. Nasıl davranacağımızı net bir şekilde görüyorsunuz. Yapmacıklık, ikiyüzlülük yok. Beş yıl boyunca da kime nasıl yaklaşacağımı daha iyi anladım.

8.3.1.2. Ait Hissetmeme Duygusu

Müzik öğretmenlerinden edinilen bilgiler ışığında müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanına ait hissetmeme sebepleri öğrencilerden dönüt alamama, akademik başarının düşük olması, yıpratıcı ve fazladan sabır isteyen bir branş olması olarak sıralanabilir.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 1: Hayır hissetmiyorum. Müzik dersi özel eğitimde çok önemli ama ben dönüt alabilmeyi isteyen biriyim ve bu durum aitliğimi azaltıyor. Akademik olarak burada ilerlemeniz çok zor.

o M. Ö. 6: Özel eğitime ait hissetmiyorum açıkçası. Çünkü özel eğitimin ve özel eğitimde çalışmanın oldukça yıpratıcı ve ekstra sabır isteyen bir branş olduğunu düşünüyorum. Hatta belli periyotlarla öğretmenlerin değiştirilmesi taraftarıyım. Bunun özel eğitimin dinamik tutulması için gerekli olduğunu düşünüyorum.

8.3.2. Özel Eğitimde Mesleki Doyum

8.3.2.1. Mutlu Olma Durumları

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda özel eğitim alanında çalışma sürecinde yaptıkları işten manevî doyum aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Manevî doyum ile müzik öğretmenlerini mutlu eden yönler ise öğrencilerin bir etkinliğe katılım sağlayabilmesi, öğrencileri mutlu etmek, öğrencilerin pozitif duygularla okula gelmesi, öğrencilerin müzik dersinden keyif alması, kendilerini ifade edebilmeleri,

öğrencilerle birlikte müzik yapabilmek, öğrencilerin çalgı çalabilmesi şeklinde sıralanmaktadır.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 3: Evet doyum alıyorum. Örneğin bugün 2 Nisan Otizm Farkındalık Günü için etkinlik yaptık. Öğrencim bir türkü seslendirdi ve bu beni çok memnun etti.

o M. Ö. 5: ...O çocuklarla zıplamayı seviyorum, oturmayı seviyorum. Yani her aşamalarını seviyorum. Sabah olduğu zaman onların böyle gülerek gelmesi, pozitif gelmesi... bu okuldaki durum da çocukları mutlu etmek.

o M. Ö. 6: Doyum aldığım zamanlar oluyordu tabii. Öğrencilerin müzik aracılığıyla birleştirebildiğimde, onları ortak paydada buluşturabildiğimde, dersimden keyif aldıklarını gözlemlediğimde, kendilerini daha iyi ifade ettiklerini gördüğümde inanılmaz doyum alıyorum...

o M. Ö. 9: ... Burada da insanlık olarak, bu çocuklara yetebilmek, bunlara bir şey kazandırmak da ayrı bir doyum. Farklı bir boyutu işin... Bunları mutlu edebilmek, bir şey katabilmek...

o M. Ö. 10: Doyum alıyorum. Yaptığım çalışmalar, etkinlikler, çocuklardan gelen dönütler... Özellikle 4-5 tane çocuğum org çalıyor...

8.3.2.2. Mutsuz Olma Durumları

Müzik öğretmenleri akademik doyumun özel eğitim okullarında beklenilmemesi yönünde fikir sahibidir. Müzik öğretmenlerini mutsuz eden yönler ise, öğrencilerdeki seviye farklılıkları, öğrenciye ulaşamama, öğrenciden dönüt ya da aynı olumlu dönütü alamama, öğrencilerdeki davranış bozuklukları, öğrencilerin kriz durumları, aile çocuk ilişkileri, öğrenme sürecinde sürekli başa dönme durumları olarak sıralanmaktadır.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 1: Hayır doyum yok. Manevî anlamda evet ama akademik anlamda bir doyum beklemeyin.

o M. Ö. 6: ...Mutsuz eden tarafı ise galiba her öğrenciye ulaşamıyor olmam. Sanırım bazı öğrencilerden, ulaşabilmiş olsam bile, herhangi bir dönüt alamadığımdan, bunu bilemiyor olmam.

o M. Ö. 7: ...En mutsuz eden şey, hiç katılım sağlamamaları. Ben sadece oturmak zorunda kalıyorum. Onların krizleri oluyor. Krizleri olduğunda bırakın müzik yapmayı yerlerine oturtmak bile zor oluyor. Yerlerde sürünüyorlar, diretiyorlar...

o M. Ö. 9: ...Mutsuz eden yönleri, aileler sahip çıkmıyor çocuklarına. Velileri tanımıyoruz, görmüyoruz. Bazen aile boyutunu bilmediğimiz için, bunların yaşadığı sıkıntıları bilsek daha farklı yaklaşırız...

o M. Ö. 10: ...Aylarca bir çalışma yapabiliyorsun ve çocuk sana o anda bir dönüt vermeyebiliyor. Mesela bir etkinlik yapıyorsun, bir gün yapıyorsa o etkinliği ertesi gün yapmak istemiyor ya da unutmuş oluyor...

8.4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Müzik öğretmenlerinin aldıkları formasyon eğitimine bağlı olarak alan bilgisini özel gereksinimli bireylere uyarlama problemleri nelerdir?

Özel eğitimde çalışan müzik öğretmenlerine bu alanda yeterli hissedip hissetmediklerini ve özel eğitim alanında güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymaya yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara ek olarak özel eğitim alanında program hazırlama durumları ve öğrenme farklılıklarına uygun öğretim, yöntem ve teknik uygulama durumlarını belirlemeye yönelik sorular da yöneltilmiştir.

8.4.1. Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanında Kendilerini Yeterli ve Güçlü Hissettikleri Durumlar

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda müzik öğretmenleri kendilerini müzik alan bilgisinde yeterli hissetmektedirler. Müzik alanında nasıl ilerletilebileceğini bilme, farklı çalgılar kullanarak ders sürecini renklendirme, yeni öğretim yöntem ve teknikleri öğrenme, Orff yöntemi kullanarak bütün sınıfı ders sürecine dâhil etme ve sesin kaynağı, yönü, ses tonundaki duygu durumu gibi kazanımları öğretebilme alanlarında kendilerini güçlü ve yeterli hissettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 3: Birkaç enstrümanı kendimce çalabiliyorum. Bu durum bana destek oluyor. Dersler daha renkli geçiyor...

o M. Ö. 4: Materyalin, iletişimin ne kadar önemli olduğunu anladım...

o M. Ö. 5: ...mesela benim amaçlarım arasında çocuk yönünü bulsun, sesin nereden geldiğini anlasın, sesin neyden çıktığını anlasın, erkek sesi mi kadın sesi mi? Sınırlı bir ses mi tatlı bir ses mi, kızıyor mu?

o M. Ö. 6: ...Güçlü olduğum yönüm Orff Yöntemi kullanarak bütün öğrencilerin katılımını sağlayabilmek sanırım...

o M. Ö. 8: Tabii ki çok yeterli hissediyorum. Her konuda yeterli olduğumu düşünüyorum.

8.4.2. Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanında Yetersiz ve Zayıf Hissettikleri Durumlar

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda tecrübesizlik, özel gereksinimli öğrencilerle iletişim kurma, fonetik bilgi eksikliği, alanda yeterince materyal bulunmaması, müzik öğretmeni yetiştirilen kurumlarda özel eğitim dersinin olmaması ya da bu ders içeriğinin eksik olmasından kaynaklı müzik öğretmenleri yetersizlik duygusu hissetmektedirler. Müzik öğretmenleri özel eğitim öğretmeni gibi özel gereksinimli öğrencilere karşı sakin ve sabırlı olamamakta, kendileri okul öncesi öğretmeni gibi hissetmektedirler. Özel eğitim okullarında yer alan ‘Müzik ve Oyun’ dersinde müzik alanında kendilerini yeterli görseler de oyun alanında zayıf görmektedirler. Öğrencilerin kriz durumlarında da nasıl müdahale edeceklerini bilememektedirler.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 1: ...Tabii ki bir özel eğitimci kadar sakin ve sabırlı olamıyorsunuz.

o M. Ö. 2: Daha çok okul öncesi öğretmeni gibi hissediyorum.

o M. Ö. 3: ...Zayıf nokta ise bu okula yeni başladım. Çok bir tecübem olmadığı için kendimi yetersiz hissettiğim zamanlar oluyor.

o M. Ö. 4: ...Bazen kendimi iletişim konusunda yetersiz buluyorum. Yıllar içinde nasıl yaklaşmam gerektiğini öğrenmeye başladım.

o M. Ö. 6: ...Zayıf gördüğüm tarafım ise fonetik bilgim yetersiz. Onun için şarkı söyletirken artikülasyon sorunlarını çözemem diye düşünüyorum.

o M. Ö. 7: Tam olarak tabii ki yeterli hissetmiyorum. Bununla ilgili çok fazla eğitim almadım... Bilen kişilerden eğitim alınabilir veya biraz çalışılabilir... Müzik ve dansı birleştirmek için belki çalışmalar yürütebilirim. Çünkü, onlara figürler belirleyip, müziğin ritmine göre bazı danslar ortaya çıkarırım. Bu dersin adı aslında Müzik ve Oyun

dersi. Oyunla ilgili biraz eksiklerim var. Müzikle ilgili donanımlı olduğumu düşünüyorum ama müziği oyunla birleştirme ile ilgili biraz sıkıntılarım var.

○ M. Ö. 9: Hayır. Yeterince materyal yok. EBA'mız var, var ama EBA'da özel eğitimle ilgili çok paylaşım yapılmıyor...

○ M. Ö. 10: ...Yalnız kriz anlarında ne yapacağımı bilemiyorum.

8.4.3. Özel Eğitimde Müzik Ders Programı Hazırlamaya İlişkin Yaşanan Sorunlar

Müzik öğretmenleri ders programı ile ilgili yöneltilmiş soruya farklı cevaplar vermişlerdir. Bir grup öğretmen problem yaşadıklarını söylemiştir. Bu problemler; ağır zihinsel engelli gurubunda kısıtlı hedef ve davranış seçebilme, programın öğrenci seviyelerine uymaması, BEP hazırlarken her çocuğa özel bir programın hazırlanmasından kaynaklı iş yükü şeklinde sıralanmaktadır. Özel eğitim okullarında her öğrenciye BEP hazırlanması gerekmektedir. Ancak BEP hazırlamak yerine, MEB tarafından belirlenen normal eğitim gören öğrenciler için hazırlanan yıllık planı uygulamaya çalışmak da yaşanan sorunlar içinde ele alınmaktadır. Bu bilgilerin yanı sıra bir grup öğretmenin program hazırlarken sorun yaşamadığı sonucuna ulaşılmıştır. MEB'in belirli bir müfredatı olmasının, her öğrenci için BEP hazırlanabiliyor olmasının ve BEP hazırlamak için üretilmiş ücretli programların bulunmasının müzik öğretmenlerine program hazırlarken kolaylık sağladığı görülmüştür.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

○ M. Ö. 1: Programlar çocuktan çocuğa değişiyor. Çok ağır çocuklar da gerçekten zor. Planınıza alacağınız hedef ve davranışlar çok sınırlı oluyor.

○ M. Ö. 5: ... Bir tane biliyorum zaten... Ücretli bir program... Orada zaten otomatikman yönlendiriyor. Çocuğun karakteri zaten senin zihninde var. O çocuğun yapabilecekleri, yapamayacaklarını orda tıklama işareti yoluyla seçiyorsun, sana otomatik bir yıllık plan oluşturuyor. O yüzden bir zorluk yaşamadım açıkçası...

○ M. Ö. 6: Hayır yaşamıyorum. Öğrencilerimi öncelikle bir kaba değerlendirme yapıyorum. Daha sonra bireysel farklılıklarına göre programlarını hazırlıyorum. Dolayısıyla herhangi bir sıkıntı yaşamıyorum.

○ M. Ö. 7: ... BEP hazırlamıyoruz biz. Yıllık plan yapıyoruz. Yıllık planda genelde MEB'in sunduğu müfredatı yazmak zorundayız... Orada yazılanla uygulama arasında çok büyük bir fark var.

o M. Ö. 8: Sonuçta devletin bir planı var, herhangi bir sorun yaşamıyorum. Plan ne ise oradakileri derste uygulama yapıyoruz.

o M. Ö. 10: Tabii yaşıyorum. Burada BEP hazırlıyoruz. Her çocuğun ayrı ayrı alanı var. Bir çocuk ritimde iyiysen, bir çocuk beden hareketlerinde iyi... Ben 5. sınıftan 8. sınıfa kadar girdiğim için şube olarak ve her sınıfta en az 2 ve en fazla 4 öğrenci olduğu için, bunlar tek tek planlanması gerekiyor... Haliyle beni yoruyor açıkçası.

8.4.4. Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitimde Kullandıkları Öğretim Yöntem ve Teknikler

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda, gösterip yaptırma, model alma, Orff, soru cevap, anlatım, yaparak yaşayarak öğrenme, fiziksel yardım, renklerle öğretim metodu gibi farklı yöntem ve teknik kullandıkları anlaşılmaktadır.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 2: Gösterip yaptırma, Orff, Soru Cevap, Anlatım

o M. Ö. 6: Tabii, kullanıyorum. Fiziksel yardım, model alma, anlatıp gösterme, gösterip yaptırma gibi birçok yöntem kullanıyorum.

o M. Ö. 8: Renkleri kullanabiliyoruz, piyano üzerinde renklerle öğretim yapabiliyoruz. Ortaokulda bu pek tercih edilen bir yöntem değil. Daha çok notayla öğretim yapılıyor. Buradaki çocuklarda düzey çok yeterli olmadığı için notayı algılamada zorluk çekebiliyorlar.

8.5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Eğitim sürecinin iş birliği ile yürütülme durumları nasıldır?

Özel eğitimde çalışan müzik öğretmenlerine özel eğitim öğretmenleriyle birlikte girdikleri ‘Müzik ve Oyun’ dersini nasıl yürüttüklerini? Nasıl bir iş birliği içinde olduklarını? Bu durumdan verim alıp alamadıklarını belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

Müzik öğretmenlerinin çoğunluğunun vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda iş birliği ile dersi yürütmekten verim aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ders sürecini beraber yürüttükleri özel eğitim öğretmenleri, ders esnasında öğrenci tarafından akış bozulduğunda akışı bozan öğrenci ile ilgilenmekte, öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda müzik öğretmenine öğrencilerle bireysel ilgilenme bakımından destek

sağlamaktadırlar. Özel eğitim öğretmenleri bir şubenin sınıf öğretmeni oldukları için öğrencileri bireysel anlamda daha iyi tanımakta, bir öğrencinin problemi olduğunda branş öğretmeni ile paylaşmakta, dolayısı ile müzik öğretmenleri ile sürekli bilgi alış-verişinde bulunmaktadırlar. Bunlara ek olarak özel eğitim öğretmenleri ile ders yürütmenin fayda sağlamadığı, özel eğitim öğretmenlerinin müzik bilgisi yetersizliğinden kaynaklı verim alınmadığı, özel eğitim öğretmenlerinin sürece hiç dâhil olmadıkları, derse katılım sağlamayan öğrenciler için çaba göstermedikleri de bulgular arasında yer almaktadır.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

o M. Ö. 1: Ben dersimi yapıyorum, derste düzeni bozacak akışı bozacak bir şey olduğunda özel eğitim öğretmeninden yardım istiyorum. Sınıfta sayı fazlaysa diğer öğretmen yardım ediyor.

o M. Ö. 3: Ders sürecinde verim alıyorum. Özel eğitim öğretmenleri öğrencileri daha iyi tanıdığı için bana çok yardımcı oluyorlar.

o M. Ö. 5: ...Yapacağım etkinliğe göre, mesela çocukları bazen dans ettiriyorum ‘Müzik ve Oyun’ diye geçiyor zaten. Sağ elimiz buraya sol elimiz buraya falan, bunu önce öğretmene gösteriyorum, sınıftaki öğretmene. O da benimle birlikte yapıyor. Sonra mesela sınıfta üç kişiyiz, sınıfta da 6 kişi var. İkişer ikişer bölüşüyoruz öğrencileri...

o M. Ö. 6: Özel eğitim öğretmenleriyle birlikte, iş birliği yaparak dersi yürütmek çok daha verimli oluyor tabii. Çünkü her çalışma bütün öğrencilerle ortak yapılamayabiliyor. Dolayısıyla ben bir öğrenci ile ilgilenirken, diğer özel eğitim öğretmenin, diğer öğrencilerle ilgileniyor oluşu, benim işimi kolaylaştıran tarafı oluyor. Dolayısıyla verimi arttıran bir taraf bu benim için.

o M. Ö. 7: ...Bir de ben onların düzeylerini öğrenmek için sorular soruyorum. Sonuçta neyi öğrenebilir? Ne yapabilir? Ya da bugün psikolojik hâli nedir? Gibi... Onlar da söylüyor ‘bugün psikolojisi şu durumda, evde kavga etmiş veya başka bir şey olmuş’. Aslında iletişimimiz güçlü hocalarla. Ama müzik konusunda onların çok fazla tecrübesi olmadığı için, çok fazla verimli olmuyor.

o M. Ö. 9: ...Aslında burada amaç, yaklaşmadığın, dokunamadığın bir çocuğu, sınıf öğretmenin alıp, derse dâhil ettireyim, ilgileneyim pek yok ya da okuma yazma öğreteyim... Bu sefer çocuklar kenarda kalmış oluyor. Ben çok faydalı olduğumu düşünmüyorum. Fayda sağlayan olmuyor mu? Var. Ancak çok nadir, çok az. Bizim hafif düzeyde öğrencilerimiz ama aralar da ağır da oluyor. Kendini tamamen kapatıyor. Seni

sınıf öğretmeni olarak kabul etmediği için, seni yok sayıyor. Sınıf öğretmenine daha farklı bağlı... Sınıf öğretmeni orada çocuğu alıp dâhil etmesi lazım ya da o çocukla başka bir çalışma yapmalı, çocuk boş kalmamalı. Her çocuk müziği sevmeyebiliyor ve onlar sevmeyince dâhil olmak istemiyor.

8. 6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Özel eğitim okullarında müzik dersi öğrenme sürecine dâhil olan kişilerin, müzik öğretmenlerinden beklentileri nelerdir?

Özel eğitim okullarında çalışan müzik öğretmenlerine, özel eğitim öğretmenlerinin, velilerin ve öğrencilerin müzik öğretmenlerinden beklentilerini belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

8.6.1. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Öğretmenlerinden Beklentileri

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda özel eğitim alanında müzik genellikle araç olarak kullanılmaktadır. Sayı sayma, renkleri öğrenme, günlük temel beceriler, sosyalleşme, sosyal etkinliklerde yer alma, öğrencinin kendini ifade edebilmesi, duygusal gelişme, sakinleşme ve mutlu olma gibi hedeflerde müziğin kullanılması beklenilmektedir. Yetenek sahibi olan ya da yeteneği olduğu düşünülen öğrencilerde dinleme-söyleme-çalma gibi hedef davranışlara ulaşılması beklenilmektedir. Özel gereksinimli bireylerin müzik faaliyetlerinde yer alıp, yapabildiklerinin farkında olunması yine beklentiler arasında yer almaktadır.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir.

○ M. Ö. 2: Günlük yaşam becerilerinin desteklenmesi, sayı sayma, renkleri öğrenme, basit günlük işlerinin sırası gibi kendi adıma onların keyifli bir saat geçirmesi öncelikli amacım.

○ M. Ö. 4: Öğrencilerin yapabildiklerinin görülmesini, üstüne gidilmesini istiyorlar...

○ M. Ö. 6: Özel eğitimde müziğin amacı, öğrencilerin dinleme, söyleme, çalma becerilerinin kazanılması. Duygu ve düşüncelerini müzik aracılığıyla ifade etme, sosyal ve duygusal becerilerinin kazandırılmasıdır.

○ M. Ö. 7: Okulun benden beklentisi, genelde çocukların mutlu olup eğlenmesi. Çok daha büyük şeyler beklemiyorlar... Öğretmenlerin beklentisi de aynı şekilde rehabilite olmalarını bekliyorlar, Oyun ve Müzik dersinde. Oyun oynayıp eğlenmeleri

ama bunun dışında bir şey öğretebiliyorsak o bizim için kazanç oluyor. Birkaç öğrenci çıkıyor zaten perküsyon çalabilen, ritim tutabilen. Onun dışındakiler müziğe eşlik etmiyorlar. Onlar sadece müziğin yarattığı duygu haline girebiliyorlar.

o M. Ö. 8: Çocukların müzik kabiliyetlerini, müzik kulaklarını geliştirme, duygusal olarak gelişim. Müziğin çocukların zekâ gelişimlerine etkisi bilimsel araştırmalarda kanıtlandı. Psikolojik olarak, sakinleşmeleri, eğlenme amaçlı da olabiliyor bazen, her türlü amaçlı olabiliyor müzik.

8.6.2. Özel Eğitim Öğrencilerinin Müzik Öğretmenlerinden Beklentileri

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda, özel eğitim öğrencileri farkında olmasalar da Müzik ve Oyun dersi aracılığıyla kendilerini ifade etmek, sosyalleşmek ve müzikal beceri kazanmak istemektedirler.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir

o M. Ö. 6: Özel eğitimde müziğin amacı, öğrencilerin dinleme, söyleme, çalma becerilerinin kazanılması. Duygu ve düşüncelerini müzik aracılığıyla ifade etme, sosyal ve duygusal becerilerinin kazandırılmasıdır. Öğrenciler ne kadar farkında bunun bilmiyorum ama beklentileri de aslında bu yönde, paralel.

8.6.3. Özel Eğitim Öğrenci Velilerinin Müzik Öğretmenlerinden Beklentileri

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda, veliler öğrencilerinin müzikal faaliyetlere katılım sağlamasını, çocuklarının yapabildiklerinin ortaya konulması ve bu kazanımların başka kişilerce görülmesini, çocuğun her birey gibi çalgı çalabilmesi ve bir yönünün çok yetenekli olmasını beklemektedirler. Veli beklentilerinin okulların bulunduğu yere göre de farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Velilerin müzik öğretmenlerinden beklentilerinin olmadığı ya da olsa da tutarlı olmadığı, yurtlarda kalan özel eğitim öğrenci velilerinin ilgisiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Covid-19 salgın sürecinde yürütülen uzaktan eğitim kapsamında Müzik ve Oyun dersine katılım sağlanmadığı ancak yüz yüze eğitim olduğunda özel eğitim öğrencilerinin okula gönderildiği de bulgular arasında yer almaktadır.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir

o M. Ö. 3: Veliler çocuklarının müzik alanında faaliyet göstermesini bekliyorlar.

o M. Ö. 5: ...Kimse gelip senden bir şey istemiyor. İstese de tutarlı olmuyor... Mesela İstanbul'da bir arkadaşım özel eğitimde çalışıyor. Velilerle beraber konser yaptıklarını biliyorum. Çocuğuyla beraber sahneye çıkmış. ...her yere göre değişiyordur. Benim bulunduğum yerde böyle.

o M. Ö. 7: Veliler çocuklarından tabii daha fazla beklenti içindeler. Onların diğer çocuklar gibi, öğrenme becerilerinin daha yüksek olması, bir enstrümanı çalması, sıradan bir birey gibi olmalarını algılıyorlar. Onun için talepleri çok fazla... Çok yetenekli olacağını, bir yeteneğinin çok gelişeceğini düşünen... Bazı yönleri iyi olabiliyor ancak müzik konusunda çok ilgisi yok...

o M. Ö. 9: Çocukların velilerini görmüyoruz. Çok ilgili değiller. Zaten parçalanmış ailelerin çocukları. Yurtta kalanlarımız var. Biraz evden atılmış gibi. Pandemi sürecinde uzaktan eğitim derslerimiz oldu. Çocukların çoğu katılmıyordu ama okula göndermeye gelince pandemi sürecinde bile olsa hepsini gönderiveriyorlar...

o M. Ö. 10: Benden beklenen şeyleri fazlasıyla gerçekleştiriyorum. Bazı çocuklara melodika çaldırarak, bazılarına beden hareketi yaptırarak, bazı çocuklara davul, tef çaldırarak, Orff aletlerinden giderek zaten bir şekilde o çocuğu yakalamaya çalışıyorum. Yakaladığım sürece de bir tatmin oluşuyor hem bende hem velilerde.

8. 7. YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışmaya ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?

Görüşme sürecinin sonunda müzik öğretmenlerine “son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?” sorusu yöneltilmiştir.

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda, müzik öğretmeni adaylarının özel eğitim alanında bilgi ve donanıma sahip olabilmeleri için mutlaka öğretmenlik uygulamaları dersinde özel eğitim okullarına da yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Özel eğitim alanının fazladan bilgi ve beceri gerektirdiğini belirtmişlerdir. Eğitim fakültelerinde eksik kalan bilgi ve donanımların da öğretmenlik süresince hizmetiçi eğitimlerle desteklenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Yetkili kişilerce EBA'ya (Eğitim Bilişim Ağı) özel eğitim alanına uygun daha fazla içerik yüklenmesini, okullardaki materyal sayılarının artırılmasını ve özel eğitim okullarında kullanılan müzik kitaplarının sınıf seviyelerine uygun, daha işlevsel bir araç hâline getirilmesi önerilmektedir.

Müzik öğretmenlerinin sorulara vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıda verilmiştir

o M. Ö. 5: Yarım dönem olsun staj yapılabilir. O ortam bir görülebilir. Hiçbir şeyi uygulamadan hayata geçirmeden biliyorum diyemezsin.

o M. Ö. 6: Bana kalırsa özel eğitimde müzik öğretmenliği yapmak oldukça, biraz önce de söylediğim gibi ekstra bilgi, beceri gerektiren bir alan. O yüzden Müzik Öğretmenliği Programı'nda daha fazla alan ayrılması gerektiğini düşünüyorum bu konuyla ilgili. Yani gerekiyorsa hizmetiçi eğitimlerle bu boşluğun doldurulması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü çok fazla eksik var bana kalırsa. Uygulama alanlarında, mesela staj yaptığımızda, herhangi bir ortaokula yollanıyoruz. Hiçbir zaman ben görmedim ki bir özel eğitimde müzik öğretmenliği stajını yapan. Ben görmedim yani, olması gerekiyor bence.

o M. Ö. 9: Özel eğitime biraz daha zaman ayrılıp, önem verilmesini, özellikle bakanlığın bu konuda daha çok çalışma yapmasını, EBA'ya daha fazla kaynak yüklenmesini, okula daha fazla materyal göndermesini, artık şu kitabın değiştirilip daha işlevi olan, sınıf sınıf ayrılarak daha yararlı bir kitap göndermelerini istiyoruz.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada amaç, müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanındaki yeterlik durumlarını, özel eğitim alanında çalışmakta olan müzik öğretmenlerinin görüşleri ile belirlemek ve özel eğitim alanının müzik öğretmenlerinden beklentilerinin neler olduğunu saptamaya çalışmaktır.

Müzik öğretmenlerinin özel eğitim okullarında çalışabilmeleri için, onlardan farklı bir kıstas beklenmemektedir. Özel eğitim kurumlarına müzik öğretmenlerinin tayin ve atamasının normal eğitim-öğretim süreci işleyen okullarla aynı olduğu tespit edilmiştir. Ancak müzik öğretmenlerinin yetersizlik duygusuna kapılmamaları için, özel eğitim alanında çalışmadan önce yeterli bilgi birikimine ve tecrübeye sahip olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerce bu donanımın deneyim yolu ile kazanılabileceği düşünülmüştür. Konu ile ilgili Düzbastılar ve Eyüpoğlu (2019: 399-401) müzik öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin müzik öğretimine ilişkin tutumlarını inceledikleri çalışmada, hissedilen olumsuz duyguların (bocalama, çaresizlik, kaygı vb.) yerini, deneyim ile yeterlik ve kendini ait hissetme gibi olumlu duyguların aldığını belirtmektedir. Kürücü (2019: 33) ise müzik öğretmeni adaylarının müzik öğretimi öz yeterlilik algılarını incelediği çalışmada, müzik öğretmeni adaylarının öğretmenlik deneyimleri yaşamalarının önemine vurgu yapmaktadır. Ayrıca öğretmenlik uygulamalarının çeşitlendirilmesini, senelere yayılarak süresinin arttırılmasını önermektedir.

Müzik öğretmenlerinin bir kısmı özel eğitim alanına kendilerini ait hissederken, bir kısmı ise ait hissetmemektedir. Bu iki zıt duygu durumunun, müzik öğretmenlerinin öğrenciden ve öğretmenlik mesleğinden beklentilerinin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Aidiyet duygusu yaşayan öğretmenlerin yaptıkları işten manevî doyum aldıkları tespit edilmiştir. Aidiyet duygusu yaşamayan öğretmenlerin ise özel eğitimin fazladan sabır isteyen bir alan olması ve öğrencilerin akademik başarılarının düşük olması gibi sebepler sundukları tespit edilmiştir. Bu iki farklı duygu durumunun yaşanması düşündürücüdür. Özel eğitim alanında da çalışacağı bilinen müzik öğretmenlerinin hem bilişsel hem de psikolojik anlamda hazır olmuş şekilde lisans programını tamamlaması gerektiği düşünülmektedir. Ancak YÖK 2018 Müzik Öğretmenleri Lisans Programları incelendiğinde farklı seviye ve düzeylere uygun müzik öğretmenleri yetiştirilmesi hedeflense de özel eğitim alanı, programımızın eksik yönü olarak göze çarpmaktadır

(YÖK 1, 2018). Özel eğitim alanında uzmanlaşmadan mezun olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinden beklentilerinin farklı olması dolayısı ile özel eğitim alanına aidiyet duygusunun gelişmemesi kuvvetli bir ihtimaldir. Kendini bir alana ait hissetmeyen bireylerin verimli ve en üst performansta çalışamayacağı akla gelmektedir. Bu düşünceye ek olarak Altınsoy ve Özyer (2018) liseli ergenlerde okula aidiyet duygusunun ilişkilerini araştırdıkları çalışmalarında, aidiyet duygusu gelişmemiş öğrencilerde akademik başarının düşük, okulu bırakma ve yaşam amacı oluşturmama gibi durumların tespit edildiği görülmektedir. Müzik öğretmenlerinin de öğrenciler gibi sosyal bir varlık olduğu unutulmamalıdır. Ercoşkun ve Nalçacı'nın (2005: 363) öğretimde psikolojik ihtiyaçlar çalışmasında bahsedilen, Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisindeki basamaklar düşünüldüğünde ait olma duygusu temel ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. Temel ihtiyacı sağlanamamış bir öğretmenin alanla ilgili saygı, merak, üretme gibi basamaklara çıkması beklenilmemektedir. Bu anlamda özel eğitimde çalışmaya başlayacak öğretmenlere kaynaştırma eğitimleri sunulması, çalışmaya devam eden öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerle desteklenmesi, özel eğitimde görev yapan öğretmenlerin bir araya gelerek bilgi paylaşım platformu oluşturulması var olan problemlere çözüm olarak önerilmektedir.

Bu çalışmada müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanında çalışırken manevî doyum aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Müzik aracılığı ile özel gereksinimli öğrencilerin herhangi bir beceri kazanabilmesi müzik öğretmenlerinin manevî doyum almasını sağlamaktadır. Ayrıca müzik öğretmenleri öğrenci mutluluğuna da vurgu yapmaktadırlar. Öğrenci mutluluğunun, müzik öğretmenlerini motive ettiği ve meslekten manevî doyum almalarını sağladığı düşünülmektedir. Ancak bu düşüncelere zıt olarak bir grup müzik öğretmeni ise özel eğitim okullarında akademik başarı beklememektedir. Özel eğitimin çok sabır isteyen bir alan olması, öğrencilerden dönütün geç gelmesi, öğrenciye ulaşamama ve kriz durumlarına müdahale edememe, velilerin ilgisizliği gibi farklı sebepler müzik öğretmenlerini mutsuz etmektedir. Bu mutsuz eden bazı durumların öğretmenlerin özel eğitim alanında ne yapacağını bilmediğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrenciye nasıl yaklaşacağını bilme, kriz durumlarına müdahale etme, sabırlı olma gibi durumlara müzik öğretmenlerinin hâkim olarak gelmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu konu için özel eğitimde çalışan müzik öğretmenlerine özel eğitimde kriz yönetimi semineri verilmesi önerilmektedir. Bu bilgilere ek olarak Sarıçifçi (2019) ise, özel eğitim okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin meslekî doyumlarının ve

meslekî tükenmişlik düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelediği çalışmasında, meslekî doyumun çalıştıkları okulların şartlarına bağlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin meslekte mutlu ve mutsuz olma durumlarının koşullar ve öğretmenlik mesleğinden beklentilerin neler olduğu ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada müzik öğretmenlerinin müzik alan bilgisi alanında kendilerini yeterli hissettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak tecrübesizlik ve özel eğitim alan bilgisi eksiklikleri sebebi ile yetersizlik duygusu hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kutlu (2018) ortaokullar ve özel eğitim uygulama okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere ilişkin görüşlerini araştırdığı çalışmasında, müzik öğretmenlerinin kaynak ve özel eğitim alanında eksiklik hissettiklerini, bu nedenlere bağlı zorluklar yaşadıklarını ve tecrübenin önemli olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Bu çalışmada, özel eğitim okullarında yürütülen ‘Müzik ve Oyun’ dersi için müzik alanında yeterli olduğu ancak oyun anlamında eksikliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel eğitimde, öğrencilerde kriz durumları ile karşılaşmak yüksek bir ihtimaldir. Kriz durumlarında özel eğitim öğretmenleri öğrencilere müdahalede etse de müzik öğretmenleri öğrenciye nasıl yaklaşacaklarını bilemedikleri anlarda yetersizlik duygusuna kapılmaktadırlar.

Özel Eğitim Okulları’nda öğrenciler için çerçeve program dâhilinde BEP (Bireysel Eğitim Planı) hazırlanmaktadır. Çerçeve programın öğrenci seviyelerine uymaması, her öğrenci için ayrı ayrı BEP hazırlanması gerekliliğinin iş yükünü artırdığı tespit edilmiştir. Ağır zihinsel engelli gruba kısıtlı hedef ve davranış seçme müzik öğretmenlerince problem olarak görülmektedir. Ancak bu durumun problem olduğu düşünülmemektedir. Çünkü ağır zihinsel engelli gruplarda az hedef davranış seçilmesi ve sürecin geniş bir zamana yayılması gerekmektedir. MEB’in belirli müfredatı ile BEP hazırlanmakta ve program hazırlarken kolaylık sağlamak için ücretli programların olduğu anlaşılmıştır. Bu kolaylıklar olsa da bazı müzik öğretmenlerinin BEP planını bilmedikleri, hazırlamadıkları ve normal eğitim-öğretim sürecindeki okullarda kullanılan müfredatı uyguladıkları ortaya çıkmıştır. Müzik öğretmenlerinin resmî yükümlülükler, evrak işleyişi konusunda ve öğrenci boyutlarında bilgilendirildikten sonra özel eğitim okullarında çalışmaları uygun görülmektedir.

Müzik öğretmen adaylarının, Eğitim Fakülteleri Müzik Öğretmenlikleri Bölümlerini, öğretmenlik mesleğini öğrenmek ve öğrendiklerini aktarabilmek için tercih ettikleri düşünülmektedir. Bu bağlamda özel eğitim alanında da gösterip yaptırma, model

olma, Orff, soru cevap, anlatım, yaparak yaşayarak öğrenme, fiziksel yardım, renklerle öğretim metodu gibi farklı yöntem ve teknikleri kullandıkları tespit edilmiştir. Tuna'nın (2021) yazmış olduğu özel eğitim okullarında çalışan branş öğretmenlerinin (müzik, beden eğitimi, resim vd.) İhtiyaçlarını belirlemeye yönelik yapmış olduğu çalışmasında, branş öğretmenlerinin özel eğitim ile ilgili yöntem ve teknik kullanmak yerine, kendi branşları ile ilgili yöntem teknik kullandıkları, sağaltım eğitim yerine, deneme yanılma yöntemi ve zaman içindeki tecrübeleriyle eğitim verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bütün bu bilgiler ışığında müzik öğretmenlerinin aldıkları eğitimi özel eğitim alanında da uygulamaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Müzik alanının özel eğitim alanına uyarlanma şekilleri, müzik öğretmeni adaylarına ve meslekte olan müzik öğretmenlerine aktarılması gerektiği düşünülmektedir. Bunun için özel eğitim ve müzik alanında uzman kişilerin iş birliği içinde çalışması önemli görülmektedir.

Özel eğitim alanında 'Müzik ve Oyun' dersinde müzik öğretmeni rehberliğinde özel eğitim öğretmenleri ile ders süreci işlenmektedir. İş birliği ile eğitim, sınıf öğretmenlerinin öğrencileri daha iyi tanınması sebebiyle, sürecin daha verimli geçmesini sağladığı ortaya konulmuştur. Süreci gerek öğrencilerle bireysel gerek grup çalışmaları ile yürütecek olan müzik öğretmenlerinin, lisans döneminde aldıkları 'Sınıf Yönetimi' ders içeriğinin de düzenlenmesi, özel eğitim alanında 'Müzik ve Oyun' dersine ilişkin ve özel eğitim öğretmenleriyle iş birliği ile sınıf yönetiminin sağlanması hakkında bilgiler verilmesi önerilmektedir.

Müzik öğretmenleri, özel eğitim okullarında çalışma nedenlerini farklı sebeplerle ifade etmişlerdir. Müzik öğretmenleri "eş durumu ataması, evine yakın olması, özel eğitim öğrencilerine faydalı olmak, tercih dışı atama, kendini geliştirmek, tercih etme sebebinin olmaması, başarıdaki dönütün tatmin etmesi" gibi ifadelerle özel eğitim okullarında çalışma nedenlerini ifade etmişlerdir.

Müzik öğretmenleri özel eğitimde çalışmaya başlarken tereddüt etme sebeplerini; tecrübesizlik, deneyimsizlik, özel eğitim alanında eğitim ve bilgi eksiliği, öğrencilerin problemleri davranışları, öğrencilerin öğrenme güçlüğü, öğrencilere uygun eğitim yöntemi bilememe şeklinde sıralamaktadırlar. Özel eğitim alanında kazanılan tecrübenin ise tereddüt durumlarını ortadan kaldırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Müzik öğretmenleri özel eğitim okullarında çalışmaya başladıkları ilk dönemlerde farklı problem durumları ile karşılaşmışlardır. Bu problemler; müzik öğretmenin

adaptasyon süreci, öğrenciye yaklaşım yollarını bilememe, özel gereksinimli öğrencilerin saldırgan davranışları olarak sıralanmaktadır. Bunların yanı sıra eğitim ile problemlili durumun ortadan kalktığı, problem durumlarının çözümlenerek, süreçte aşıldığı tespit edilmiştir.

Müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanına ait hissetme sebepleri; eğlenceli geçen müzik dersi sonrası öğrencilerin mutlu olması, manevî doyum, öğrencilerin bazı becerileri (başarabilme, yapabilme) kazanabilmeleri, özel eğitimin önemli olması, dönüt alabilme, öğrencilerin doğal davranması olarak sayılabilmektedir. Ayrıca müzik öğretmenleri, toplumla uyumlu olsalar da kendilerini toplumdan farklı görmekte olduklarını ve doğal yönlerini özel eğitim alanında rahatça ortaya koyabildiklerini söylemişlerdir. Öğretmenler, yargılanmadıkları ve öğrenciler tarafından kabul görüldükleri için kendilerini bu alana ait hissettiklerini belirtmişlerdir.

Müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanına ait hissetmeme sebepleri, öğrencilerden dönüt alamama, akademik başarının düşük olması, yıpratıcı ve fazladan sabır isteyen bir branş olması olarak sıralanmaktadır.

Müzik öğretmenlerinin bir kısmının özel eğitim alanında çalışma sürecinde yaptıkları işten manevî doyum aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Manevî doyum ile müzik öğretmenlerini mutlu eden yönler ise öğrencilerin bir etkinliğe katılım sağlayabilmesi, öğrencileri mutlu etmek, öğrencilerin pozitif duygularla okula gelmesi, öğrencilerin müzik dersinden keyif alması, kendilerini ifade edebilmeleri, öğrencilerle birlikte müzik yapabilmek, öğrencilerin çalgı çalabilmesi şeklinde sıralanmaktadır.

Müzik öğretmenlerinin bir kısmı ise akademik doyumun, özel eğitim okullarında beklenilmemesi yönünde fikir sahibidir. Müzik öğretmenlerini mutsuz eden yönler ise, öğrencilerdeki seviye farklılıkları, öğrenciye ulaşamama, öğrenciden dönüt ya da aynı olumlu dönütü alamama, öğrencilerdeki davranış bozuklukları, öğrencilerin kriz durumları, aile çocuk ilişkileri, öğrenme sürecinde sürekli başa dönme durumları olarak sıralanmaktadır.

Müzik öğretmenleri kendilerini müzik alan bilgisinde yeterli hissetmektedirler. Müzik alanında nasıl ilerletilebileceğini bilme, farklı çalgılar kullanarak ders sürecini renklendirme, yeni öğretim yöntem ve teknikleri öğrenme, Orff yöntemi kullanarak bütün sınıfı ders sürecine dâhil etme ve sesin kaynağı, yönü, ses tonundaki duygu durumu gibi

kazanımları öğretebilme alanlarında kendilerini güçlü ve yeterli hissettikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Müzik öğretmenleri tecrübesizlik, özel gereksinimli öğrencilerle iletişim kurma, fonetik bilgi eksikliği, alanda yeterince materyal bulunmaması, müzik öğretmeni yetiştirilen kurumlarda özel eğitim dersinin olmaması ya da bu ders içeriğinin eksik olması gibi sebeplerden kaynaklı yetersizlik duygusu hissetmektedirler. Müzik öğretmenleri özel eğitim öğretmeni gibi özel gereksinimli öğrencilere karşı sabırlı olamamakta, kendilerini okul öncesi öğretmeni gibi hissetmektedirler. Özel eğitim okullarında yer alan ‘Müzik ve Oyun’ dersinde müzik alanında kendilerini yeterli görseler de oyun alanında zayıf görmektedirler. Öğrencilerin kriz durumlarında da nasıl müdahale edeceklerini bilememektedirler.

Müzik öğretmenleri ders programı ile ilgili yöneltmiş soruya farklı cevaplar vermişlerdir. Bir grup öğretmen problem yaşadıklarını söylemiştir. Bu problemler; ağır zihinsel engelli grubunda kısıtlı hedef ve davranış seçebilme, programın öğrenci seviyelerine uymaması, BEP hazırlarken her çocuğa özel bir programın hazırlanmasından kaynaklı iş yükü şeklinde sıralanmaktadır. Özel eğitim okullarında her öğrenciye BEP hazırlanması gerekmektedir. Ancak BEP hazırlamak yerine, MEB tarafından belirlenen normal eğitim gören öğrenciler için hazırlanan yıllık planı uygulamaya çalışmak da yaşanan sorunlar içinde ele alınmaktadır. Bu bilgilerin yanı sıra bir grup öğretmenin program hazırlarken sorun yaşamadığı sonucuna ulaşmıştır. MEB’in belirli bir müfredatı olması, her öğrenci için BEP hazırlanabiliyor olması ve BEP hazırlamak için üretilmiş ücretli programların bulunmasının müzik öğretmenlerine program hazırlarken kolaylık sağladığı görülmüştür.

Müzik öğretmenleri özel eğitimde gösterip yaptırma, model olma, Orff, soru cevap, anlatım, yaparak yaşayarak öğrenme, fiziksel yardım, renklerle öğretim metodu gibi farklı yöntem ve teknikleri kullandıklarını söylemişlerdir.

Müzik öğretmenlerinin çoğunluğunun görüşüne göre iş birliği ile dersi yürütmekten verim aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Ders sürecini beraber yürüttükleri özel eğitim öğretmenleri, ders esnasında öğrenci tarafından akış bozulduğunda akışı bozan öğrenci ile ilgilenmekte, öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda müzik öğretmenine öğrencilerle bireysel ilgilenme bakımından destek sağlamaktadır. Özel eğitim öğretmenleri bir şubenin sınıf öğretmeni oldukları için öğrencileri bireysel anlamda daha

iyi tanımakta, bir öğrencinin problemi olduğunda branş öğretmeni ile paylaşmakta dolayısı ile müzik öğretmenleri ile sürekli bilgi alış-verişinde bulunmaktadırlar. Bunlara ek olarak özel eğitim öğretmenleri ile dersi yürütmenin fayda sağlamadığı, özel eğitim öğretmenlerinin müzik bilgisi yetersizliğinden kaynaklı verim alınamadığı, özel eğitim öğretmenlerinin sürece hiç dâhil olmadıkları, derse katılım sağlamayan öğrenciler için çaba göstermedikleri de bulgular arasında yer almaktadır.

Müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanında müzik, genellikle araç olarak kullanılmaktadır. Sayı sayma, renkleri öğrenme, günlük temel beceriler, sosyalleşme, sosyal etkinliklerde yer alma, öğrencinin kendini ifade edebilmesi, duygusal gelişim, sakinleşme ve mutlu olma gibi hedeflerde müziğin kullanılması beklenilmektedir. Yetenek sahibi olan ya da yeteneği olduğu düşünülen öğrencilerde dinleme-söyleme-çalma gibi hedef davranışlara ulaşılması beklenilmektedir. Özel gereksinimli bireylerin müzik faaliyetlerinde yer alıp, yapabildiklerinin farkında olunması yine beklentiler arasında yer almaktadır.

Özel eğitim öğrencileri farkında olmasalar da Müzik ve Oyun dersi aracılığıyla kendilerini ifade etmek, sosyalleşmek ve müzikal beceri kazanmak istemektedirler.

Veliler öğrencilerinin müzikal faaliyetlere katılım sağlamasını, çocuklarının yapabildiklerinin ortaya konulması ve bu kazanımların başka kişilerce görülmesini, çocuğun her birey gibi çalgı çalabilmesi ve bir yönünün çok yetenekli olmasını beklemektedirler. Veli beklentilerinin okulların bulunduğu yere göre de farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Velilerin müzik öğretmenlerinden beklentilerinin olmadığı ya da olsa da tutarlı olmadığı, yurtlarda kalan özel eğitim öğrenci velilerinin ilgisiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Covid-19 salgın sürecinde yürütülen uzaktan eğitim kapsamında Müzik ve Oyun dersine katılım sağlanmadığı ancak yüz yüze eğitim olduğunda özel eğitim öğrencilerinin okula gönderildiği de bulgular arasında yer almaktadır.

Müzik öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda, müzik öğretmeni adaylarının özel eğitim alanında bilgi ve donanıma sahip olabilmeleri için mutlaka öğretmenlik uygulamaları dersinde özel eğitim okullarına da yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Özel eğitim alanının fazladan bilgi ve beceri gerektirdiğini belirtmişlerdir. Eğitim fakültelerinde eksik kalan bilgi ve donanımların da öğretmenlik süresince hizmetiçi eğitimlerle desteklenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Yetkili kişilerce EBA'ya (Eğitim Bilişim Ağı) özel eğitim alanına uygun daha fazla içerik

yüklenmesini, okullardaki materyal sayılarının arttırılmasını ve özel eğitim okullarında kullanılan müzik kitaplarının sınıf seviyelerine uygun, daha işlevsel bir araç hâline getirilmesi önerilmektedir.

Müzik öğretmenleri özel eğitim alanında tecrübe ve bilginin önemi üzerinde durmuştur. Mutlaka lisans döneminde öğretmenlik uygulaması dersinin özel eğitim okullarında da uygulanması gerektiği önerilmektedir.

❖ Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Bölümleri 'ne Öneriler:

- YÖK Müzik Öğretmenleri Lisans Programı'nın düzenlenmesi, Özel Eğitim Uygulaması dersinin eklenmesi,

- Müzik öğretmeni adaylarına öğretmenlik uygulaması derslerinde özel eğitim okullarında staj imkânı verilmesi,

- Eğitim Fakülteleri'nde okutulan 'Özel Eğitim' ders içeriğine, özel eğitim müfredatında yer alan 'Müzik ve Oyun' müfredatına uygun etkinlik örneklerinin eklenmesi ve uygulama fırsatının sunulması,

- Müzik öğretmeni adaylarına okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve özel eğitim alanında hizmet verecekleri bilinci aşılınarak, bu düzey farklarına uygun kendilerini bilişsel ve psikolojik hazır olmaları konusunda destek sağlanması,

- 'Sınıf Yönetimi' ders içeriğinde özel eğitim alanında yer alan iş birliği ile eğitim konularına yer verilmesi,

❖ Millî Eğitim Bakanlığı'na Öneriler:

- Mesleğini yürütmekte olan müzik öğretmenlerinin, özel eğitim alanına aidiyet duygusu geliştirebilmeleri için ihtiyaçlarının tespit edilip karşılanması,

- Özel eğitimde görev yapan müzik öğretmenlerinin bir araya getirilerek bilgi paylaşımı sağlanması,

- Müzik öğretmenlerine özel eğitim alanında kriz yönetimi semineri verilmesi,

- BEP'in hazırlanması ve uygulanması ile ilgili müzik öğretmenlerinin bilgilendirilmesi,

- EBA'ya 'Müzik ve Oyun' dersine ilişkin içerik yüklenmesi,

- Müzik öğretmenlerine kılavuz kitap dağıtılması,

- 'Müzik ve Oyun' ders müfredatının düzenlenip daha işlevsel hâle gelmesinin sağlanması,

- Müzik öğretmenlerine müzik alan bilgilerini özel eğitim alanına uyarlama ile ilgili seminerlerin düzenlenmesi,

- ❖ Özel Eğitim Alanının Müzik Öğretmenlerinden Beklentilerine İlişkin Öneriler;

- Öğrencilerin temel becerileri (öz bakım becerileri gibi), sayı sayması, renkleri öğrenmesi, sosyalleşmesi, sakinleşmesi, sosyal etkinliklerde yer alması, mutlu olmasının sağlanmasının müzik öğretmenlerinin hedefleri arasında yer alması önerilmektedir.

- Öğrencilerin yapabildikleri müzikal becerileri başkalarının görmesinin sağlanması,

- Yeteneği olan öğrencilerin çalma-söyleme gibi becerileri kazanması,

- Müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanı ile ilgili yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olması,

- Mesleğine ait gerekli bilgi donanımına sahip olması,

- Özel eğitimde de çalışacağı bilincinde olarak yetiştirilmesi,

- Özel eğitim alanına aidiyet duygusunun gelişmesi,

- Zengin ve öğretici bir repertuara sahip olması (çocuk şarkıları, eğitsel ve devinimsel şarkılar),

- Çeşitli çalgılarla dersi zenginleştirebilmesi,

- Farklı öğretim yöntem ve tekniklerle, özel öğrenen ve bireysel farklılığı olan bir gruba eğitim sunabilmesi,

- Özel eğitimde amaç olabildiğince bağımsız birey yetiştirmektir. Bu amaca uygun farklı program içerikleri kullanarak hedefe göre eğitim verebilmesi (amaç, dil gelişimi ise tekerlemeler; beden gelişimi için devinimsel içerikli şarkılar öğretimi gibi),

- Özel gereksinimli bireyleri tanımsal ifadelerin ötesinde, öğrencileri birey olarak tanıyabilmesi ve iletişim yolları bulabilmesi,

- Özel eğitim ve müziği sentezleyip öğrenciye ulaşabilmesi,

- İşbirlikçi bir anlayışla takım olarak hareket etmeyi ve hem takım arkadaşlarını hem öğrencileri yönlendirmeyi bilmesi,

- Müziği her düzeyde anlatabilmesi ve kullanabilmesi,

- Kültürümüzü, Türk Müziğimizi aktarabilmesi (örneğin halk oyunu hikâyeleri anlatılabilir, folklorik dansların figürleri basit düzeyde müziğe uygun şekilde öğretilir).

KAYNAKÇA

- Akıncı, M. Ş. (2017). *Müzik Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerle Müzik Uygulamalarına İlişkin Özyeterlik Algıları*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Akıncı, M. Ş., Akıncı, E. S. ve Alpagut, U. (2019). Müzik Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerle Müzik Uygulamalarına İlişkin Özyeterlik Algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:27(4), 1609-1622.
- Aktaş, M. C. (2014). Nitel Veri Toplama Araçları. İçinde; *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (1), (Ed: Metin, M.) ss. 337-371. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık,
- Alkan, M., Perkmen, S. ve Çevik, D. B. (2012). Müzik Öğretmeni Adaylarının Mesleklerinden Beklentileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. Cilt:1(1), 41-45.
- Altınsoy, F., ve Özyer, K. K. (2018). Liseli Ergenlerde Okula Aidiyet Duygusu: Umutsuzluk ve Yalnızlık İlişkileri. *İlköğretim Online Dergisi*. Cilt:17(3), 1751-1764.
- Aslan, K. (2015). Özgül Öğrenme Güçlüğü'nün Erken Dönem Belirtileri ve Erken Müdahale Uygulamalarına Dair Derleme. *Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Kongre Kitabı*, 11-13 Mayıs 2015, Ankara, Türkiye, ss. 577-588.
- Ataman, A. (Ed.). (2003). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Başar, M. ve Özdemir, S. (2015). Duygusal ve Davranışsal Bozukluğu olan Çocuklar için Başarıya İlk Adım Erken Müdahale Programı Uygulamalarının Gözden Geçirilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:34(1). 176-197.
- Berrakçay, O. (2008). *Müziğin Bir Yaygın Gelişimsel Bozukluk Tipi Olan Otizmde Ortaya Çıkan Problemler Davranışlar Üzerindeki Etkisi: Ritim Uygulaması Çerçevesinde 4 Örnek Olay*. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak E. K., Akgün Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F., (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (23). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cavkaytar, A ve Diken, İ. H. (2005). *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çağlar, D. (1976). Öğretilbilir Geri Zekâlı Çocukların Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:9(1), 465-485.
- Çağlar, D. (1979). *Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimi*. (2). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Çağlar, D. (1982a). Cumhuriyet Devrinde 1981'e Kadar Özel Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt:15(1), 322-334.
- Çağlar, D. (1982b). *Ortopedik Özürlü Çocuklar ve Eğitimi*. (2) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 115.
- Çitil, M. (2020). Özel Eğitim Alanının Kavramsal, Tarihsel ve Yasal Temelleri. İçinde; *Türkiye'de Özel Eğitim Hizmetleri*. (Ed: U. Sak ve Ed: S. Toraman), ss. 11-48. Ankara: Afşar Ofset.
- Diken, İ. H. (2018). Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Öğrenciler. İçinde; *Özel Eğitim Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim* (16), (Ed: İ. H. Diken), ss. 442-482. Ankara: Pegem Akademi.
- Diken, İ. H. (Ed). (2019). *Özel Eğitim Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim* (17). Ankara: Pegem Akademi.

- Düzbastılar, M. E. ve Eyüpoğlu, G. (2019). Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrencilerin Müzik Öğretimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*. Cilt:5(4), 384-404.
- Enç, M. (2005). *Görme Özürlüler Gelişim, Uyum ve Eğitimleri*. (2). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Enç, M., Çağlar, D. ve Özsoy, Y. (1975). *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:95.
- Ercoşkun, M. H. ve Nalçacı, A. (2005). Öğretimde Psikolojik İhtiyaçların Yeri ve Önemi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. (11), 353-370.
- Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Ötesi Araştırma Tasarımları, Niteliksel ve İstatistiksel Yöntemler*. (3). Ankara: Erk Yayınları.
- Eren, B. ve Engür, D. (2019). Özel Eğitim Öğretmeni Adaylarının Müzik Öğretimine Yönelik Özyeterlik İnançlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:18(72), 1911-1928.
- Ergüven, D. A. (2019). *Özel Eğitim Alanında Çalışan Alan Dışı Öğretmenlerin Mesleki Yeterliliklerinin İncelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Genç, Ö. (2011). Kapadokya'nın Önemli Azizlerinden Biri: Doğu Manastırcılığının Kurucusu Aziz Basil. İçinde; *1. Nevşehir Tarih ve Kültür ve Kültür Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir, Türkiye. Cilt:6, ss. 261-270.
- Gökmen, U. (2010). *Otizm Tanısı Almış Bir Çocuğun Müziğe ve Müzik Çalışmalarına Verdiği Tepkilerin Betimlenmesi*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Güven, E. ve Tufan, E. (2010). Kaynaştırma Sınıflarında İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ile Müzik Dersleri. *Uludağ Fakültesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:23(2), 557-573.
- Kara, B. (2017). Dünyada ve Türkiye'de Zihinsel Engellilerde Eğitim. *The Journal of Academic Social Science Studies*. (61), 277-288.
- Kara, S. (2019). *Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Süreçlerinde Müzik Eğitim Entegrasyonuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Karademir, Ş. (2008). *Özürlülük Sınıflaması İçin Bir Model Oluşturma*. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Karakaya, İ. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. İçinde; *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (Ed: A. Tanrıöğen), ss. 57-86. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karamızrak, N. (2014). Ses ve Müziğin Organları İyileştirici Etkisi. *Koşuyolu Kalp Dergisi*. Cilt:17(1), 54-57.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. (34). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatağ, M. (2020). Zihinsel Engelliler Özel Eğitim Uygulama Okullarında Çalışan Müzik Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sanat ve İnsan Dergisi*. Cilt:4(1), 22-43.
- Karataş, A. Y. (2019) *Ders Dışı Koro Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Öz Yeterliliğine Etkisi*. Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Kutlu, M. (2018). *Ortaokullar ve Özel Eğitim Uygulama Okullarında Görev Yapan Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrencilere İlişkin Görüşleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Kürücü, N. (2019). *Müzik Öğretmeni Adaylarının Müzik Öğretimi Öz Yeterlilik Algılarının İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- MEB 1, (2018). *Müzik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar)*. (Erişim Tarihi: 17.12.2021).
- MEB 2, (2018). *Müzik Dersi Öğretim Programı (9,10,11 ve 12. Sınıflar)*. (Erişim Tarihi: 29.01.2023).
- MEB 3, (2018). *Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programı II. Kademe (5,6,7 ve 8. Sınıflar)*. (Erişim Tarihi: 21.12.2021).
- MEB 4, (2018). *Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programı I. Kademe (1,2,3 ve 4. Sınıflar)*. (Erişim Tarihi: 30.01.2023).
- MEB 5, (2018). *Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programı III. Kademe (9,10,11 ve 12. Sınıflar)*. (Erişim Tarihi: 30.01.2023).
- Metin, N. (Ed.). (2012). *Özel Gereksinimli Çocuklar*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Özçelik, İ. (1987). *Özel Eğitim Alanı ve Özürlü Olma Durumu*. Fon Matbaası: Ankara.
- Özdemir, E. (2021). *Özel Eğitim Uygulama Okullarında Çalışan Müzik Öğretmenlerinin Mesleki Yaşantılarında Karşılaştıkları Güçlükler*. Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Özsoy, Y. (1977). *Özel Eğitimde Kavramla İlgili Sorular*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:10(1), 211-244.
- Özsoy, Y., Özyürek, M. ve Eripek, S. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar “Özel Eğitime Giriş”*. (12). Ankara: Karatepe Yayınları.
- Pektaş, S., Düzkantar, A. ve Yurga, C. (2016). *Özel Eğitim Alan Çocukların Eğitiminde Müziğin Kullanılmasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri*. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi. Cilt:6(14), 1-17.
- Resmî Gazete 1, Sayı: 18192 (15.10.1963). *2916 Numaralı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu*. (Erişim Tarihi: 8.12.2021).
- Resmî Gazete 2, Sayı: 30471 (07.07.2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. (Erişim Tarihi: 14.12.2021).
- Resmî Gazete 3, Sayı: 26184 (31.05.2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. (Erişim Tarihi: 14.12.2021).
- Resmî Gazete 4, Sayı: 14574 (24.06.1973). *1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu*. (Erişim Tarihi: 14.01.2022).
- Resmî Gazete 5, Sayı: 7880 (09.08.1951). *5822 Numaralı Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesinin Millî Eğitim Bakanlığı'na Devrine Dair Kanun*. (Erişim Tarihi: 8.12.2021).
- Resmî Gazete 6, Sayı: 10705 (12.01.1961). *222 Numaralı İlköğretim ve Eğitim Kanunu*. (Erişim Tarihi: 11.12.2021).
- Resmî Gazete 7, Sayı: 28758 (07.09.2013). *Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*. (Erişim Tarihi: 26.02.2023).

- Resmî Gazete 8, Sayı: 25212 (20.08.2003). *Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. (Erişim Tarihi: 21.12.2021).
- Sağırkaya, B. (2020). *Özel Eğitim Öğretmenlerinin Pedagojik Müzik Terapi Tekniklerini Uygulama Durumları*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Sakarkaya, S., Onuray Eğilmez, H ve Engür, D. (2019). Müzik Eğitiminin Hafif Düzey Zihinsel Engelli Öğrencilerin Sosyalleşme Düzeylerine Etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:7(4), 35-43.
- Sarı, H. (2003). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Sarıçiftçi, S. (2019). *Özel Eğitim Okullarında Görev Yapan Müzik Öğretmenlerinin Mesleki Doyumlarının ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Subaşıoğlu, F. ve Fenge, Z. Z. A. (2019). Dünyada ve Türkiye’de Görme Engellilik: Zaman Çizelgesi. *Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi*, (1), 595-645.
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (1999). *I. Özürlüler Şûrası Çağdaş Toplum Yaşam ve Özürlüler Ön Komisyon Raporları*. Takav Matbaacılık: Ankara.
- Tokinan, B. Ö. (2008). *Yaratıcı Dans Etkinliklerinin Motivasyon, Özgüven, Özyeterlik ve Dans Performansı Üzerindeki Etkileri*. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Tuna, İ. (2021). *Özel Eğitim Alanında Çalışan Branş Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanına Yönelik Mesleki İhtiyaçlarının Belirlenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Turan, D. (2006). *Özel Eğitimde Müzikten Yararlanmada Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türkmen, E. F. (2019). *Müzik Eğitiminde Öğretim Yöntemleri*. (4.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Uçaner, B. ve Jelen, B. (2015). Müzik Terapi Uygulamaları ve Bazı Ülkelerdeki Eğitimi. *Folklor/Edebiyat Dergisi*. Cilt:21(81), 35-46.
- UNICEF. (1983). *Özürlü Çocuklar “Bulundukları Toplum İçinde: Eğitimleri, Sakatlığın Önlenmesi ve Rehabilitasyonu”*. (3). (Çev: H. Karatepe). Ankara: Karatepe Yayınları.
- Ünal, M., Ece, A. S. ve Yıkılmış, A. (2016). Zihin Engelli Çocuklara Öz Bakım Becerilerinin Şarkı Yoluyla Öğretilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:8(17), 139-153.
- Vuran, S. (2014). *Özel Eğitim*. (3) Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık.
- Yaman, A., Koray, Ö. C. Ve Altunçekiç, A. (2004). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnanç Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt:2(3), 355-366.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. Cilt:23(112), 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (12). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YÖK 1, (2018). Müzik Öğretmenliği Lisans Programı. (Erişim Tarihi: 15.12.2021).

YÖK 2, (2021). Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programına İlişkin Çerçeve Usul ve Esaslar. (Erişim Tarihi: 26.02.2023).

Yurteri, N. ve Akdemir, M. (2019). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Müzik Terapinin Otizm Belirtileri ve Yaşam Kalitesine Etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. Cilt:20(4), 436-441.

EKLER DİZİNİ

Sayfa

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Görüşme Formu Sorularına İlişkin Etik Kurul Onayı Belgesi.....	81
Ek 2: Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanındaki Yeterliklerini ve Onlardan Beklentileri Belirlemeye Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları.....	82
Ek 3: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu.....	83
Ek 4: Müzik Öğretmenlerinin Görüşme Sorularına Yönelik Vermiş Oldukları Cevaplar.....	84

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Görüşme Formu Sorularına İlişkin Etik Kurul Onayı Belgesi

Ek 2: Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanındaki Yeterliklerini ve Onlardan Beklentileri Belirlemeye Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları

1. Yaşınız kaç? Cinsiyetiniz? a) Kadın b) Erkek
- Eğitim durumunuz nedir? a) Lisans b) Yüksek Lisans c) Doktora
2. Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz ve şu an çalıştığınız okulun türü nedir?
3. Müzik öğretmeni olarak özel eğitim kurumunda kaç yıldır çalışıyorsunuz?
4. Daha önce özel eğitim kurumu dışında başka bir okulda müzik öğretmeni olarak görev yaptınız mı? Cevabınız evet ise kaç yıl görev yaptığınızı söyler misiniz?
5. Özel eğitim kurumunda çalışmayı tercih etme nedeninizi açıkla mısınız?
6. Özel eğitim kurumunda çalışmayı tercih ederken tereddüt yaşadınız mı? Yaşadıysanız bu tereddütlerin sebeplerini açıkla mısınız?
7. Özel eğitim kurumunda göreve yeni başladığınız süreçte herhangi bir sorun yaşadınız mı? Yaşadıysanız açıkla mısınız?
8. Kendinizi özel eğitim kurumuna ait hissediyor musunuz?
a) Evet ise, bu aidiyetin sebepleri nelerdir?
b) Hayır ise, neden ait hissetmiyorsunuz?
9. Yaptığınız işten doyum alıyor musunuz? Sizi mutlu ve mutsuz eden durumları açıkla mısınız?
10. Özel eğitim kurumunda çalışan bir müzik öğretmeni olarak kendinizi meslekî anlamda yeterli hissediyor musunuz? Güçlü ve zayıf olduğunuz yönlerinizi açıkla mısınız?
11. Özel eğitim öğrencilerine müzik ders programı hazırlarken problem yaşıyor musunuz? Varsa bu problemleri açıkla mısınız?
12. Özel eğitim öğrencilerine müzik dersinde öğrenme farklılıklarına uygun öğretim yöntem ve teknikleri uygulayabiliyor musunuz? Ne tür öğretim yöntem ve teknikler uyguluyorsunuz?
13. Müzik derslerine, özel eğitim öğretmeniyle birlikte giriyorsunuz, dersi nasıl yürütüyorsunuz? Ders sürecinde özel eğitim öğretmeniyle nasıl bir iş birliği yapıyorsunuz? Ders sürecinden verim aldığınızı düşünüyor musunuz?
14. Sizce özel eğitim alanında sizden neler bekleniyor? Öğretmenler, öğrenciler ve veliler boyutunda değerlendirebilir misiniz?

Ek 3: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Afyon Kocatepe Üniversitesi
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı tarafından yürütülen “Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanındaki Yeterlikleri ve Onlardan Beklentiler” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Müzik Öğretmenlerinin Özel Eğitim alanındaki yeterliklerini ortaya koymak ve onlardan bu alandaki beklentileri tespit edebilmektir. Araştırmada sizden tahminen 20 dakika ayırmanız istenmektedir. Cevaplarınız ses kayıt cihazı ve notlarla kayıt altına alınacaktır. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 50 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya akay.gizem@hotmail e-posta adresi ve 05321752076 numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcılar İçin:

Katılımcının:

Adı-Soyadı:

İmzası:

İletişim Bilgileri:

e-posta:

Telefon:

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin:

Veli veya Vasisinin

Adı Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

İmzası:

Ek 4: Müzik Öğretmenlerinin Görüşme Sorularına Yönelik Vermiş Oldukları Cevaplar

SORU 1	Yaşınız kaç?	Cinsiyetiniz nedir?	Eğitim Durumunuz nedir?
M. Ö. 1	-	Kadın	Lisans
M. Ö. 2	40	Kadın	Lisans
M. Ö. 3	29	Erkek	Lisans
M. Ö. 4	41	Kadın	Lisans
M. Ö. 5	30	Erkek	Lisans
M. Ö. 6	31	Kadın	Lisans
M. Ö. 7	31	Erkek	Yüksek Lisans
M. Ö. 8	37	Erkek	Lisans
M. Ö. 9	43	Kadın	Lisans
M. Ö. 10	30	Kadın	Lisans

SORU 2	Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz ve şu an çalıştığınız okulun türü nedir?
M. Ö. 1	13 yıl. Özel Eğitim
M. Ö. 2	6 yıl. Özel Eğitim
M. Ö. 3	Öğretmenlikte 7. yılım. Şu an uygulama okulunda görev yapıyorum.
M. Ö. 4	7 yıldır görevdeyim. Özel Eğitim Meslek Okulu.
M. Ö. 5	6 yıl. Özel Eğitim Uygulama Okulu
M. Ö. 6	9 yıl. Özel Eğitim Okulu
M. Ö. 7	7. yılımdayım şu anda. Özel Eğitim Uygulama Okulu
M. Ö. 8	Yaklaşık 10. Özel Eğitim 2. Kademe
M. Ö. 9	21 yıldır. Özel Eğitim Meslek Okulu
M. Ö. 10	2 yıldır. Otizm

SORU 3	Müzik öğretmeni olarak özel eğitim kurumunda kaç yıldır çalışıyorsunuz?
M. Ö. 1	8 yıldır.
M. Ö. 2	3 yıl.
M. Ö. 3	Yaklaşık 2,5 aydır burada görevliyim.
M. Ö. 4	4
M. Ö. 5	2,5 3 yıldır. Araya bir askerlik girdi.
M. Ö. 6	Şu an 5. yılımdayım.

M. Ö. 7	2 yıldır çalışıyorum Özel eğitimle ilgili 6 aylıkta kısa bir tecrübem de var. Bursa Belediyesinin Özel Eğitim Kurumu vardı, Engelliler Bakım Merkezi. 6 ay orada müzik eğitimi vermiştim. Koro çalışmaları vs. o şekilde bir çalışma yürütmüştük.
M. Ö. 8	Bu 2. senem olacak.
M. Ö. 9	5. yılım.
M. Ö. 10	2 yıldır çalışıyorum.

SORU 4	Daha önce özel eğitim kurumu dışında başka bir okulda müzik öğretmeni olarak görev yaptınız mı? Cevabınız evet ise kaç yıldır görev yaptığınızı söyler misiniz?
M. Ö. 1	Evet 5 yıl.
M. Ö. 2	Evet 3 yıl.
M. Ö. 3	Evet. 4 yıl bir ortaokulda öğretmenlik yaptım. 2 yılda bir sanat merkezinde koordinatörlük görevi yürüttüm.
M. Ö. 4	Evet 3 yıl.
M. Ö. 5	3 yıldır.
M. Ö. 6	Daha önce bir ortaokulda çalıştım 4 yıl boyunca.
M. Ö. 7	Piyano ve keman özel dersleri veriyordum.
M. Ö. 8	Orta okul ve lisede çalıştım 8 yıl.
M. Ö. 9	İlkokul, ortaokul, güzel sanatlar lisesi ve en son özel eğitim
M. Ö. 10	Başka bir okulda çalışmadım.

SORU 5	Özel eğitim kurumunda çalışmayı tercih etme nedeninizi açıklar mısınız?
M. Ö. 1	Zorunlu, eş durumu ataması.
M. Ö. 2	Evime yakın olduğu için.
M. Ö. 3	Okul ortamını daha samimi bulduğum için ve özel çocuklara bir fayda sağlayabilmek adına bu okulu tercih ettim.
M. Ö. 4	Tercih dışı geldim.
M. Ö. 5	İlk etapta eş durumundan geldiğim için bir tek burası açıktı. Biraz zaruret durumu oluştu. Fakat şu durumda tekrar başka bir yere tayin isteyecek olsam, özel eğitimi tercih ederim. Çünkü öğrenciler günümüz öğrencilerine nazaran gayet masum, saf ve tertemizlerdir.
M. Ö. 6	Kendimi geliştirmeyi seviyorum. Özel eğitim kurumunda çalışarak kendime yeni ve farklı tecrübeler edinebileceğimi düşündüm. Bu sebeple tercih ettim.
M. Ö. 7	Özel eğitimde çalışmak benim için psikolojik anlamda çok önemli. Çünkü, hepimizin böyle hayatla ilgili büyük kaygıları var. Başarı vs. bir şeye ulaşma gibi. Ama özel eğitim okullarında küçük şeyler yapınca insan tatmin olabiliyor. Öğrencilerin mutlu olduğunu görünce küçük şeylerden insan mutlu oluyor. O açıdan çalıştığım kurumu çok seviyorum.

	Soru: Tercih etme sebebiniz özel eğitim alanını sevmek mi? Yoksa tayin, atama gibi başka bir durum var mı? Atamadan kaynaklı olarak oraya gittim. Şöyle bir durum var. Biliyorsunuz KPSS diye bir engel var. KPSS notlarına göre tercih yapıyoruz. Yani genelde müzik öğretmenleri özel eğitim okullarını tercih etmek istemiyorlar. Çünkü bir algı var, özel eğitim çok zordur, öğrencileri çok sıkıntılıdır diye. Tabii ki sıkıntılı tarafları var. Ben yazarken hiç tereddüt etmedim. Çünkü daha önce bir tecrübem var. 6 ay çalışmışım ve çok keyifliydi benim için. Onun için 10. sıraya yazmışım ve orası geldi. Memnun olarak gittim, öyle söyleyeyim. Şimdi bundan sonra bir yer değiştirme ataması olacak. O zaman yine özel eğitim kurumunu tercih edeceğim. Çünkü orda çalışmak keyifli... Soru: Yaşadığınız yere yakın olmak için mi yazdınız? Ben aslında İstanbul'da çalıştım uzun yıllar. Yaklaşık beş yıl. Bazı maddi sıkıntılardan dolayı atanmam gerektiğini düşündüm. Daha sonra Uşak en yakındı, İstanbul'daki yine yüksek lisans işlerimi devam ettirebilirim yakın mesafe olduğu için diye düşündüm. Hem özel öğrencilerim de var. Sınavlara hazırlıyorum onları. Onlarla bağlantılarımı koparmak istemedim. Sık sık gidip geliyorum bu arada. İstanbul'da yaşıyorum, Uşak'ta ders veriyorum 2 gün şeklinde devam ediyor.
M. Ö. 8	Tercih etmem de özel bir sebep yok. Ben öğretmen olduğum için her okulda çalışırım.
M. Ö. 9	İl dışından geldik. Eşimden dolayı, eş durumundan geldim. Tayin isteyecek yer olmadığından, biraz mecburi oldu.
M. Ö. 10	O çocuklara ulaşabilmek öncelikli hedef ve o otizmlili çocukların resim, müzik ve beden eğitimi alanlarına daha yatkın olduğu için. Oradaki başarıda aldığım dönüt beni tatmin ettiği için, burayı tercih ettim.

SORU 6	Özel eğitim kurumunda çalışmayı tercih ederken tereddüt yaşadınız mı? Yaşadıysanız bu tereddütlerin sebeplerini açıkla mısınız?
M. Ö. 1	Evet yaşadım. Hiç tecrübem yoktu o yüzden.
M. Ö. 2	Bu konuda hiçbir eğitim almadığım için evet oldu.
M. Ö. 3	Evet. Daha önce böyle bir tecrübem olmadığı için tereddüt ettim. Ancak 1 hafta sonra adapte oldum.
M. Ö. 4	Evet yaşadım. Öğrencilere yeterli olamazsam diye endişe ettim.
M. Ö. 5	Tereddüt tabii ki yaşadım. Çünkü hiç bilmediğim bir mecra. Hatta varlığından dahi haberim olmayan bir okul türüydü. Şöyle söyleyeyim, hiçbir bilgim hiç bir bağlantım yoktu. Hiçbir fikrimin olmaması birinci tereddüdümdü. İkincisi ise o okulda ne yapacağı kestiremiyordum. Tabii okula gittik de işleniş nasıl? Yıllık planı nasıl? Öğrencilerle ilgili ilişkiler nasıl? Tamamen sıfır bir yere giriyorsunuz. Hiç tanımadığınız bir dünyaya giriyorsunuz.
M. Ö. 6	Açıkçası yaşadım. Çünkü aldığımız müzik öğretmenliği programında yeterince bu alanla ilgili eğitim almadığımı düşünüp, bu yetersizlik hisleri sebebiyle tereddütlerim oldu.
M. Ö. 7	Yani şöyle söyleyebilirim. Çocukların öğrenme becerileri çok zayıf, en çok problem o zaten. Onun dışında bazı öğrencilerimizin psikolojik problemleri de

	var, aile yaklaşımlarından kaynaklı. Yani saldırgan olabiliyorlar. Sabote etmek için farklı eylemler yapıyorlar. Öyle problemler yaşadım.
M. Ö. 8	Hayır, yaşamadım.
M. Ö. 9	Bu dalda hiçbir eğitimim yoktu. Tereddüt de ettim. Aslında korktum yani. Ne yapacağım? Nasıl hâkim olacağım öğrenciye diye. Böyle bir okulun varlığından haberdar da değildim işin aslı. Mecbur kalınca işin içine girdik ama çok memnunum. Bu dala hiç hâkim değilim. Özel eğitim çocukları kendi içlerinde de ayrıldıkları için bu dalda eğitimim yok. Nasıl bir eğitim uygulayacağım? 10-15 sene Güzel Sanatlarda kendi dalımda eğitim verdiğim için, hani bu çocukların seviyesine nasıl inebilirim? Hangi çocuğa nasıl davranış sergilerim? Hangi çocuğa nasıl yaklaşabilirim? Diye bir tereddüt, bir korku vardı.
M. Ö. 10	Hiç tereddüt yaşamadım. Daha önce Toplum Sağlığı Merkezinde çalışmışım. Orada da karşılaştım otizmli öğrencilerle. Oradan deneyimim var aslında. Biliyordum burayı, özellikle tercih ettim.

SORU 7	Özel eğitim kurumunda göreve yeni başladığınız süreçte herhangi bir sorun yaşadınız mı? Yaşadıysanız açıkla mısınız?
M. Ö. 1	Evet yaşadım çok uzun sürede dönüt alabiliyorsunuz. Çocukları tanıyana kadar çok zordu. Huylarını öğrendikten sonra daha güzel oldu.
M. Ö. 2	Evet yaklaşık 1 yıl uyum süresinde zorlandım. Ne yapmak gerektiği nasıl çalışılacağı konusunda diğer zümrelerimden destek aldım.
M. Ö. 3	Hayır yaşamadım.
M. Ö. 4	Evet, daha önce deneyimim olmadığı için, yaparak yaşayarak öğrendim. Tecrübe ile şekillendi.
M. Ö. 5	Yeni başladığım süreçte şöyle bir sorun yaşadım. Normal eğitim sürecinde, normal öğrencilerle çalıştığım için, bunlar şimdi farklı geldi. Onlara öğrettiğin şeyleri bunlara da öğretmeye çalışıyorsun. Bu süreçte karşıdan istediğin ya da beklediğin, istediğinden ziyade beklediğin dönütü alamadığın için psikolojik bir yorgunluk oluşuyor. Yani bu yorgunluğu atmak, nereden baksanız bir senemi almıştır. Çünkü çocuğa bir şeyler katmak istiyorsun, çocuk sana farklı bir dönüş yapıyor. Sen mesela sağını solunu öğretmeye çalışıyorsun, çocuk tavana bakıyor ya da elimi tut diyorsun çocuk elini ısırmaya çalışıyor. Yani böyle afaki durumlar var. Eğitimin dışında aşırı afaki durumlar var. Ben bunu nasıl attım? Şöyle söyleyeyim benim okulum 60 mevcuduysa 6 tanesi öğrenime açık, o kadar düşük yani seviye. Soru: Okulunuz ağır, orta, hafif hangi zihinsel engelli gurubunda? Bizim okulda hepsinden var. Aklınıza ne geliyorsa hepsinden var yani. Soru: Bu durum ilçede olmasından mı kaynaklı hocam? Büyük ihtimal. Çünkü zaten merkezi bir durumda, yani Çay'dan gelen var, köylerden gelen var, işte Bolvadin merkezde. Biraz dediğiniz gibi zaruret durumu da var. Karışık geliyor mecburen ama ben buradaki şunu amaç edindim kendime, öğretimden ziyade çocukları mutlu edebilmek. Yani deyim yerindeyse onlara ayak uydurabilmek. Çocuk o gün ne istiyor? Mesela 'Bana Ankara'nın Bağlarını çal hocam' diyor. Onu çaldığın zaman mutlu oluyor ya da ne bileyim 'Bugün çok canım sıkın arabesk çal' diyor. Böyle rahat rahat konuşuyorlar zaten. Kasmıyorlar. Ne istiyorlarsa onu yapıyorlar, ben de onların istediklerini yapınca ben de mutlu oluyorum. Yeri geliyor ben de kalkıp oynuyorum onlarla. Onlar

	hüzünleniyorlarsa, bende onlarla hüzünleniyorum. Özel eğitim gerçekten bambaşka bir dünyaymış. Böyle insanlar çekiniyor, korkuyor ama her insana göre mi kesinlikle değil. Demek ki benim yapım buna müsaitmiş ki ben bunu kaldırabildim.
M. Ö. 6	Özel eğitime gereksinim duyan çocuklarla maalesef her yerde karşılaşamıyoruz farklı sebeplerle sadece küçük bir kısmı sosyal hayata karışabiliyorlar. Öğrencilere nasıl bir yaklaşım göstermem gerektiği konusunda sıkıntılar yaşadım. Fakat zaman içinde edindiğim bilgi ve tecrübeler sayesinde bu durumu aştığımı düşünüyorum.
M. Ö. 7	Yani üstüme tükürmeleri olsun, tokat, yumruk vs. bunlar olağan şeyler. Ama genel anlamda müziği sevdiklerini gördüm. Onların çalabileceği en basit enstrümanlar da Orff çalgıları. Yani öyle düşünüyorum. Onlara Orff çalgıları aldırıldım. Onunla eşlik etmeye çalışıyorlar. Ritim duyguları çok zayıf. Benim çalıştığım ağır zihinsel engelliler olduğu için, çocukların ritim duygularından ziyade, normal becerileri de çok zayıf. Algılama becerileri yani birçok yönden, konuşma becerileri de aynı şekilde çok zayıf. Temel komutları anlamayanlar da var. Gel, otur vb. gibi... Ritim dönütü verebiliyorlar. Mesela 4/4'lük bir parça çaldığında 1, 2, 3, 4, gibi ritim çaldirabiliyorum. Öyle öğrenciler çıkıyor. Ama bazılarına hiçbir şey yaptırıpamıyorum. Direniyorlar ya da enstrümanları sağa, sola atıyorlar. Öyle problemler yaşıyoruz. Zaten diğer enstrümanları çalmaları çok zor. Piyano, keman, gitar böyle enstrümanlar çünkü bilişsel anlamda çok üst düzey algılama gerektiriyor. Kaldı ki onları normal insanların öğrenmesi de güç zaten, biliyorsunuz. Soru: İnce kas motor beceriler ağır zihinsel engelliler de çalgı çalmak için yeterince gelişmemiş durumda mı? Evet yani kas problemleri olabiliyor. Enstrüman dediğim ben sadece ritime indirgedim öyle söyleyeyim.
M. Ö. 8	Yok, hiçbir problem yaşamadım.
M. Ö. 9	Yok, çok büyük sorun yaşamadım. İki aylık bir eğitim vardı ona katıldım. Az çok bir bilgi edindim. Bir de yaşayarak sahada görünce, nasıl yaklaşırım, nasıl davranırım bir sorun yaşamadım.
M. Ö. 10	Zaten zorluklarını biliyordum. Ben bilerek geldim. Tabii ki sorunlar çok oldu. Çocukların krize girmeleri, derste bir gün iyiye ertesi gün kötü olmaları veya canları hiç istememeleri... Onun haricinde sınıfta otokontrolünün sıkıntılı olduğu... Yeni görüyorlar yeni tanıyorlar. Sınıf öğretmeni değil, branş öğretmeni olduğum için beni haftada sadece birkaç kere görüyorlar. Bunlarla karşılaşacağımı biliyordum. Bu durumu daha sabırla, daha zamana yayarak, tanımaya çalışarak çocuklarla ilerlemeye çalıştım.

SORU 8	Kendinizi özel eğitim kurumuna ait hissediyor musunuz? A) Evet ise, bu aidiyetin sebepleri nelerdir? B) Hayır ise, neden ait hissetmiyor musunuz?
M. Ö. 1	Hayır hissetmiyorum. Müzik dersi özel eğitimde çok önemli ama ben dönüt alabilmeyi isteyen biriyim ve bu durum aidiyetimi azaltıyor. Akademik olarak burada ilerlemeniz çok zor.
M. Ö. 2	Evet. Eğlenceli bir ders olduğu için çocukların mutlu olduğunu görmek motive ediyor.

M. Ö. 3	Evet. Özel çocuklarla çalışmanın özel olduğunu düşünüyorum. Manevi olarak doyum noktasına ulaşmak daha kolay oluyor.
M. Ö. 4	Evet, ailemde 2 engelli yeğenim var. Onlara öğrettiğim her şey beni mutlu ediyor. Başarabildiklerini, yapabildiklerini görmek müthiş bir duygu.
M. Ö. 5	Evet, kesinlikle. Aidiyetteki sebep, müzik öğretmenini olduğum için söylüyorum. Müzikçiler deyim yerindeyse, dışarıdan baktığında akıllı görünen, ruhu deli olan insanlardır. Yani o yüzden ben kendimi orada çok rahat hissediyorum. Mesela çocuklara bir mimik yapacağım zaman ya da suratımın şeklini değiştireceğim zaman çekinmiyorum. Normal okulda yapsan iki yıl dalga geçerler. Burada çocuk geliyor sana 'eeee' deyip ağzını açıyor, sen de 'beee' diyorsun, rahat davranabiliyorsun. Ben yaşadığım psikolojik rahatlığı seviyorum orada. Seni yargılayan yok. Seni tiye alan yok, dalga geçmeye çalışan yok. Seni ezmeye çalışan yok. Yani tamamen bir oluyorsun orada. Bir de sınıf öğretmenleri de güzel insanlarsa tadından yenmiyor. Çünkü biz beraber giriyoruz derslere. Müzik dersine geldikleri zaman, sınıf öğretmenleri de oluyor yanlarında. Biz o sınıfta öğretmen olarak iki ya da üç kişi oluyoruz. Sınıf öğretmenleri ile de uyum sağlandığı zaman gerçekten çok zevkli oluyor.
M. Ö. 6	Özel eğitime ait hissetmiyorum açıkçası. Çünkü özel eğitim ve özel eğitimde çalışmanın oldukça yıpratıcı ve ekstra sabır isteyen bir branş olduğunu düşünüyorum. Hatta belli periyotlarla öğretmenlerin değiştirilmesi taraftarıyım. Bunun özel eğitimin dinamik tutulması için gerekli olduğunu düşünüyorum.
M. Ö. 7	Evet hissediyorum. Aidiyetin sebebi, çoğu sanatçı da toplumdan farklı olma durumu vardır. Tabii ki kendimi sanatçı statüsüne koymuyorum ama bir müzisyen olarak toplumdan farklı yönlerim olduğunu düşünüyorum. Açıkçası toplum dışında bir insan olduğumu düşünüyorum. Onun için de orada olmak bana sıkıcı gelmiyor. Yani normal hayatın bir parçası gibi benim için. Ama çoğu insan için orada olmak, psikolojisinin bozulacağı anlamına geliyor. Benim için öyle değil. Benim için bir rehabilite aslında. Kendim gibi davranabildiğim yerlerden biri. Başka bir okulda olsam, çocuklara karşı farklı bir maske takmak zorundayım. Onları kontrol edebilmek için. Ama orada öyle bir şey yok. Sadece müzik yapıp eğleniyoruz. Yani öyle bir durum var.
M. Ö. 8	Evet, tabii ki. Özel eğitim çok önemli. Her çocuğun engelli de olsa eğitim ihtiyacı var. Devlette bunu biliyor ve bu okulları açıyor. Bence bu yani.
M. Ö. 9	Evet, şu anda hissediyorum. Buradaki çocuklar çok doğal. Seviyorsa seviyor, sevmiyorsa direkt dile getiriyor. Nasıl davranacağını net bir şekilde görüyorsunuz. Yapmacıklık, iki yüzlülük yok. Beş yıl boyunca da kime nasıl yaklaşacağımı daha iyi anladım. Ben bunları, biraz daha anaokulu, kreş seviyesinde görüyorum. Kendi çocuklarım da olduğu, tecrübem olduğu için, bunlara yaklaşımım da zamanla oturdu. Şu anda memnunum.
Ö. Ö. 10	Evet, hissediyorum. İyi hissettiriyor. Nelerle karşılaşacağımı bildiğim için, sorunlar olsun, iyi yanlar olsun. Daha çok aldığım dönüt beni iyi hissettiriyor.

SORU 9	Yaptığınız işten doyum alıyor musunuz? Sizi mutlu ve mutsuz eden durumları açıklar mısınız?
M. Ö. 1	Hayır, doyum yok. Manevi anlamda evet ama akademik anlamda bir doyum beklemeyin.
M. Ö. 2	Evet. Öğrencilerin seviyelerinin farklı olması nedeniyle istediklerimizi yapmakta zorlanıyoruz.

M. Ö. 3	Evet doyum alıyorum. Örneğin bugün 2 Nisan Otizm farkındalık günü için etkinlik yaptık. Öğrencim bir türkü seslendirdi ve bu beni çok memnun etti.
M. Ö. 4	Evet alıyorum. Materyal geliştiriyorum. Yöntem teknik deniyorum. Bireysel farkındalıkları göz önünde bulundurarak çalışmalar yapıyorum.
M. Ö. 5	Beni mutlu eden durumlar, dediğim gibi orada olmayı seviyorum. O çocuklara müzik yapmayı seviyorum, o çocuklarla saçmalamayı seviyorum. O çocuklarla zıplamayı seviyorum, oturmayı seviyorum. Yani her aşamalarını seviyorum. Sabah olduğu zaman onların böyle gülerек gelmesi, pozitif gelmesi... Mesela dikkat ediyorum akıllı dediğimiz, normal dediğimiz insanların %95'i olumsuz, kötümser. Bu çocukların %100'ü pozitif. Dünyanın kahrını çekmiyorlar, onlar dünyanın kahrını çekmediği için ben de onların yanındayken dünyanın kahrını çekmiyorum açıkçası. Soru: Mesleki doyum alıyor musunuz? Her yerdeki hizmet başka, ortaokulda derse giriyorsan zamanını melodika ile geçirirsin, güzel sanatlar da giriyorsan branşın neyse onunla geçirirsin, üniversiteye gidiyorsan gene alanın uzmanlığı ne ise onunla geçirirsin. Şimdi, bu okuldaki durum da çocukları mutlu etmek. Her yerde amaç farklılaşıyor. Burada mesleki bir doyumdan ziyade, mesleğini kullanarak ruhi bir doyunluk oluştuyorsun. Manevi bir doyunluk olur.
M. Ö. 6	Doyum aldığım zamanlar oluyordu tabii. Öğrencileri müzik aracılığıyla birleştirebildiğimde, onları ortak paydada buluşturabildiğimde, dersimden keyif aldıklarını gözlemlediğimde, kendilerini daha iyi ifade ettiklerini gördüğümde inanılmaz doyum alıyorum. Bu mutlu eden tarafları... Mutsuz eden tarafı ise galiba her öğrenciye ulaşamıyor olmam. Bazı öğrencilerden, ulaşabilmiş olsam bile, herhangi bir dönüt alamadığımdan, sanırım bunu bilemiyor oluşum.
M. Ö. 7	Mutlu edenlerin hepsini açıkladım aslında. Kendim gibi davranabiliyorum. Onlarla müzik yapmaktan keyif alıyorum. Mutsuz eden tarafı şu olabilir: Onların bazı huysuz zamanları olduğunda, yani dersi sabote etmeleri ya da hiç katılım sağlamadıklarında. En mutsuz eden şey, hiç katılım sağlamamaları. Ben sadece oturmak zorunda kalıyorum. Onların krizleri oluyor. Krizleri olduğunda bırakın müzik yapmayı yerlerine oturtmak bile zor oluyor. Yerlerde sürünüyorlar, diretiyorlar. Beni çok mutsuz etmiyor ama diğer özel eğitimci arkadaşları çok mutsuz ediyor. Çünkü onlar ilgilenmek zorunda. Ben ilgilenmiyorum aslında. Ben genelde o süreyi izleyen taraf oluyorum. Ama diğer arkadaşlar için gerçekten zor.
M. Ö. 8	Alıyorum. Beni mutsuz eden herhangi bir durum yok. Hepsi mutlu ediyor yani, hiçbir memnuniyetsizliğim yok. Gösterdiğimiz, öğrettiğimiz şeyleri mesela uygulamaya döktüğümüz zaman, verim aldığımız zaman mutlu oluyoruz tabii ki.
M. Ö. 9	Ankara Güzel Sanatlardaydım ben. Hep üst düzey çocuklarla çalıştığım için, orada müzik anlamında daha doyuma ulaşıyordum. Burada da insanlık olarak, bu çocuklara yetebilmek, bunlara bir şey kazandırmak da ayrı bir doyum. Farklı bir boyutu işin... Bunları mutlu edebilmek, bir şey katabilmek... İçine kapanık öğrencilerimiz vardı, bunları açtık, topluma kazandırdık. Mutsuz eden yönleri, aileler sahip çıkmıyor çocuklarına. Velileri tanımıyoruz, görmüyoruz. Bazen aile boyutunu bilmediğimiz için, bunların yaşadığı sıkıntıları bilsek daha farklı yaklaşırız. Çocukların kendi yaşamları açısından üzüldüyorum.
M. Ö. 10	Doyum alıyorum. Yaptığım çalışmalar, etkinlikler, çocuklardan gelen dönütler... Özellikle 4-5 tane çocuğum org alıyor. Bunun için sabır gerekiyordu. Bunun için çalışma gerekiyordu. Çocukları tanıma, çocuklara alışma, çocukların sana alışması gerekiyordu. Bu süreci sabırla atlattık. Mutsuz olduğum yönler, aylarca

	bir çalışma yapabiliyorsun ve çocuk sana o anda bir dönüt vermeyebiliyor. Mesela bir etkinlik yapıyorsun, bir gün yapıyorsa o etkinliği ertesi gün yapmak istemiyor ya da unutmuş oluyor. Bu biraz can sıkıcı oluyor. Bu sefer baştan başlamam gerekiyor. Gerçekten sabır istiyor bu alan.
--	--

SORU 10	Özel eğitim kurumunda çalışan bir müzik öğretmeni olarak kendinizi mesleki anlamda yeterli hissediyor musunuz? Güçlü ve zayıf olduğunuz yönlerinizi açıklar mısınız?
M. Ö. 1	Müzik alanında yeterli olduğumu düşünüyorum. Tabii ki bir özel eğitimci kadar sabır ve sabırlı olamıyorsunuz.
M. Ö. 2	Daha çok okul öncesi öğretmeni gibi hissediyorum.
M. Ö. 3	Birkaç enstrümanı kendimce çalabiliyorum. Bu durum bana destek oluyor. Dersler daha renkli geçiyor. Zayıf noktam ise bu okula yeni başladım. Çok bir tecrübem olmadığı için kendimi yetersiz hissettiğim zamanlar oluyor.
M. Ö. 4	Özel eğitimde çalışmaya başlayınca yeni yöntemler öğrendim, öğrenmeye de devam ediyorum. Materyalin, iletişimin ne kadar önemli olduğunu anladım. Bazen kendimi iletişim konusunda yetersiz buluyorum. Yıllar içinde nasıl yaklaşmam gerektiğini öğrenmeye başladım.
M. Ö. 5	Öğretmenlik sabır mesleğidir denir ama özel eğitim çarpı beş sabır mesleği. Özel eğitimde bir şeyi amaç edindiğin zaman ki mesela benim amaçlarım arasında çocuk yönünü bulsun, sesin nereden geldiğini anlasın, sesin neyden çıktığını anlasın, erkek sesi mi kadın sesi mi? Sinirli bir ses mi tatlı bir ses mi, kızıyor mu? Çocuk bunu bile ayırt edemiyor ki. Bu adam bana kızıyor mu seviyor mu? Onu bile ayırt edemiyor yani. Bunları öğretebilmek burada meseleye dönüşüyor. Mesleki olarak yetiyorsun. Normal müzik dersi yapamıyorsunuz orada, hayatın içerisinde olması gerekiyor. Yeterlik olarak bu. Yani dışarıdan müzik öğretmeni geldiği zaman, okuldaki aldığı eğitim yetmiyor açıkçası. Soru: Şunu söyleyebilir miyiz? Eğitim Fakültelerinde aldığımız donanımdan kaynaklı bir eksiklik yaşıyoruz. Ancak yaşadığımız tecrübelerle bu yönümüzü geliştiriyoruz. Kesinlikle öyle. Üniversitede bir dönem yarım dönem hatta özel eğitim dersimiz oldu ama onda da böyle verim yoktu yani. Verimli geçtiğini hatırlamıyorum. Soru: Dersleri ben şu şekilde hatırlıyorum. Özel Eğitime Giriş dersi olmuştu ve engel nedir, özürlü nedir? gibi tanımsal olarak geçmişti. Evet, evet o şekilde geçmişti.
M. Ö. 6	Eğitim dinamik bir yapı. Biraz önce de söylediğim gibi kendimi sürekli yenilemeye ve geliştirmeye çalışıyorum. Bu bağlamda kendimi hiçbir zaman yeterli görmedim. Güçlü olduğum yönüm sanırım Orff Yöntemi kullanarak bütün öğrencilerin katılımını sağlayabilmek. Zayıf gördüğüm tarafım ise fonetik bilgim yetersiz. Onun için şarkı söyletirken artikülasyon sorunlarını çözemememin sebebi bu diye düşünüyorum.
M. Ö. 7	Tam olarak tabii ki yeterli hissetmiyorum. Bununla ilgili çok fazla eğitim almadım. Üniversitede Okul Öncesi eğitim düzeyi gibi bilgilerimiz var. Yani bizim çocukları da küçük bireyler gibi düşünürsek, ben o yolda ilerliyorum. Tabii ki bunun için belki daha farklı araştırmalar yapılabilir. Bilen kişilerden eğitim alınabilir veya biraz çalışılabilir. Yani şöyle söyleyeyim. Müzik ve dansı birleştirmek için belki çalışmalar yürütebilirim. Çünkü, onlara figürler belirleyip,

	müziğin ritmine göre bazı danslar ortaya çıkarırım. Bu dersin adı aslında Müzik ve Oyun dersi. Oyunla ilgili biraz eksiklerim var. Müzikle ilgili donanımlı olduğumu düşünüyorum ama müziği oyunla birleştirme ile ilgili biraz sıkıntılarım var.
M. Ö. 8	Tabii ki çok yeterli hissediyorum. Her konuda yeterli olduğumu düşünüyorum.
M. Ö. 9	Hayır. Yeterince materyal yok. EBA'mız var, var ama EBA'da özel eğitimle ilgili çok paylaşım yapılmıyor. Kendi çabamızla, oradan buradan bulduğum etkinliklerle, youtube'dan bulduğum videoları flaşıma atıp izliyorum. Yani işin aslı çok fazla bu dalda paylaşım yok. Olsa daha güzel olur. Türkiye'de çalışan müzik öğretmenlerinin bir diyalogu yok. Kim ne yapıyor? Ne ediyor bilemiyoruz. Türkiye genelinde bir şey olsa, bir merkezde toplanılsa, sempozyum olsa, bilgi paylaşımı olsa, fikir alacağız. 21 senelik öğretmeniz ama her an farklı bilgiler öğrenmeye hazırız. İşimize yarayacaktır.
M. Ö. 10	Mesleki anlamda yeterli hissediyorum ancak şu şekilde oluyor. Özel eğitim öğretmeni olmadığım için burada da özel eğitim öğretmeni arkadaşlarımız devreye giriyor yardımcı oluyorlar bize, branş öğretmenlerine. O şekilde dengeyi kurabiliyoruz. Mesela bir çocuk krize girdiğinde sınıf öğretmenlerinin davranışlarına bakarak, şöyle yapabilirim, böyle yapabilirim şeklinde oluyor. Yoksa mesleki anlamda ne yapacağımı nasıl ilerleyeceğimi biliyorum. Yalnız kriz anlarında ne yapacağımı bilemiyorum.

SORU 11	Özel eğitim öğrencilerine müzik ders programı hazırlarken problem yaşıyor musunuz? Varsa bu problemleri açıkla mısınız?
M. Ö. 1	Programlar çocuktan çocuğa değişiyor. Çok ağır çocuklarda gerçekten zor. Planınıza alacağınız hedef ve davranışlar çok sınırlı oluyor.
M. Ö. 2	Evet programlar çocukların seviyelerine uymuyor.
M. Ö. 3	Hayır yaşamıyorum.
M. Ö. 4	Hayır, BEP planı.
M. Ö. 5	Sorun yaşamıyorum. Şöyle yaşamıyorum. Özel eğitime yönelik programlar var. Yıllık plan yapılması için. Çeşitli marka var, firmalar var. Öyle isim vermeyim. Oralar yardımcı oluyor. Örneğin: orada madde madde sıralamışlar, sesi algılar, hayır dersin ona göre bir program çıkarıyor sana sesi algılaması için şunlar yapılabilir diye. Soru: Programın adını bizimle paylaşır mısınız? Bir tane biliyorum zaten Lila BEP diye geçiyor. Ücretli bir program. Orada zaten otomatikman yönlendiriyor. Çocuğun karakteri zaten senin zihninde var. O çocuğun yapabilecekleri, yapamayacaklarını orada tikleme işareti yoluyla seçiyorsun, sana otomatik bir yıllık plan oluşturuyor. O yüzden bir zorluk yaşamadım açıkçası. Soru: Çocuklara bireysel bir plan mı yapıyor yoksa sınıflara uygun bir plan yapılıyor? Hayır, hepsine bireysel. Çünkü bunların hepsi ayrı ayrı âlem yani. Bir sınıf içerisinde bile çeşit çeşit öğrenci var.
M. Ö. 6	Hayır yaşamıyorum. Öğrencilerimi öncelikle bir kaba değerlendirme yapıyorum. Daha sonra bireysel farklılıklarına göre programlarını hazırlıyorum. Dolayısıyla herhangi bir sıkıntı yaşamıyorum.

M. Ö. 7	Yani şöyle, müfredatta çocukların uygulayamayacağı konular var. İstiklâl Marşı'nı okumak gibi ya da Türk Sanat Müziği'nden bazı dersler. Ama ben bunların hiçbirini uygulayamıyorum. Yani sadece formalite olarak yazıyorum. Genelde perküsyon ve ritim çalışması yapıyorum. Çünkü Halk Müziği'nden seçmeler ya da başka müzik tarzlarından çalışıyorum. Onların dinlemesi için. Soru: BEP mi hazırlıyorsunuz? Yıllık plan mı yapıyorsunuz? Bep hazırlamıyoruz biz. Yıllık plan yapıyoruz. Yıllık planda genelde MEB'in sunduğu müfredatı yazmak zorundayız. Kafamıza göre konu yazamıyoruz. Orada yazılanla uygulama arasında çok büyük bir fark var.
M. Ö. 8	Sonuçta devletin bir planı var, herhangi bir sorun yaşamıyorum. Plan ne ise oradakileri derste uygulama yapıyoruz.
M. Ö. 9	Kitabımız senelerdir aynı kitap. 9, 10, 11, 12 aynı kitap. Farklı bir metot yok. Yeni üretilen hiçbir şey yok, yeni katılan hiçbir şey yok. Dışarıdan anca kendi çabanla bulacaksın. Bu çocuklara nasıl dokunacağız? Nasıl ulaşacağız? Bunun çaresizliği de var. Soru: Normal eğitim gören çocukların gittikleri ortaokul ve liselerin her sınıfında hedef ve hedef davranış var. Çok belirgin bir program var. Ancak özel eğitime gelindiğinde fazla esnek bir program mı var? Aynen, bir esneklik var yani özel eğitimle alakalı.
M. Ö. 10	Tabii yaşıyorum. Burada BEP hazırlıyoruz. Her çocuğun ayrı ayrı alanı var. Bir çocuk ritimde iyiysen, bir çocuk beden hareketlerinde iyi, bir çocuk melodika çalabiliyorken, diğer çocuk ritim tutabiliyor. Ben 5. sınıftan 8. sınıfa kadar girdiğim için şube olarak ve her sınıfta en az 2 ve en fazla 4 öğrenci olduğu için bunlar tek tek planlanması gerekiyor. Çocukların durumuna göre plan hazırlanması gerekiyor. Haliyle beni yoruyor açıkçası.

SORU 12	Özel eğitim öğrencilerine müzik dersinde öğrenme farklılıklarına uygun öğretim yöntem ve teknikleri uygulayabiliyor musunuz? Ne tür öğretim yöntem ve teknikler uyguluyorsunuz?
M. Ö. 1	Evet her çocuğa farklı yöntem ve teknik uygulanıyor. Gösterip yaptırma, model olma, fiziksel yardımla dersi yürütüyoruz.
M. Ö. 2	Gösterip yaptırma, Orff, Soru Cevap, Anlatım
M. Ö. 3	Henüz bu okula yeni başladığım için çok fazla bir yöntem teknikleri uygulamadım. Ancak birkaç öğrenci ile gösterip yaptırma tekniği uygulayabildim.
M. Ö. 4	Her öğrencinin gelişim düzeyine göre yöntem ve teknik değişiklik gösteriyor. Yapararak yaşayarak öğrenme, taklit yolu ile en sık kullandığım yöntemler.
M. Ö. 5	Kimisi mesela göz temasından hoşlanıyor. Gösterip yaptırma var, bire bir uygulatma var, ne bileyim dolaylı anlatım var, kademeli yaklaşım var yani aklınıza gelen öğretim yöntemlerinin hepsi kullanılıyor desem yeridir. Hepsinden biraz biraz kullanılıyor. Mecburen kullanıyorsun. Çünkü hepsi farklı algılıyor. Birine diyorsun ki 'şu köşede yeşil elma var' gidiyor alıyor, geliyor. Ötekine diyorum ki 'yeşil elma var' çocuk aval aval bakıyor. 'Yeşil top var diyorum' gidiyor alıyor geliyor. Hani algılar da değişik. Top olarak görüyor, elma olarak görüyor. Farklı yöntemler kullanmak zorunda kalıyoruz.

	Soru: Kendinizde çocuklara göre yöntem üretiyorsunuz sanırım, anladığım kadarıyla. Açıklar mısınız? Tabii tabii. Eğitim dediğiniz şeyle olmaz. Öğretmenlik hani kişinin geninde vardır, yapısında vardır denir ya. Okula geliyoruz, kartopu tekniğiymiş vs. bunlar KPSS'ye yönelik şeyler. Gerçek hayatta bunları yapabilen çok az kişi var. Gerçek hayatta bana göre öğretmenlik spontane gelişen bir şeydir. Öğrenci her gün her şeye hazır psikolojiyle gelemesin. Onun psikolojisi nasılsa ona göre hareket edeceksin. Normal okulda da böyle özel eğitimde de böyle. Akşam yaptığın planı sabah uygulaman zor. Olabilir ama düşük bir yüzdesi vardır yani.
M. Ö. 6	Tabii, kullanıyorum. Fiziksel yardım, model alma, anlatıp gösterme, gösterip yaptırma gibi birçok yöntem kullanıyorum.
M. Ö. 7	5-6 kişi oluyor bizim sınıflarımız genelde. Genelde dinleme yöntemi kullanıyorum. Bir de uygulama yöntemi. Mesela marakası nasıl sallayacaklarını gösteriyorum, onlar anlamaya çalışıyorlar. Gösterme, uygulama ve dinleme yöntemlerini daha fazla kullanıyorum.
M. Ö. 8	Renkleri kullanabiliyoruz, piyano üzerinde renklerle öğretim yapabiliyoruz. Ortaokulda bu pek tercih edilen bir yöntem değil. Daha çok notayla öğretim yapılıyor. Buradaki çocuklarda düzey çok yeterli olmadığı için notayı algılamada zorluk çekebiliyorlar.
M. Ö. 9	-
M. Ö. 10	Tabii ki, materyallerimiz var. Sınıfımızda davullar var. Kimisi şarkı söylemeyi seviyor. O şarkı söylemeyi seven davul çalmayı sevmiyor. Bu sefer davulu çalmayı sevenlerle davulu çalışıyoruz. Ritimle gidiyoruz. Şarkı söylemeyi seven, karaoke yapan çocuklar var, onu sevenle devam ediyoruz. Kimisiyle beden hareketleriyle devam ediyoruz. Kimisi işitmiyor, onlara görselle nota okutmayı öğretiyoruz. Şu an org çalışıyor. Burası sadece otizm değil işitemeyen, konuşamayan o şekilde farklılıklar oluyor. Tabii ki materyal seçerken dikkat ediyoruz.

SORU 13	Müzik derslerine, özel eğitim öğretmenleriyle birlikte giriyorsunuz, dersi nasıl yürütüyorsunuz? Ders sürecinde özel eğitim öğretmeniyle nasıl bir iş birliği yapıyorsunuz? Ders sürecinden verim aldığınızı düşünüyor musunuz?
M. Ö. 1	Ben dersimi yapıyorum, derste düzeni bozacak akışı bozacak bir şey olduğunda özel eğitim öğretmeninden yardım istiyorum. Sınıfta sayı fazlaysa diğer öğretmen yardım ediyor.
M. Ö. 2	İş birliği içerisinde ve benim belirlediğim program dâhilinde.
M. Ö. 3	Ders sürecinde verim alıyorum. Özel eğitim öğretmenleri öğrencileri daha iyi tanıdığı için bana çok yardımcı oluyorlar.
M. Ö. 4	Öğrencileri branş öğretmeninden daha iyi tanıdığı için, olağan dışı bir durumda müdahale etmesi dersin akışını olumlu yönde etkiliyor. Branş öğretmeni ile birlikte derse katılım sağlıyor. Ortak hareket ediliyor.
M. Ö. 5	İlk sene çok kasıldım. Çünkü öyle bir şeye hazırlıklı değilsin. Hani dedim ya bilinmeyen bir yere gidiyorsun, ben şaşırmıştım iki tane daha öğretmen olduğunu duyunca. ‘Ben ders yaparken, siz ne yapacaksınız?’ dedim. İlk sene çok karmaşık geçti. Ne olduğunu da anlamadım, ilk sene bir rüya gibiydi. Bir rüya görmüşsün

	sonra uyanmışsın, ilginç bir seneydi. Ama diğer sene şöyle bir şeye dönüştü. Mesela yapacağım etkinliğe göre, çocukları bazen dans ettiriyorum. Zaten ders ‘Müzik ve Oyun’ diye geçiyor. Sağ elimiz buraya sol elimiz buraya falan, bunu önce öğretmene gösteriyorum, sınıftaki öğretmene. O da benimle birlikte yapıyor. Sonra mesela sınıfta üç kişiyiz, sınıfta da 6 kişi var. İkişer ikişer bölüşüyoruz öğrencileri. Onları da katmaya çalışıyorum bir şekilde derse. Soru: Özel eğitim öğretmenleri destek kuvvet gibi mi oluyor? Evet, kesinlikle destek kuvvet oluyor. Örneğin ben öğrencinin biriyle uğraşırken, diğeri bir şey yapmasa bile öğrenciyi idare ediyor. Dur oğlum, otur oğlum, sus oğlum, arkadaşına karışma oğlum falan. Ben sırayla geziyorum öğrencileri. Ders 40 dakikaysa öğrencilere eşit şekilde bölmeye çalışıyorum. Onar dakika onar dakika, beşer dakika beşer dakika ne düşüyorsa artık. Soru: Müzik ve Oyun dersi sınıfta toplu olarak değil bireysel olarak mı ilerliyor? O da sınıfa göre değişiyor. Bazı sınıflar var çok ağır, onlar da mecburen bireyselle dönüşüyor. Bazı sınıflar çocuklarla ortak anlaşabiliyorsun. Çocuklar toplu şekilde tepki verebiliyor. Onlarla da toplu yapıyorsun. Tamamen öğrencisine göre, sınıfına göre. Zaten sınıfları da ona göre yapıyorlar. Ağır sınıf, orta sınıf, iyi sınıf... İyi sınıf dediğim normale yakın gibi. Her sınıf birbirini tutmuyor, her sınıfta başka bir şeyler yapıyoruz. Soru: Mevcut 60 kişilik bir okul ancak 60 sınıflı bir okulda çalışıyorsunuz gibi mi oluyor? Aynen öyle. Baksan yükün çok fazlaymış gibi görünüyor ama bir yük olarak görürsen yük oluyor.
M. Ö. 6	Özel eğitim öğretmenleriyle birlikte, iş birliği yaparak dersi yürütmek çok daha verimli oluyor tabii. Çünkü her çalışma bütün öğrencilerle ortak yapılamayabiliyor. Dolayısıyla ben bir öğrenci ile ilgilenirken, diğer özel eğitim öğretmenin, diğer öğrencilerle ilgileniyor oluşu benim işimi kolaylaştıran tarafı oluyor. Dolayısıyla verimi arttıran bir taraf bu benim için. Soru: Dersi birlikte yürüttüğünüz özel eğitim öğretmenleri ile uzlaşmadığınızda ders süreci nasıl ilerliyor? Bu, evet aslında farklı bir durum. Çünkü, şimdiye kadar hep tek başıma ders yapmışım ve bundan sonra birkaç öğretmenle birlikte ders yapacak olmam açıkçası beni başta gerdi. Ama bu biraz da işe ne kadar profesyonel yaklaştığınızla ilgili bir durum. Bir şekilde o öğretmenle uzlaşmak durumundasınız ve dersi yaptığınızda bir şekilde o ortak nokta bulunabiliyor. Dolayısıyla bir sorun yaşanmıyor. Hatta olumlu katkıları oluyor çoğunlukla.
M. Ö. 7	Öğretmenlerin çok fonksiyonu yok aslında derslerde. Onlar genelde izliyorlar. Şu anlamda yardımcı oluyorlar. Mesela bazı öğrencilerin evde dinledikleri şarkılar var sevdikleri. Onları bana söylüyorlar. Ben de o parçayı çalınca daha fazla katılım oluyor. Bir de ben onların düzeylerini öğrenmek için sorular soruyorum. Sonuçta neyi öğrenebilir? Ne yapabilir? Ya da bugün psikolojik hali nedir? Gibi... Onlar da söylüyor ‘bugün psikolojisi şu durumda, evde kavga etmiş veya başka bir şey olmuş’. Aslında iletişimimiz güçlü hocalarla. Ama müzik konusunda onların çok fazla tecrübesi olmadığı için, çok fazla verimli olmuyor.
M. Ö. 8	Öğretmen arkadaşlar anlayışlı genelde, herhangi bir sorunumuz olmuyor. Onlar ne yapacaklarını biliyorlar, biz ne yapacağımızı biliyoruz. Açıkçası hiçbir sorun yaşamıyoruz. Şöyle söylemek isterim ben bu zamana kadar hiçbir öğretmenle de yaşamadım, hiçbir öğrenci ile de yaşamadım, hiçbir idare ile de sorun yaşamadım.

	Soru: Bu kadar uyumlu iken ders süreci nasıl ilerliyor? Çocuklar sınıfa geliyorlar, diyelim ki o gün ritim çalışması var. Vurmalı çalgıda ritim çalışması var, sonra geçiyoruz tuşlu çalgıya. Bazen telli çalgıların tınlarını duyurmak gibi. Soru: Bu süreçte özel eğitim öğretmenleri ne yapıyorlar? Onlar hiçbir şey yapmıyorlar. Bu konuda hâkimiyetleri olmadığı için, müzikten anlamıyorlar, çoğu da anlamıyordur zaten, sadece dinliyordur evde. Biz bu işin teknik kısmını gördüğümüz için, herhangi bir sıkıntı yaşamıyorum. Onlar hiçbir şey yapmıyorlar.
M. Ö. 9	Bazen onlar da hâkim değil sınıflarına. Soruyorum ‘Hangi öğrenci nasıl bir karakter? Nasıl bir yapıda? diye’ bazıları hâkim değil kendi öğrencilerine de. Birlikte giriyoruz, ben çok çok büyük hoşnut değilim, çok büyük fayda da sağlamıyor işin aslı. Aslında burada amaç, yaklaşmadığın, dokunamadığın bir çocuğu, sınıf öğretmeninin alıp, derse dâhil etmesidir. İlgilenmesi ya da okuma yazma öğretmesi de pek yok. Herkes ya telefonunda ya da muhabbet dönmeye başlıyor, bu sefer çocuklar kenarda kalmış oluyor. Ben çok faydalı olduğumu düşünmüyorum. Fayda sağlayan olmuyor mu? Var. Ancak çok nadir, çok az. Soru: Bu durum zihinsel engel seviyesiyle ilgili olabilir mi? Bizim hafif düzeyde öğrencilerimiz ama aralar da ağır da oluyor. Kendini tamamen kapatıyor. Seni sınıf öğretmeni olarak kabul etmediği için, seni yok sayıyor. Sınıf öğretmenine daha farklı bağlı. Çünkü bizim haftada 1 saat, en fazla olsa 2 saat. Sınıf öğretmeni orada çocuğu alıp dâhil etmesi lazım ya da o çocukla başka bir çalışma yapmalı, çocuk boş kalmamalı. Her çocuk müziği sevmeyebiliyor ve onlar sevmeyince dâhil olmak istemiyorlar.
M. Ö. 10	2 öğretmenle birlikte derse giriyoruz. Tabii 4 öğrenci olunca biriyle ilgilenirken, diğer iki öğretmen diğer öğrencilerle ilgileniyor. Hepsine tamamen zaman ayıramıyorsun. 10'ar dk şeklinde zaman ayırıyorsun. Zaten 3 saat haftada, biraz daha arttırılabilir. Çünkü her öğrenciye 10 dk yetmeyebilir. Bu sıkıntılar oluyor. Onun dışında verim aldığım oluyor. Zamanla verim alabiliyorum.

SORU 14	Sizce özel eğitim alanında sizden neler bekleniyor? Öğretmenler, öğrenciler ve veliler boyutunda değerlendirebilir misiniz?
M. Ö. 1	Müzik özel eğitimde çok önemli. Çocukların algılarının artmasında, fiziksel olarak biraz da olsa güçlenmelerinde motivasyon olarak kendilerini daha mutlu hissetmelerine yardımcı bir ders.
M. Ö. 2	Günlük yaşam becerilerinin desteklenmesi, sayı sayma, renkleri öğrenme, basit günlük işlerinin sırası gibi kendi adıma onların keyifli bir saat geçireceği öncelikli amacım.
M. Ö. 3	Öğretmenler müzik adına etkinlik bekliyorlar. Bu durumu kurduğum öğretmen korosu ile gerçekleştirmeye çalışıyorum. Öğrenciler müzikler sosyalleşmeyi bekliyor. Bu durum etkinliklerle sağlanıyor. Veliler çocuklarının müzik alanında faaliyet göstermesini bekliyorlar. Devam eden etkinlikler bu durumu sağlıyor.
M. Ö. 4	Öğrencilerin yapabildiklerinin görülmesini, üstüne gidilmesini istiyorlar. Çocuklarının yapabildiklerini görmek, sergilemesini ve diğer insanlar tarafından görülmesini istiyorlar.

M. Ö. 5	Bizim bu Türkiye'nin egzantirik olaylarında biri. Mesela Engelliler Haftası oluyor. Engelliler Haftasında bizim çocukların gösteri çıkarması bekleniyor. Hâlbuki Engelliler Haftasında eğlenmesi gereken taraf izleyiciler değil, çocukların olması gerekiyor mesela. Engelliler Haftasında onları mutlu etmek gerekiyor. İlk sene ve ondan sonra ki sene çocuklarla program çıkardık. Bu yönde bir talep oluştu. Daha sonra bu dediğim fikri hocalarımıza ortaya sununca, idarede sağ olsun direktmedi kabul etti. Diğer sene çocukları eğlendirmek için bir program yaptık. O yüzden ilk iki sene çocuklarla bir şeyler çıkarmam istendi. Çocuklarla ne yapabilirsin, müzik adına, şöyle, böyle... Onda da yapılabilecek öğrenci var yapılamayacak öğrenci var. Mesela iki tane öğrencim vardı. Onlara piyano çaldırdım. Öğrettim ve çaldırdım. Ondan sonra bir tanesi vardı, söylediği kelimeler anlaşılabilirdi ki bu çok büyük bir nimet özel eğitimde, söylediği kelimenin anlaşılması. Onlara mesela Aşık Veysel'in bir türküsünün sözlerini okuttum, ben ezgisini okudum ve şiir, ezgi, şiir modunda bir şeyler gelişti. Yani yapabildiğin ölçüde yapıyorsun. Velilerden nasıl bir dönüt aldık diyecek olursak da. İlçede çalıştığım için veliler bilgi olarak biraz kısırlar, cahil demek istemiyorum da onun gibi deyim, genel kültür bilgileri çok fazla olmayan kişiler ve okul 60 kişiyse, 50 aile de engelli gibi. O yüzden bir karmaşa oluşuyor. Akıllı başında olan veli de çok az. O yüzden kimse gelip senden bir şey istemiyor. İstese de tutarlı olmuyor. Soru: Bu bulunduğumuz bölge ile mi alakalı? Evet. Mesela İstanbul'da bir arkadaşım özel eğitimde çalışıyor. Velilerle beraber konser yaptıklarını biliyorum. Çocuğuyla beraber sahneye çıkmış. Mesela çocuğu önünde, velisi arkasında gibi... Böyle yerler de vardır, her yere göre değişiyordur. Benim bulunduğum yerde böyle. Soru: Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı? Müzik öğretmenleri özel eğitim okullarına beklenti ile gelmemesi lazım. En büyük koşul bu. Yani beklentisi olmaması gerekiyor, hiç bir alanda beklentisi olmaması gerekiyor. Ben oraya giderim, eğlenirim, takılırım, gülerim, hoplarım, zıplarım diye gelmemesi gerekiyor. Çünkü bu tamamen kişinin ikili diyalogları, ikili ilişkileri de çok önemli. Örnek veriyorum, adam böyle atarlı, sinirli, ters bir tipse bütün öğretmenlerle anlaşamayabilir. Sınıf içerisindeki öğretmenlerle anlaşamazsan o ders sana zulüm olur. Ne kadar da derse katmaya çalışsan da iyi öğretmenle kötüysen kötü olur. Ben mesela okuldaki ana sütun gibi bir şeyimdir. Kendimi abartmak için söylemiyorum, branş olarak ana sütun gibiyim. Niye? Mesela birbirini tanımayan öğretmenler var okulda. Ben hepsiyle diyaloga giriyorum hepsiyle muhabbetim var. Hepsiyle aram iyi... Çünkü iyi olmak zorunda. Branş öğretmeni olarak geliyorsa bunları göze alarak gelmeli. Eğer ben her adamla geçinemem diyen bir düşünceyse zaten gelmesin. Soru: Eğitim Fakültelerinde aldığımız eğitim sığ kalıyor mu? Kesinlikle. Yarım dönem olsun staj yapılabilir. O ortam bir görülebilir. Hiç bir şeyi uygulamadan hayata geçirmeden biliyorum diyemezsin.
M. Ö. 6	Özel eğitimde müziğin amacı, öğrencilerin dinleme, söyleme, çalma becerilerinin kazanılması. Duygu ve düşüncelerini müzik aracılığıyla ifade etme, sosyal ve duygusal becerilerinin kazandırılmasıdır. Öğrenciler ne kadar farkında bunun bilmiyorum ama öğrencilerin beklentileri de aslında bu yönde. Buna paralel. Aynı şekilde veli ve öğretmenlerin beklentileri de buna paralel diye düşünüyorum. Soru: Eklemek istediğiniz başka bir düşünceniz var mı?

	Bana kalırsa özel eğitimde müzik öğretmenliği yapmak oldukça, biraz önce de söylediğim gibi ekstra bilgi, beceri gerektiren bir alan. O yüzden Müzik Öğretmenliği Programında daha fazla alan ayrılması gerektiğini düşünüyorum bu konuyla ilgili. Yani gerekiyorsa hizmetiçi eğitimlerle bu boşluğun doldurulması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü çok fazla eksik var bana kalırsa. Uygulama alanlarında, mesela staj yaptığımızda, herhangi bir ortaokula yollanıyoruz. Hiç bir zaman ben görmedim ki bir özel eğitimde müzik öğretmenliği stajını yapan. Ben görmedim yani, olması gerekiyor bence.
M. Ö. 7	Okulun benden beklentisi, genelde çocukların mutlu olup eğlenmesi. Çok daha büyük şeyler beklemiyorlar. Veliler çocuklarından tabii daha fazla beklenti içindeler. Onların diğer çocuklar gibi, öğrenme becerilerinin daha yüksek olması, bir enstrümanı çalması, sıradan bir birey gibi olmalarını algılıyorlar. Onun için talepleri çok fazla sadece müzikte değil diğer anlamlarda da. Mesela otizm öğrencileri, otizmlilerin hepsi çok zeki olamaz. Ama herkesin Fazıl Say gibi olmasını bekleyen veliler de var. Çok yetenekli olacağını, bir yeteneğinin çok gelişeceğini düşünen. Bazı yönleri iyi olabiliyor ancak müzik konusunda çok ilgisi yok. Öğretmenlerin beklentisi de aynı şekilde. Oyun ve müzik dersinde öğrencilerin rehabilite olmalarını bekliyorlar. Oyun oynayıp eğlenmeleri. Ama bunun dışında bir şey öğretebiliyorsak o bizim için kazanç oluyor. Birkaç öğrenci çıkıyor zaten perküsyon çalabilen, ritim tutabilen. Onun dışındakiler müziğe eşlik etmiyorlar. Onlar sadece müziğin yarattığı duygu haline girebiliyorlar.
M. Ö. 8	Çocukların müzik kabiliyetlerini, müzik kulaklarını geliştirme, duygusal olarak gelişim. Müziğin çocukların zekâ gelişimlerine etkisi bilimsel araştırmalarda kanıtlandı. Psikolojik olarak, sakinleşmeleri, eğlenme amaçlı da olabiliyor bazen, her türlü amaçlı olabiliyor müzik. Soru: Alternatif psikolojik destek diyebilir miyiz? Aynen öyle.
M. Ö. 9	Çocukların velilerini görmüyoruz. Çok ilgili değiller. Zaten parçalanmış ailelerin çocukları. Yurtta kalanlarımız var. Biraz evden atılmış gibi. Pandemi sürecinde uzaktan eğitim derslerimiz oldu. Çocukların çoğu katılmıyordu ama okula göndermeye gelince pandemi sürecinde bile olsa hepsini gönderiveriyorlar. Biz kendi çabamızla, farklılık olsun, farklı şeyler yapalım, onları dâhil edelim, onları topluma kazandırmak için faaliyetleri kendimiz yapıyoruz. Kendi çabamızla oluyor. Bu konuda da idare bizi destekliyor. Soru: Eklemek istediğiniz bir şey var mı? Özel eğitime biraz daha zaman ayrılıp, önem verilmesini, özellikle bakanlığın bu konuda daha çok çalışma yapmasını, EBA'ya daha fazla kaynak yüklenmesini, okula daha fazla materyal göndermesini, artık şu kitabın değiştirilip daha işlevi olan, sınıf sınıf ayrılarak daha yararlı bir kitap göndermelerini istiyoruz.
M. Ö. 10	Benden beklenen şeyleri fazlasıyla gerçekleştiriyorum. Bazı çocuklara melodika çaldırarak, bazılarına beden hareketi yaptırarak, bazı çocuklara davul, tef çaldırarak, Orff aletlerinden giderek, bir şekilde o çocuğu yakalamaya çalışıyorum. Yakaladığım sürece de bir tatmin oluyor hem bende hem velilerde.